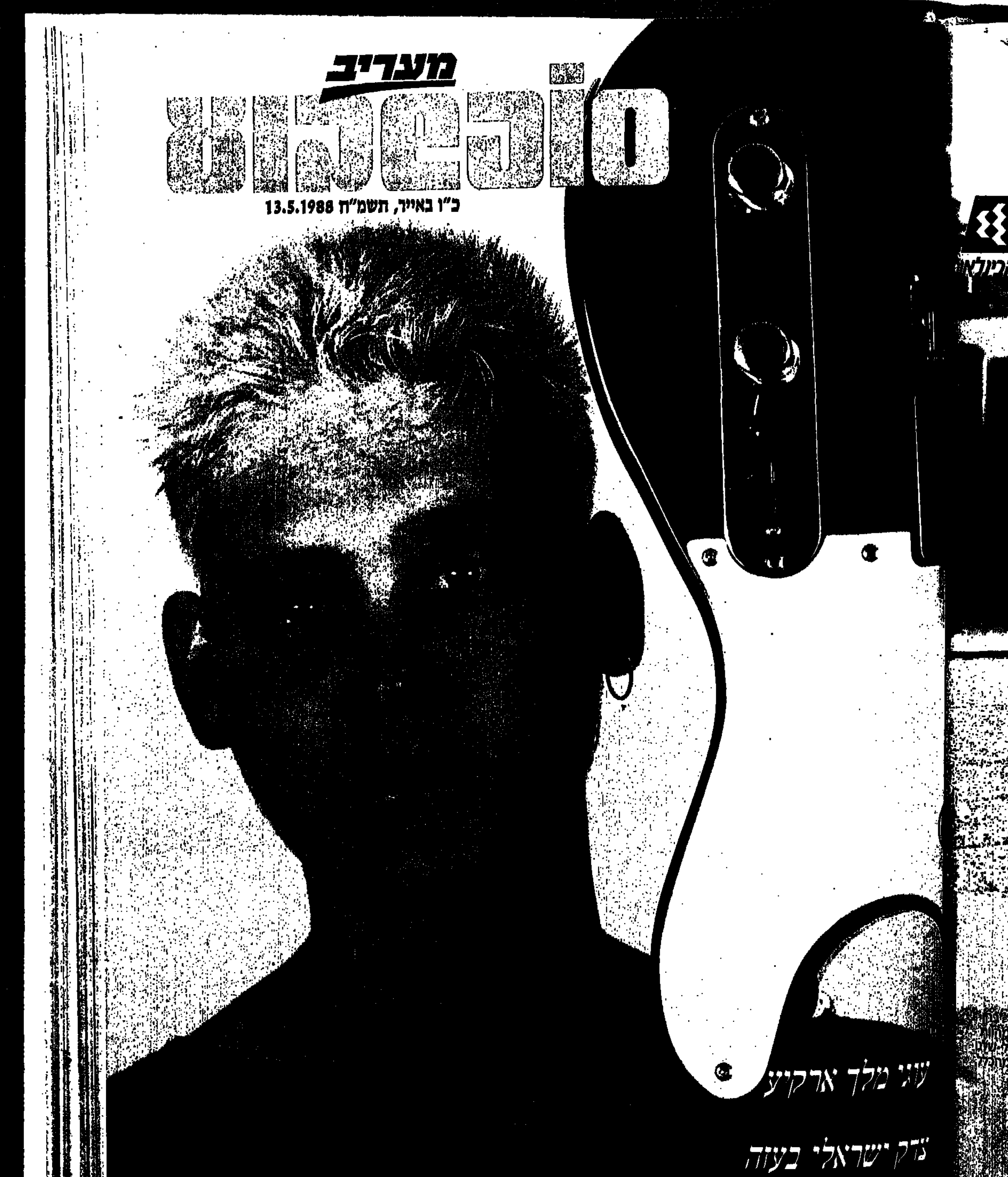

מעריב
סופשבוע
כ"ו באייר, תשמ"ח 13.5.1988
מלך ארקיע
צדק ישראלי בעזה
מיכל, הנכדה של
ספיר. זמרת שוליים

מישהו מטפל בך

רק בנק עם ראייה כוללת יודע כי
טיפול מקצועי ויעיל בלקוח משתלם.
בסופו של דבר, גם לבנק. בנק הפועלים.
בנק הפועלים שונה מבנקים אחרים, בכך שהוא רואה אותך בראייה כוללת. לכן, כשבנק הפועלים מטפל בך אתה מרגיש את ההבדל. זה מתחיל באוזן קשבת לצרכים המיוחדים שלך ובליווי הצמוד שאתה מקבל. זה נמשך באמצעים טכנולוגיים משוכללים לשירות עצמי, החוסכים לך טרחה וזמן, ומגיע עד תוכניות ושירותים בנקאיים המתאימים במיוחד עבורך.
בוא לעבוד עם בנק הפועלים ותיהנה, גם אתה, מטיפול יעיל ומקצועי.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר | בנק הפועלים

כל יום - יום המוצר

רק על מוצרי כחול לבן

יום שישי 20.5.88	יום חמישי 19.8.88	יום רביעי 18.5.88	יום שלישי 17.5.88	יום שני 16.5.88	יום ראשון 15.5.88
צעצועים תקליטים מכשירי-כתיבה	תחתונים וגופיות לנשים גברים וילדים	נעליים וסנדלים לנשים גברים וילדים	כלי-בית ומתנות	חולצות כל המבחר לנשים גברים וילדים	בגדי ים וחוף לנשים גברים וילדים

25% הנחה
כולל כל ההנחות

אמקור
הפרס המיוחד
מקרר אמקור XL

9 טיסות לאירופה
(ללא מיסים)
טוס כחול לבן טוס אל על
EL AL אל על
טיסות באדיבות:
• כיתן (2)
• גבי שאו (2)
• נועם
• בוטקס
• פוג'י
• נילי
הלב ממריא אל על

20 סופי שבוע זוגיים
באדיבות:
• חלנה רובינשטיין (3)
• אינטרקוסמא (2)
• חלטיס (2)
• תיא (2)
• אגיס (2)
• מוצרי "זינו"
• מאיבו
• רבינוביץ
• גפני שדה
• אויה
• ב.צ.ת
• בית חיוצר
• מקס פקטור
• ד"ר פישר

הגרלה
על כל קניה מעל 50 ש"ח זכות השתתפות בהגרלה

2 הפלגות שיט למצרים 3 ימים
מוגשת קרליין

40% הנחה על כל הספרים בעברית מודן

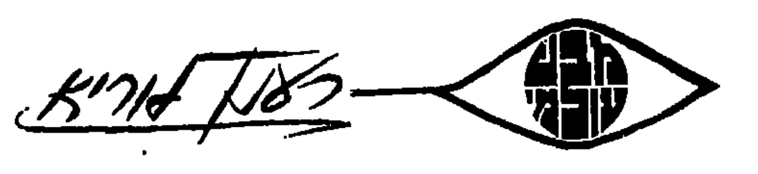

סופשבוע

כ"ו באייר, תשמ"ח 13.5.1988

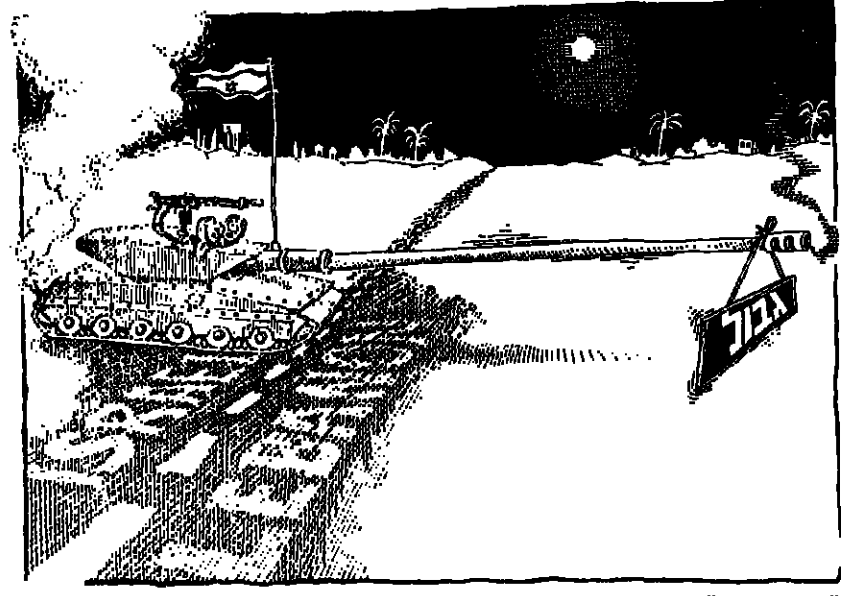
This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

בשער: מיכל ספיר, סולנית "אפור גשום". כתבה בעמוד 46. צילמה: אירית זילברמן

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

"אנחנו גמישים".

"בסך הכל שאלתי אותם איפה אוכל למצוא ככר לחם"...

מדיניות המקל והגזר של רוזן
טלין ירוולסקי

הוסקורנה מרדיקס פאר תוצרת שוודיה מס' 1 בארה"ב ואירופה בהישג ידך

מכונת התפירה היחידה בעלת כל התפרים השימושיים: אוברלוק, תפר אלסטי, תפר מחוזק.

★ תפירה מושלמת על כל סוגי בד ועור.
★ בעלת פטנט בלעדי למניעת תפיסת חוטים.
★ אין צורך בשימון.
★ קלה להפעלה.

— **5 שנות אחריות.**
— **הדרכה חינם.**

עתה במבצע במחיר מיוחד ותשלומים נוחים.

סוכנות ראשית:
בן־יהודה 192, תל־אביב 229627.

סוכני מרדיקס המורשים:
חיפה — החלוץ 56, טלפון: 04-887416; כל אלקטריק הנביאים 15, טלפון: 04-845682; אחים ורצקי, יפו 44, טלפון: 04-522179 • **אשדוד** — סוכנויות דרום, רוגוזין 26, טלפון: 08-567783 • **אילת** — הוכמן, רחוב מדין, טלפון: 059-72431 • **אבו סנאן** — סלון אמיר, שכונת זכריה, טלפון: 04-962138 • **בני־ברק** — הרטמן שושנה, רבי עקיבא 85, טלפון: 03-782168; לירית, רבי עקיבא 132, טלפון: 03-787914 • **דימונה** — כליפה יוסף, מרכז מסחרי, טלפון: 057-59422 • **דבוריה** — פואז עזיזה, טלפון: 067-65621 • **הרצליה** — וולף, סוקולוב 48, טלפון: 052-542014 • **חצור** — רוזוליו, מרכז מסחרי, טלפון: 06-936412 • **טבריה** — מזרחי, רחוב הירקון, טלפון: 067-20065 • **ירוחם** — רומי, מרכז מסחרי, טלפון: 057-80378 • **כרמיאל** — סופר אלקטריק, מרכז מסחרי, טלפון: 04-986908 • **כפר יסיף** — גידעון חביש, דרך ירכא, טלפון: 04-982762 • **לוד** — סלון פאוזי, הרצל 88, טלפון: 08-220252 • **מרר** — סתאוי נויה, טלפון: 067-86665 • **נתניה** — פרקש, הנוטע 6, טלפון: 053-612242 • **עפולה** — פינת האושר, ירושלים 5, טלפון: 065-23797 • **פתח־תקווה** — ברגר, איכילוב 2, טלפון: 03-913706 • **קרית ים ג'** — שולמית, ליהומן 3, טלפון: 04-762233 • **קרית אתא** — קימל, העצמאות 70, טלפון: 04-446412 • **קרעת** — זייד יוסף, טלפון: 063-52233 • **קרית גת** — טולי קומנשטר, מרכז מסחרי, טלפון: 051-880627 • **רמלה** — קרול, הרצל 84, טלפון: 08-221272 • **רעננה** — סלון אפי, אחוזה 159, טלפון: 052-20946 • **שדרות** — סערון, מרכז מסחרי, טלפון: 051-897694

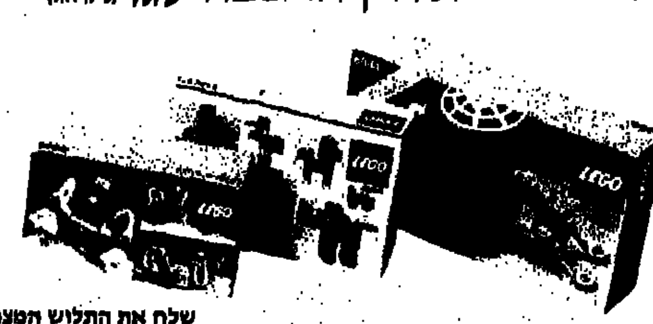
רקלם רעיונות

עיתון גדול לילדים (בגיל 6־12)

צ'ופר מעכשיו - גם למנויים!

פרסים לחותמים מתנה לכל מנוי:

בובת ברבי או משחק הרכבה לגו (3 יחידות)

שלח את התלוש המצורף עם צ'ק על סך 45 ש"ח.
סמן את השי שבחרת והוא ישלח לביתך בדואר.

תלוש חתימה

לכב' צ'ופר ("מעריב" כתבי־עת), מחלקת המנויים ת.ד. 20000, תל־אביב 61200

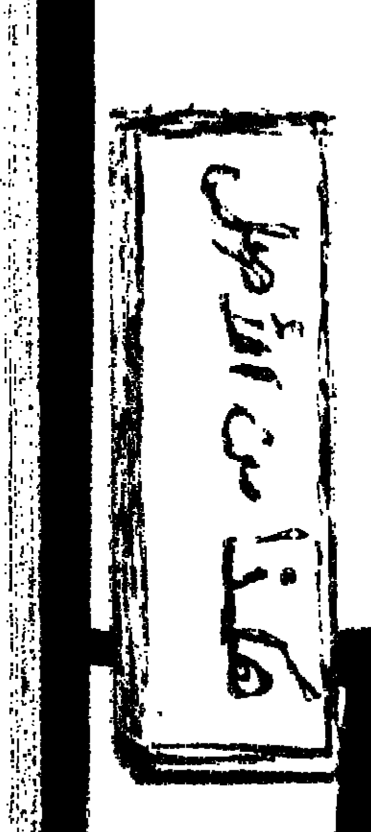
הריני מעביר לכם צ'ק לפקודת "צ'ופר" על סך 45 ש"ח כדמי מנוי לשנה אחת (12 גליונות) על "צ'ופר" (המחיר כולל מע"מ)

שם משפחה: ______ שם פרטי: ______ שנת לידה: ______

כתובת: ______ מיקוד: ______

אני מעוניין/ת בפרס למנויים (סמן את המבוקש)

☐ בובת ברבי ☐ משחק הרכבה של "לגו" (3 יחידות)

רוני בחיפוש אחר הניצוץ

אמא שלה מספרת שהיא היתה ילדה נוחה. אמרו לה להרים ראש, לחייך לצָלם, והיא עשתה את זה. גם במסדרונות בית־משפט השלום בפתח־תקווה סבבו אותה צלמים. רוני בן־אפרת, עצורה כשלושה שבועות, חייכה אליהם והחוותה "וי" באצבעות. הילדה מכפר מרדכי נתנה לאידאולוגיה שלה להוליך אותה רחוק. גם בעלה יעקב, ממנו נפרדה לפני 15 שנים, עצור עכשיו, שומע את רוני שרה בתא סמוך. גם מיכל שוורץ, בת־זוגו הנוכחית וחברים נוספים שלהם ממערכת "דרך הניצוץ" יושבים במעצר. במסדרון בית־המשפט אמרה רוני לבתה: "אני חזקה, חזקה, חזקה".

מאת חלמה אדמון
צילומים: גרי אברמוביץ

את שיר והבן שלה, אמנון, ישבו ביום חמישי שעבר על גדר בטון מול בניין בית משפט השלום בפתח תקווה. הם הגיעו בשמונה וחצי, ליתר בטחון. התנו את המכונית במגרש חניה סמוך, וישבו לחכות. לאתי היה תיק, שממנו שלתה מדי פעם סיגריה. על הרגל שלה נשען סל פלאסטיק ירוק תפוח. אמנון השעין מרפקים על הברכיים שלו. שמש הבוקר חשפה ממול את הבטון העָרום של הבניין המכוער. אם היה מתח בתחושות השניים, הוא ניסתר. בתשע, אמרו החברים של רוני בן־אפרת, יביאו אותה לדיון מהאורבת המעצר. אפשר יהיה לראות אותה.

רוני נולדה שניה לאתי. זאת היתה לידה מוקדמת, בחודש השביעי להריון. אתי עבדה קשה בקיץ 52'. היא גרה בצריף שוודי ארעי וקטפה מלפפונים בשדות בַּסִּיס, ישוב ערבי נטוש ליד גדרה, שעל חורבותיו ושטחי החקלאות שלו עתידים היו לקום חמישה מושבים הכלולים היום באזור "גדרות". התינוקת הזעירונת, קילו שש־מאות, לא טופלה באינקובטור. תנאים מסוכנים מדי לא סכנו אותה מעולם. למרות זאת, ואולי בשל כך, היא גדלה להיות אשה חזקה.

לצבי ואתי שור כבר היתה תינוקת, חנה, שנולדה בקיבוץ כפר הנשיא. השניים עלו מסקוטלנד כשנה וחצי קודם לכן, כחברי גרעין הכשרה של תנועת הבונים. העליה לישראל היתה מבחינתם אקט ציוני, מובן מאליו. ברור היה שיש ליצור בית לאומי לעם היהודי. בכפר הנשיא סיקלו אבנים. כשעזבו את הקיבוץ זה לא היה בגלל העבודה הקשה. אתי עצמה לא פונקה מעולם. היא גדלה בשכונת עוני בגלאזגו, ברובע גורבלס הצפוף יהודי ליטא שניתקעו שם מחוסר מזומנים, בדרכם אל אמריקה הניכספת. "עזבנו את הקיבוץ באשמתי", אומרת אתי, "לא יכולתי לסבול את המצב הזה שאומרים לי מה לעשות. שמישהו אחר מוניח את הילדים שלי".

תמונות הזיכרון הראשונות של רוני יהיו בית סוכנות קטן, שני חדרים ומטבחון. לכל ישובי הסביבה ניקבעה צורה דומה. שתי שורות של קוביות בתים, סרט של דרך כורכר ביניהן, והשדות, 30 דונם למשפחה, מאחורי כל בית. אתי וצבי שור הקימו את כפר־מרדכי עם עוד כמה עשרות זוגות, כולם עולים חדשים מארצות אנגלוסכסיות. בבית־הספר האזורי, בעשרת, ניפגשו ילדי העולים מפולניה, עירק, אנגליה וילידי הארץ. האינטגרציה היתה שם זמן רב לפני שהגיעה לתל־אביב. אף אחד לא היה עשיר. רוחק כלכלי ליווה כמעט את כל מי שגדל בכפרים האלה, שהיו ימים בתחילה בוכות. קירבתם לבוסתנים עזובים, ואחר־כך בשל מורעות התושבים

(המשך בעמוד 11)

רוני בן־אפרת מובאת לדיון
בתארכת המעצר. עורך הדין
המייצג אותה, חוסין
אבו־חוסין, סיפר לחברות
שהיא חזקת ורוחה איתנה.

מעצר לפני העלייה למטוס

השם "דרך הניצוץ" נילקח משם עיתונו של לנין. החל להופיע כירחון ב־82'. ביוני 86' היה לדו־שבועון. המהדורה הערבית הופצה ב־3000 עותקים, המהדורה העברית ב־800. יעקב בן־אפרת הוא העורך האחראי. ארכיון העיתון קיבץ נתונים על הרוגי השטחים מאז תחילת ההתקוממות, ונודע כמקור המהימן ביותר להתרחשויות בשטחים.

עורכי העיתון השתייכו לקבוצת "ניצוץ", ששורשיה במצפן. בעקבות פילוגים היו ל"אוונגרד" ואחר־כך ל"ניצוץ" ששם לעצמו מטרה אחת בלבד: קידום השלום באמצעות כינון שתי מדינות לשני עמים.

ריבחי אל ערנדי היה ראשון חברי המערכת שנעצר, בפברואר. מיד אחר־כך ניסגר העיתון בצו מינהלי של משרד הפנים, אך חבריו הוסיפו להוציא אותו לאור כעיתון חד־פעמי.

יעקב בן־אפרת נעצר ב־15 לאפריל. אחריו נעצרה מיכל שוורץ. רוני בן־אפרת נעצרה בנמל התעופה בן־גוריון, לפני עלותה למטוס בדרכה לכנס אנטי־פאשיסטי באיטליה. הדס להב, אחרונת העצורות עד לרגע סגירת הגליון, נעצרה ביום שישי האחרון. עד לרגע זה לא הוגשו כתבי אישום נגד איש מן העצורים. גורמי בטחון טוענים כי בידם ראיות הקושרות את חברי הקבוצה עם "החזית הדמוקרטית" של נאיף חוואתמה.

חדס לחב (למעלה, נעצרה ביום שישי האחרון) ויעקב בן־אפרת (משמאל), בעלה של רוני, גם הוא עצור. בעתון כולם עשו הכל.

צלם שהתלווה לרוני בנסיעות: "התרשמתי מהדבקות שלה במטרה. היא תלך עד הסוף כדי להשיג את המידע שהיא רוצה בו. אין לה היסוסים".

(המשך מעמוד 9)
לשיפוח הנוי. היום זה איזור יוקרתי. וילות מוקפות ירק, חיים קהילתיים פעילים בתוך סביבה איכותית, חצי שעת נסיעה דרומית מתל־אביב.

רוני היתה נישרכת אחרי חנה הבכירה. תמיד היו מניעות צמודות למיפגשי הילדים. שתיהן רזות, מתולתלות, קולן דק ועריין. הפרש הגילים ביניהן היה מתוק. המעילות שלהן היתה משותפת ורכה, נטולת התפרצויות. היתה בהן שונות. תמיד היה בהן משהו תבוי, אוי. הן היו עצמאיות באורח לא מתריס. הלכו בנועם בדרך משלהן, מיוחדת. חנה היתה אוספת חתולים עזובים, מודעת ליסורי הזולת, עושה מעשים ששכרו קודים מקובלים. רוני הלכה חרישית בעקבותיה. חנה נודעה כבת המוכשרת. הפסנתרנית, הציירת. רוני אהבה לשחק בחוץ, על דרך הכורכר, שעות היתה מבלה בעפר. מכוניות לא עברו אז. היתה שלווה. שעורי הבית היו עניין מיותר מבחינתה, אף שנודעה כתלמידה טובה. היא לא אהבה להשקיע מאמץ במה שניראה לה מיותר. חשבון, למשל. הכשרונות שלה היו חבויים מאחורי צניעות מתוקה. אתיו "היא היתה ילדה נוחה. אמרת לה להרים ראש, לחייך לצלם, להרכין ראש, היא עשתה את זה".

היתה תקופה שהנהלת בית־הספר האיזורי מיינה את סרטי הקולנוע שהוקרנו במוצאי שבת בבית העם. בבית־הספר קבעו לאיזה סרט מותר יהיה ללכת. "היכלי ירק", עם אודרי הפבורן, נאסר בצפייה לתלמידים. חנה ורוני היו היחידות שנכנסו לחושך וראו את אודרי. למחרת עמדו למשפט מועצת התלמידים. חנה היתה הדוברת. היא הישירה מבט אל שופטיה ועמדה על דעתה שלא היתה סיבה הגיונית שלא תיראה את הסרט.

עכשיו חנה באמריקה. יש לה בית באילינוי שניראה כמו כואר במכירה פומבית. חנה טרודה תמיד בפעילות ציבורית הומניטרית כלשהי. הבעל האמריקני שלה צפוי תמיד למצוא בביתו אלמנה קמבודית עם יתומיה. נוסף על שלושת הילדים מתגוררים בבית באורח קבע כמה אומללים, שבעלת הבית אספה בדרכה. חנה פעילה מרכזית באירגון "אמנסטי", ומדי שנה, כשהיא מגיעה בקיץ לישראל, היא מנסה לגייס כאן כותות למודעות הבינלאומית לפשעים הנעשים באסירים, בבתי־כלא בעולם.

האחות שלה, רוני, יושבת עתה במעצר. זה הסימן החיצוני להבדל ביניהן. רוני הוליכה את האידיאולוגיה למקום היחיד שהיא יכולה להתקיים בטהרתה: למעשה הנהרץ, הלוהט. במקרה שלה זו היתה עבודת שטח עיתונאית שאינה מתחשבת בקושי אישי. אם סברה שלפליטים הפלשתינאים ניגרם עוול, היא הלכה לבתיהם כדי לשמוע מפיהם. אבק הנאיביות נח, אולי, על שתי האחיות, אבל הן ניפרדות בדרכי הפעולה, באורח החיים. רוני מתקיימת בדלות פשוטה. חנה חיה בנוחות. היא ניתנה באותו ריחוף תמהוני הנחוץ למזיזי הרים, אך דומה שהידיים של רוני, עם הציפורניים הנישברות, הן המבקשות לעקור את ההר ממקומו. היא משלמת המחירים.

אמנון, בן 27, האח הצעיר, אמר פעם לצבי, האב: "יש לך שלושה ילדים. אחת הומניסטית, אחת קומוניסטית, ואחד ריאליסט". צבי נפטר לפני שנה וחצי מדום לב. אמנון: "כשרוני הגיעה הביתה, אחרי שהודעתי לה, היא היתה היחידה שבכתה. היא ממש הוציאה את זה".

במשפחה הזאת לא מוציאים רגשות בקלות. כשמגיעה המכונית המשטרתית בתשע וחצי נישמעות צעקות מן המורכה שממול. החברות של רוני, חדס לחב (נעצרה למחרת, ביום ששי שעבר) ושקד, קוראות: רוניו רוניו ומנופפות ידיים. אתי שוד נישארת יושבת עוד רגע על גדר האבן, ואחר קמה ללבת אל המכונית הנעצרת. כאילו קבעה פגישה עם הבת שלה. רוני נראית רגע בחלון המושב האחורי (לפניה יושבים חוקר בלבוש אזרחי ונהג שוטר), היא אוספת את שערה לאחור, ניגלת המצח הגבוה. המשקפיים שמוטים ביישול על אפה, המבט רך, רגוע. משהיא יוצאת מן המכונית יש לה חיוך רפוי. שמחת הפגישה שלה מאופקת, כמעט סתמית. הידיים שלה תקועות בכיסי הג׳ינס כאילו חששה מהתפרצות רגש הרבן. אתי ניגשת אליה עם הסל הירוק, מריימה זרועות לחבק את הצוואר הרזה שלה.

גיברת, אומר ראש צוות החקירה, אני מבקש, זה לא מקובל.

אני אמא שלה, אומרת אתי. יש לה קול מעושן מסיגריות שאיתו נירעד גם ברגעים קשים.

אז את אמא שלה, אבל זה אסור, לפי החוק.

המלים שלו נבלעות בחיבוק שאתי עוטפת את רוני. היא לא ניצמדת אל בתה בהתרגשות. היא שוהה בסמוך אליה רגע עניני קצר, ואחר כך נסוגה, מסופקת במיקצת. רוני מספיקה ללחוש לה: "תני סמירנוף".

אתי הולכת עם המשפט הזה בראש כל היום הבאים. אבל ממילא היא אינה עשויה מחומר שנשבר בקלות. השנה האחרונה, אחרי מות צבי, היתה קשה. וגם קודם לא שוטטה בערוגות שושנים. כבר יותר מעשר שנים שהיא יודעת שהבת שלה לא תטפח שיגרת חיים בורגנית. מה שקרוי נחת לא יורום מהכיוון של רוני.

"אני חושבת שזה היה ביום הולדת של אחד מהנכדים. צבי הלך לחפש משהו בתיק של רוני ומצא שם כרטיס ביקור של לאה צמל (עורכת־דין ששמה ניקשר עם חוגי השמאל הקיצוני. ת.א.). ניגשנו להורים של יעקב ושאלנו אותם מה זה. אבא של יעקב אמר: אתם לא יודעים? הילדים טרוצקיסטים. לא ידענו בדיוק מה זה, אבל הבנו שמדובר במשהו קיצוני. זה היה שוק בשבילנו".

צבי היה ליבראל בדעותיו, ממצביעי הליבראלים העצמאיים ואחר־כך ד״ש. הוא הניח לבנותיו לגדול כחפצן, תוך הקניית ערכים של חופש חברות הפרט. הוא לא היה שתלטן, והעצמאות שהעניק לילדיו זכתה מצידו לגיבוי מרוחק ויציב. אתי היתה יותר סוערת. היא ניסתה לקרוא תיגר על הדרך שבה בחרה רוני. היא רצתה לראות אותה נשואה באושר, מלמדת בבית־ספר, מגדלת ילדים בתלם, חיה חיים נוחים ובריאים, לפי מושגים של אמא. היא ניגררה לוויכוחים לוהטים עם הבת. צבי היה מרגיע. אחרי מותו חולה להתווכח. כשלב מוקדם יותר גזרה על עצמה ויתור על היטוט. "השתדלתי לדעת מה שפחות. הייתי באה לבקר את הנכדים, רואה שהם גדלים בסדר גמור, הם ילדים מקסימים, ומסתפקת בזה. כשרוני היתה באה לכפר, והיא באה לעיתים רחוקות, כי אין לה זמן, לא הייתי שואלת אותה למעשיה".

רוני לא הרשתה לעצמה התפנקות בבית אמא. אתי היתה רוצה לבשל בשבילה ארוחות, לראות אותה משתרעת על הדשא. אבל בפעמים הספורות שהיתה מגיעה לכפר, מיהרה מכאן לשם. "דרך הניצוץ" יצא לאור בעברית מדי שבועיים. שבוע אחד היתה רוני מכינה כתבות בשטח. בשבוע השני היתה אוספת חתימות מינויים בשטח, בכל מיקרה לא נחה.

היא בת 33 ואין בה פחד או מחשבה מיותרת על אירנוחות סיזית. למרות המראה השביר שלה, היא חסונה. הכוח שלה צומח מנחישות החלטה. אסף אריב מדבר הרבה על האנרגיה שלה, על היכולת האירגונית. לפני יותר מעשר שנים למדה ערבית יחד עם שאר חברי "הניצוץ". הם רכשו ספרים וקלטות של

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
האוניברסיטה הפתוחה, ושקרו. רוני אחרה להשתמש בערבית. היא סמכה על האנגלית המצויינת שלה, עד שחבריה אמרו לה: בשביל מה למדת ערבית? היא החלה להעז. היום היא קולחת כשפה של מחנות הפליטים.

אין לה רישיון נהיגה. השיטות שלה להגיע ממקום למקום, גם באיזורים מסוכנים, אינן מקובלות על עיתונאים מן השורה. היתה נוסעת באוטובוס עד צומת אשקלון. שם היתה שולפת כפיה מהתיק, כורכת אותה על הראש ועולה למונית עזתית, לכיוון עזה. אתי: "פעם סיפרה לי ששמעה נוסעים ערבים במונית מדברים עליה. הם אמרו: זאת, בטח קומוניסטית. והיו הערכה ואהדה בשיחה שלהם".

"היא לא ניסתה להסתיר את העובדה שהיא יהודיה", אומר צלם שהצטרף לכמה נסיעות שלה. "להיפך. הגענו פעם לבית אבלים שיום קודם לכן נהרגו להם שני בנים. המבטים ברלת היו עויינים. הרגשתי לא נוח. רוני נכנסה, דיברה ערבית, כבשה אותם. היא מכירה היטב את הנימוסים שלהם, את המינהגים. היא יודעת להגיד 'הקרושים', כשהיא מתייחסת למתים במשפחה כזאת. הגברים נותנים לה הרבה כבוד. התרשמתי מהדבקות שלה במטרה. היא תלך עד הסוף כדי להשיג את המידע שהיא רוצה בו. אין לה היסוסים".

היא פגשה את יעקב בן־אפרת בשדה בוקר, לשם הלכה אחרי התיכון כדי ללמוד הוראה. באותה תקופה היה שם סמינר למורים. אחרי חודש היתה מאוהבת. בן־אפרת, אז עולה חדש מארגנטינה, בלונדי נאה במיוחד, נקשר אליה בעבותות כמעט תלותיים. באותה תקופה משפחתו עדיין היתה בדרום־אמריקה. הוא לא יכול היה להניח לרוני להעלם מעיניו לרגע. מכאן ואילך היו חייהם כרוכים זה בזה. גם אחרי שפגה האהבה, כמה שנים אחר־כך, הקשר ביניהם נישאר קרוב, מלא מחוייבות הדדית וכבוד.

אחרי שנה בשדה בוקר עברו יחדיו לירושלים. רוני השלימה שם את לימודיה בסמינר למורים ואחר־כך למדה ספרות ומיקרא באוניברסיטה. יעקב למד הסטוריה רוסית וכללית. חתונת הזוג נערכה בגן פנסיון בגדרה. היה נגן אורגן, כל אנשי כפר מרדכי הוזמנו. "רוני לא אהבה את החתונה הזאת", כך אמנון. "היא עשתה את זה בשביל ההורים". היו אפילו ימים שהזוג תיכנן לגור בשיכון בנים בכפר מרדכי. צבי עמל חודשים כדי לבנות את שלד הבניין והגג. אחר־כך אמרה רוני: אין שום אפשרות שנוכל לגור כאן עם הדעות שלנו. שלד הבית נימכר לבן כפר אחר.

"אבא של יעקב אמר: אתם לא יודעים? הילדים טרוצקיסטים. לא ידענו בדיוק מה זה, אבל הבנו שמדובר במשהו קיצוני".

בשנים האלה החלה ההתחברות הפוליטית של הקבוצה. חבריה, אלה שעדיין נמצאים מחוץ לתא מעצר, נמנעים מפטפוט בנושא חיי הקבוצה. יש בהם זהירות כמעט פרנואידית, שאפשר להבין אותה. אורח חייהם, המקריב את הנטיות האישיות לטובת המטרה, מוזר לישראלי המטריאליסטי המצוי. המחוייבות ההדדית גם היא עשוייה לעורר תמיהות בחברה של אינדיבידואליסטים. ובכל זאת, דומה שמעטפת הסוד גדולה מן הסוד.

בן־אפרת הביא את אסף אריב לדירה ב־76'. אריב: "זה היה בית ישר מאוד, הגון, פשוט, גלוי, בלי פוזה. אני פוגש אותך כפי שאתה פוגש אותי". הדס להב הכירה את רוני בהתחתיות ומן מה לאחר מכן, נוצר המעגל הסגור של אנשים תורני איראל. אחרי שרוני הודחה מן ההוראה (היא ישבה שנה בתור המורים בלי ללמד) בשל עקשנותה ללמד את ילדי ישראל את כל עוברות הציונות, הם הלכו לעבוד במפעלים כפועלים פשוטים. רוני התמחתה בהלחמת מעגלים אלקטרוניים בתדיראן ובי־אי־סי־אי, משם פוטרה על רקע היחוס הפוליטי שלה. זה היה ביולי 82', בעיצומו של מה שניקרא אז "מבצע שלום הגליל", ורוני הקימה רעש ציבורי. "פוטרתי בשל התנגדותי למלחמה בלבנון", אמרה לעיתונאים. זאת, אולי, הנקודה שבה ניצתה בה המודעות ליכולתה התיקשורתית.

לפני עשר שנים ניפרדה מיעקב. אחר־כך היה לה קשר עם גבר אחר. גם הוא השתייך לאותה קבוצה פוליטית. האיש היה ביתי, רצה חתונה וילד. החבילה התפרקה, יש אומרים מפני שלא היה די־פוליטי לטעמה. מבן־אפרת מעולם לא התגרשה. מיכל שוורץ היתה מאוחר יותר לבת־זוגו. שלושתם, עם הילדים והבנות של מיכל, נסעו אחרי מלחמת לבנון ללונדון. "אני חושב שהיה בהם איזה יאוש, עייפות מן המאמץ העקר לשנות כאן משהו", אומר אמנון. יעקב ומיכל חזרו לארץ כעבור כמה חודשים. רוני נישארה עם הילדים באנגליה במשך שנה. גם שם התקיימו כפועלים. אחרי הפרידה נישארו הילדים איתה, אך המחוייבות כלפיהם שייכת לכל אנשי הקבוצה. כשעמדה רוני לטוס עתה לאיטליה עתידים היו הילדים לגור עם מיכל ושתי בנותיה (יעקב כבר היה אז במעצר). אחרי המעצר של מיכל ורוני, וגם אחרי המעצר של הדס להב, תמיד נימצא מי שיטפל בילדים, שיקפיד על קום שיגרת חייהם. עכשיו משגיחה עליהם אחותו של יעקב, מירטה, שהגיעה במיוחד לשם כך מחו"ל.

יום לפני שנעצרה, במסדרון בית המשפט, אומרת הדס להב לבן של רוני: "אני רואה שכבר כמה ימים אתה לא מרכיב את הפלאטה. אתה מתחיל לפרוק עול. תקל ממשי תחזור לעניינים, בסדר?" הבחורון מהנהן, יישור השיניים, אגב, מומן בידי אתי. כששאלה את כתה איך זה יתכן שהילדים שלה יגדלו עם שיניים בולטות, אמרה רוני, באותו חיוך אניגמטי קטן: "אם צריך, השיניים שלהם יהיו עקומות. הכל למען המטרה".

אסף אריב: "עשינו החלטה של צמצום הצרכים האישיים עד למינימום. לקנות בגדים, למשל, רק אם ההורים נותנים קצת כסף, מתנה. אבל הילדים, זה היה קדוש. הם קיבלו תמיד את צרכיהם. היינו חייבים להתמסר לגמרי לעבודה בעיתון. זה היה משתק אותנו לעבוד במשרה חלקית נוספת. מבין כולנו, רק רוני קיבלה משכורת. 580 ש"ח לחודש".

כשהגיעה רוני לבית המשפט, הבת הצעירה שלה לא היתה שם. היא התעייפה מן הציפייה והלכה לקנות ממתק ברחוב סמוך. בת 12, בלונדית יפה במיוחד, צחקנית, תירגלה קודם במשך חצי שעה את הקריאה: "יה בת יה, יה בת יה, אל תשאל, תשאל, מי זאת מי זאת, רוני בן־אפרת". ואחר־כך: "עוד תראה השביב עוד תראה, עוד תזחל אצלי על ארבע, עוד תראה". היא היתה לבושה בחולצת הטריקו שרוני הספיקה להדפיס עליה את הכתובת "חופש העיתונות" בשלוש שפות, לפני שנעצרה.

הבן של רוני, בן 14 גבוה ונאה, ניגש אל אמו בצאתה מן המכונית ומתחכך בה קלות. לפני שהחוקר מרחיק אותו, מה שלומך, אמא, הוא שואל, בוחן את פניה.

רוני עולה עם השוטרים במדרגות. הבן משתדל להיות קרוב אליה. היא לא שואלת איפה הבת. יש (המשך בעמוד 60)

אסף אריב: על כל אדם אפשר למצוא משהו

אסף אריב ישב ליד שולחן המטבח שלו, בדרום־מזרח תל־אביב, ביום ששי שעבר. שבע בבוקר. על השולחן לחם חי עטוף בניילון. מעליו תלוי ציור של תחנה ערבית. צבעי פסטל רכים מתארים ארוע אוריינטלי, גדוש רחשים. בחוץ היה טל על הדשא וציפורים עקשניות הגבירו זוליום של ציוצים בחלון.

שעה וחצי קודם לכן דפקו שוטרים על דלת הדירה של אריב ושל אשתו, הדס להב. היה עוד חושך בחוץ. הדס הלכה עם השוטרים והשאירה את אסף גבידוד גרוע מזה שהיה צפוי לה בחדר המעצר. אחד, אחד, נילקחו חבריו בשבועות האחרונים.

אסף, גבר נאה, מראה מוצק כמו של אחיו אודי, נראה כאילו עבר טלטלה שהוא מתעשת ממנה במהירות. בן 34, שיבה מוקדמת בשערו הבהיר. בעיניו היתה עייפות ופיזור דעת. חלם המעצר של הדס לא חסם אותו מפעילות. הוא טילפן לרדיו, שוחח עם אמא שלו בקיבוץ גן־שמואל ועם אמא של הדס בקיבוץ בית זרע.

"כשנעצר חבר שלך, ברגע הראשון אתה נידהם. אתה לא יודע איך לאכול את זה. לוקח לך חצי שעה להתאושש, לעכל, ואז אתה נערך לפעולה".

לא הבאתם בחשבון כל הזמן, שקיימת סכנת מעצר?

"זה חלק מהעולם, חלק מתמונת הדברים. אחרי שהרבה זמן עוסקים בתיעוד זוועות, בפגיעה וגידוש של אנשי ציבור עם איכות, שלמדת להכיר את האדם שבהם, זה נאיבי להיות מופתע מזה שעוצרים גם אותך".

מה בדיוק עשה כל אחד מכם בעיתון?

בהתחלה לא היתה חלוקת תפקידים. כולם עשו הכל. לאף אחד מאיתנו לא היה ממש נסיון עיתונאי. במשך הזמן כל אחד קיבל על עצמו תחום שהיה טוב בו. רוני היתה פוריה במיוחד. היא עשתה את עבודת השטח. לקראת 85', כשחלפה תקופת השקט של ארנס, החלה סריקת השטחים שלנו. במשך שלוש שנות היד החזקה של רבין הכינו אנשים רבים והגענו למידה גבוהה של מהימנות ועדכנות.

אסף אריב: "זה נאיווי להיות מופתע"

במה אתם מרגיזים את השלטונות? הרי מידע מהסוג שנידפס אצלכם, נידפס גם בעיתונות היומית?

אי־אפשר להתעלם מעובדה ש"דרך הניצוץ" הוא עיתון פוליטי. הוא לא מתיימר להעביר אינפורמציה סטרילית. היתה לו כוונת לעורר מודעות לנושא הפלשתיני. אבל יחד עם זאת, הוא לא נפל לפמפלטיות וסכמטיות, היה לו גם צד עיתונאי חזק ואיכותי. אבל שאני אגיד לך שזה היה רק תיעוד, זה טשטוש עקבות.

יכול להיות שעברתם על החוק?

כל מה שנעשה היה במסגרת החוק הישראלי והגבולות המקובלים בישראל. יותר מכך. תמיד נהגנו איפוק, גם מול הדברים הנוראים שראינו בשטחים. תמיד יש דברים יותר נוראים מהתיאור, וכמה שתצעק, זה לא יעזור. אני מתאר לעצמי שאם יתעקשו באמת למצוא עלינו משהו שהוא עבירה על החוק, יגיעו בסוף לאיזה מישהו שעבר ברמזור באור אדום. על כל אדם אפשר למצוא משהו מהסוג הזה.

כולם שווים בפני הצדק, חוץ מאלה ששווים פחות

מה קורה למיידי האבנים כשהם מגיעים לבית המשפט הצבאי בעזה, לספסל הנאשמים? כאן אין סניגורים ואין זכאים. יש שופט אחד, טיעוני הגנה מגומגמים של הנאשמים, אבא ואמא שמבקשים רחמים. ההודאות דומות, ההסברים דומים, העונשים דומים. חמישים פעמים ביום, כל יום. הבא בתור.

מאת מיכל קפרא
צילם: בני גלזר

יום שרב היה. שרב ראשון באינתיפאדה. כמחסום ארז, בפאתי העיר עזה, סוגרים את חלונות המכונית. מבט אחרון חטוף, קלאץ', מהלך ראשון, וביי־ביי לתחושת הבטחון. בסך־הכל שש, אולי שבע דקות נסיעה עד לבית־המשפט הצבאי הנמצא במרכז העיר. אבל הפחד מונה דווקא את השניות.

את עזה רואים כמעט תמיד דרך זכוכית. דרך עדשת המצלמה או דרך שימשת חלון סגורה. מי שרואה אותה אחרת מצוייר ברובה, או באבן. תלוי. המכונית שלנו, בכל אופן, מאוד ממהרת לממשל הצבאי, שם יחל בתשע וחצי הליך הצדק המשפטי. וכין המחסום הצבאי לצדק, עזה נמרחת על השמשה כמו סרט שרץ במהירות מופרזות. הכחול של הים, הדיונות, המיכלאות המאולתרות מגדרות תיל, שמפוזרות ברחובות ובתוכן עשרות תושבים תשורים. זקן מפהק, כתמי זיעה, חנויות סגורות, מכוניות פיג'ו, תלמידים, ועוד חיילים, ועוד חיילים. הנה הממשל.

שלום. לוחצים ידיים. מסתכלים מסביב. המצלמה מוכנה. גם הפנקס. דגל ישראל מתוח על הקיר. עוד דגל שמוט על מוט. ספסלי עץ. אור חוץ חיוור נתמך בנורות ניאון, כס השופט. העתק חיצוני מדוייק של בית משפט בתחומי ישראל.

באולם ככר יושבים שנים־עשר נאשמים. שורה ארוכה. עוד שורה. מקצתם בעלי זקנים, מקצתם בעלי פלומה המתמחה כהסגרת הגיל. מבטים אטומים. מבטים מושפלים. סוג של אפיסת כוחות. לבוש כחול של כלא. הצד האנושי הכבול של ההתקוממות.

מאז רצמבר ההוא, זכו אבני עזה לכיסוי טלוויזיוני מלא. כל מצלמה בחרה לה זווית ייחודית של האבן הנזרקת. ביד, באוויר, בתנופה, וברגע המגע הצורב. בעזה, כך נרמה, היתה מהירות טיסת האבנים הגדולה ביותר.

קילומטרים של חומר צילום תיעדו במשך חמשת החודשים האחרונים את האינתיפאדה. בכל הפוזות. פרק קבוע ב"מבט": עשן, אבנים, גז, מכות, יריות, מחסומים, צמיגים בוערים, סימני וי, סיסמאות. אבל לפרק מלא האקשן הזה יש המשך, גם אם הסקרנות הטלוויזיונית אומרת – סטופ. והפרק השני, הפחות גלוי, הפחות פוטוגני, הפחות מצולם, מתרחש בית המשפט הצבאי וכו התפתחות העלילה: מה קורה לאלפי מיידי האבנים שנתפסו? למשתתפי ההפגנות? לחוסמי הכבישים? למבעירי הצמיגים?

יום רביעי. עשרים לעשר. מחכים לשופט, סא"ל עמיקם ברקן. עו"ד במקצועו. "תפעילו את המאוור". שני אולמות. אולם אחד עוסק אך ורק בתיקי הפרות הסדר. אלפים עברו בו מאז חודש רצמבר ההוא. מי שיגיע בעוד כמה שבועות ימצא אולם שלישי. התייעלות.

שאלה: אין לחץ להאיט את הקצב קצת, איפה כולאים את כולם?

תשובה: "יש מספיק מקום, בלי עין הרע".

בחדרון קטן "יש ריח של פיפי, מי נותן להם להשתין שם", מרוכזת הנגלה הבאה של הנאשמים.

(המשך בעמוד הבא)

חיפוש בכניסה לבית המשפט – לפעמים העומד מול הקיר נבוך, לפעמים החייל נבוך

"החייל שהיכה את הערבי במשך עשרים דקות קיבל רק חמישה חודשים מאסר על תנאי. והמתנחל שהרג ילד בן 13 שורק עליו אבן, קיבל ששה חודשי עבודת שירות. בהומור מקברי הייתי אומר, שהילד שזרק אבנים, לולא מת, היה מרצה עונש חמור יותר, מזה שקיבל מרצחו".

(המשך מהעמוד הקודם)

רתוסים, מכורבלים, שסופים, מחכים למשפטם. חמישים תיקים ביום. חמישים. זה ההספק. "המערכת מאוד יעילה ומאורגנת", מתגאה התביעה.

מסדרון קטן וחשוך מוביל אל דלת שמאחוריה מתקהלים בני משפחות הנאשמים. חיילי המשטרה הצבאית, עורכים עליהם חיפוש. ידיים למעלה. פנים אל הקיר. עמידת פיסוק. לפעמים מבוכה של העומד עם ידיים אל הקיר, לפעמים מבוכה של החייל. כרס עצומה של אדם מבוגר לבוש גלבייה לבנה משהה את רגע המגע. יד החייל מהססת ולבסוף מרפרפת על תחתית הבטן.

הנשים, בטור אחר בצד, מסיטות מבט. מחכות לרגע שהחיילת הבלונדית שפיה מתאגרף עם מסטיק, תעביר את המגנומטר על גופן. ציף-ציף-ציף עושה המכשיר. אשה מבוגרת שולפת מתוך חזיתה נרתיק בד קטן ובתוכו פינצטה. מה זה? שואלת החיילת. האשה מורה על גבותיה. צחוק נשי כללי, לחוץ, מתוח.

נכנסים פנימה. מיפגש שקט. "אסור לדבר", מכריז המתרגם. ובאין מילים מתחיל דיאלוג מבטים בין האמא לילד. האבא לילד. הסבתא גם מציצה. הנערים, ברובם, משפילים את המבט. אחד הצעירים מביט באביו, מליט את פניו וגועה בבכי. יש מצב שרק נוכחות של אב מספיקה למלא את שק הדמעות.

השופט נכנס. בית המשפט!

"אני פותח את ישיבת בית המשפט בעזה מספר 840/88. חסאן מוסטפה, התביעה מאשימה אותו שבמארס 1988 זרק אבנים לעבר כוחות צה"ל, וב-13 למארס זרק אבנים על חנויות בג'בלייה. הבנת?

הנאשם: כן.

השופט: מודה?

הנאשם: לא מודה.

השופט ,פונה לתובע: לעצור אותו עד תום ההליכים? הוא כופר בכך שזרק בכלל אבן? אם הוא יכפור באשמה ארוכה את המשפט ויופיעו עדים, ובית המשפט יחליט אם עשה זאת או לא.

הנאשם: לא עשיתי.

השופט: מה לא עשית? זרקת אבנים על חנויות?

הנאשם: לא.

התובע: מבקש למתוק מכתב האישום את המילים זרק אבנים על חנויות.

השופט: ועל כוחות צה"ל זרקת אבנים?

הנאשם: כן.

התובע מבקש ששה חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי וקנס כספי.

השופט: מה יש לו לומר להגנתו?

הנאשם: שותק.

שב, אומר המתרגם. שתי דקות ציפייה מתוחה, והשופט מכריז על גזר הדין: "התחשבתי בהודאתו באשמה ולפיכך אני גוזר עליו חמישה חודשי מאסר בפועל". הנאשם תופש את ראשו, מתיישב. "קום, קום", נוזפים בו, אולי הוא חשב שנגמר הסיפור. "ארבעה חודשים על תנאי למשך שנתיים ו-700 שקל קנס".

חמישה חודשי מאסר בחמש דקות. טיקטק. הבא בתור.

השופט: בפברואר השנה השתתף בהפגנה ברחוב יפו בעזה וחסם את הכביש באבנים. הבנת את האשמה?

הנאשם: כן. מודה.

התביעה מבקשת מה שתבקש בלקשניות עבור כולם: מאסר בפועל, מאסר על תנאי, קנס.

השופט: זכותו לשכנע אותי להקל בעונשו.

הנאשם: אני עובד בחברת סולל-בונה בבאר-שבע. פעמיים שברו לי את הזכוכית באוטו.

השופט: למה זרקת אבן?

הנאשם: עשיתי, אבל חלאס.

האמא: אנחנו 16 נפשות בבית, הוא המפרנס אותנו. מבקשת רחמים.

הסבתא בוכה.

הנער בוכה.

השופט לאם: למה לא דאגת שלא יזרוק אבנים?

שתי דקות שתיקה וגזר-דין: שלושה חודשי מאסר, שלושה חודשים על תנאי למשך שנתיים, ו-700 שקל קנס. פחות מחמש דקות.

נאשם שלישי.

השופט: התביעה מאשימה אותו שב-12 באפריל 1988 זרק אבנים על ניידת משטרה ונתפס לאחר מירדף.

הנאשם בן שש-עשרה וחצי, מצביע, כמו בכיתה. תפסו אותי ברחוב, הוא אומר.

השופט: לא שאלו אותך איפה תפסו אותך. זרקת?

הנאשם: כן.

התובע: התביעה מבקשת להחמיר בדינם של זורקי אבנים על רכב נוסע.

השופט: יש לנאשם מה לומר?

הנאשם: אני עובד כפועל בניין בישראל. כל האינתיפאדה עבדתי. באותו יום יצאתי לעבודה בשעה ארבע וחצי בבוקר. ברחוב סלאח-א-דין פגשו אותנו בחורים רעולי פנים וזרקו אבן על המונית מרצדס שלנו. הנהג היה מוכרח לעצור. הם הורידו אותנו מהרכב ואמרו לנו שצריך לזרוק אבנים על החיילים. הנהג רב איתם.

השופט: ואז הוא שמע בקולם וזרק אבנים?

הנאשם: לא, לא. אמרנו להם נחזור, אבל לא נזרוק אבנים. עמדתי עם הנהג ליד המונית ופתאום באו חיילים. הבחורים ההם ברחו ואותי לקחו לאנסאר. לא יודע לאיפה לקחו את נהג המונית. ויש לי כאבים בחזה.

השופט: הוא הודה, כן?

התובע: כן.

האמא: יש לו אסטמה.

גזר הדין: ארבעה חודשי מאסר, ארבעה על תנאי למשך שנתיים ו-700 שקל קנס. הבא בתור.

גם אדם חסר חוש לווריאציות החוק ממהר ללמוד באולם העמוס בחשודים ביידוי אבנים, שאין סנגורים ואין זכאים. יש טיעוני הגנה מגומגמים של הנאשמים. יש אבא, יש אמא, וכולם מבקשים רחמים, בקשות שמתפשטות באוויר, ומתפוגגות כמו פצצת גז. רק הדמעות בעיניים נשארות. שום טיעון משפטי, וכשאין טיעון משפטי אין מחוייבות. זה החוק.

"אין עורכי דין כי שביתת עורכי הדין בעזה החלה זמן קצר לאחר תחילת ההתקוממות", אומר עפר בן-חיים, התובע הצבאי, "אם נאשם מבקש סניגור דוחים את התיק כדי שהמשפחה תיצור קשר עם עורך דין. לתביעה אין שום אינטרס לדאוג להם להגנה. יש פניות של ראש לשכת עורכי הדין למצוא מתנדבים. לא ידוע לי מה קורה עם זה. לא מזמן היה בחור במילואים שהגן על הנאשמים בהפרות הסדר במשך שבוע. היינו בטוחים שבמסגרת ההתנערות מאיתנו הם לא יקבלו את שירותיו, אבל הם קיבלו אותו. ואז הוא השתחרר וזהו".

היו כאלה שהואשמו בהפרות סדר ויצאו זכאים?

"לא ידוע לי על מקרה כזה".

נאשם רביעי. ידה אבנים על כוחות צה"ל. חמישה חודשי מאסר, ארבעה על תנאי למשך שנתיים. 700 שקל קנס. "אפשר לחלק את הקנס לשני תשלומים" הוא שואל. אף אחד לא עונה לו.

הבא בתור. הבא בתור. "עובדים פה בקצב רצחני", אומר השופט, סא"ל במילואים עמיקם ברקן. "הנה כבר דחפו לנו עוד עשרה תיקים". התובע: "המהירות לא באה על חשבון אף הליך שצריך להתנהל. המהירות מכניסה ללחץ. רוצים לשפוט אותם מהר. יש גם אינטרס הרתעתי להעניש כמה שיותר קרוב לזמן ביצוע העבירה. אני בטוח שזכויות הנאשמים בבית המשפט לתעבורה בארץ נשמרות הרבה פחות מהזכויות של אלה שנשפטים כאן". טון מחוייך, טיעון מחץ.

אפשר להתבלבל. גורי הדין כל-כך דומים אחד לשני. מתחשבים בתיקים ממוספרים, פחות באנשים. הפרצופים מיטשטשים. חמישה חודשי מאסר. ארבעה, שלושה. חייל משטרה צבאית מפהק. קשה להאשים אותו. מילואימניק בוהה בעצורים. אשה זקנה בוכה בצד. "מי צריך את זה בכלל?"

ויש כמובן היררכיה בחומרת העבירות. העבירה החמורה ביותר: זריקת בקבוק תבערה. העונש – בסביבות שלוש שנים. אחריה, בסדר יורד – הסתה, ידוי אבנים, הבערת צמיגים, הקמת מחסומים, השתתפות בהפגנה.

"העונשים כאן נעים בין שלושה לששה חודשים", אומר התובע בן-חיים, "כעיקרון, הפערים בין גורי-הדין של שופט אחד לשני אינם גדולים. יש אחדות ענישה. היסוד האישי די מנוטרל".

השופט ברקן, למשל, מחשיב עצמו כשופט מקל בדין. "המגמה היא להרתיע", הוא אומר. הרתעה, אגב, תהיה מילת מפתח בכל שיחה. והקשר בין הרתעה ובין עשיית צדק היא סוגייה משפטית מורכבת. "רוב השופטים פה הם אנשי מילואים", אומר השופט במיל. "העיקרון הראשון שמנחה אותנו זה עיקרון הצדק. לא רק שייעשה גם שייראה. זה ענין מצפוני".

מילואימניק מתולתל שמקשיב בצד, מעלה הגיגים על גמישותו של המצפון: "החייל שהיכה את הערבי במשך עשרים דקות קיבל רק חמישה חודשים מאסר על תנאי. והמתנחל שהרג ילד בן שלוש-עשרה שזרק עליו אבן, קיבל ששה חודשי עבודת שירות. בהומור מקברי הייתי אומר, שהילד שזרק אבנים, לולא

(המשך בעמוד 28)

כיפה שמאלית

מאת יאיר לפיד

הם באו מ"בני עקיבא" ומחינוך דתי־ציוני ומשרות קרבי בצה"ל, והם חיים בכפר עציון ובאלון שבות. אבל מדינה פלשתינית לא מפחידה אותם, והם לא יתעלפו לרעיון של דיונים ישירים עם אש"ף. מרגיז אותם שאם הם חובשי כיפות ומרגישים עצמם לאומיים, משייכים אותם, אוטומטית, ל"גוש אמונים". אז מה בעצם ההבדל הפוליטי בינם לבין "שלום עכשיו"? ההבדל העיקרי, אומרים מוטי זלקין, שמואל קידר, דן צור, ד"ר יעקב כץ, פרופ' אוריאל סימון וחבריהם, אנשי "נתיבות שלום" – הוא בכך שאם יהיה צורך לעזוב את יהודה ושומרון תמורת שלום, נדמה ש"שלום עכשיו" "יעזבו ממש בשמחה, בהקלה. אנחנו נעזוב באותה נכונות, אבל בצום, בבכי". פנים אחרות מעבר לקו.

הקו הירוק הוא חום־שחור. הוא עשוי מכמה שקי חול כבדים, שמתוכם משתרבבים, בחוסר סדר, מוטות ברזל משוחים בגריז עבה, שמנוני. משני צידיו הוא מחוזק בחתיכות תייל מלופף, מעט חלוד. שומרים עליו שלושה חיילים, אחד גבוה, שניים שמנמנים. יש מחסומים כאלה מקונגו ועד אלסקה. בעברית קוראים להם "תחנת גבול".

הדרך לגוש עציון. אחד משני השמנמנים ניתק מפחית ארומה־לבנה של קוקה־קולה וניגש אליי. "לאן?"

"כפר עציון".

"למה?"

"עבודה".

"נו".

אפשר היה להבין את ה"נו" הזה בשלוש־ארבע צורות שונות. נסעתי. לפי המראה האחורית הוא שב והתחבר לקוקה־קולה עוד לפני שהכנסתי לשני.

בכניסה לכפר עציון אין שומר. מסלול אספלט צר מוביל לחדר האוכל, שם אני עוצר כדי לשאול איפה גר מוטי זלקין. ביוני 1984, כמה ימים אחרי שנתפסה "המחתרת היהודית", התכנסו נציגי גוש־אמונים מכל יש"ע בחדר האוכל הזה כדי לדון בדרכי פעולה, בעמדות, בשאלה האם יביעו תמיכה, או עידוד, או הזדהות. בחוץ עמד מוטי זלקין עם שלטים גדולים שעליהם נכתב: "מי שאיננו מגנה – שותף". הצלמים שהיו במקום התנפלו עליו בהתלהבות, נציגי הגוש התנפלו עליו בפחות התלהבות. "אני לא אשכח את הפרצוף של הרב לווינגר כשהוא ראה אותי", מגחך מוטי, מושך לאחור את השרוול הכחול של בגדי העבודה שלו כדי שלא יצלול לקפה.

זלקין, 35, הוא מכונאי של טרקטורים, סטודנט להיסטוריה וחינוך באוניברסיטה העברית, יהודי חכם שנשמע לפעמים כמו חכם יהודי. תוצר – לא יוצא־דופן בעצם – של "בני עקיבא" והחינוך הדתי־ציוני. בישיבה הוא למד באותה כיתה עם עתניאל שנלר, המזכיר הקודם של מועצת יש"ע. עד היום הם בידידות. מסוייגת, אבל ידידות. זלקין גם שירת בצנחנים, והוא נשוי, אב לארבעה ומגדל שפם.

אם הוא צריך למקם את עצמו בסבך הקיצוני, הנתפס בעור, של הפוליטיקה הישראלית, אז הוא בשמאל. מדינה פלשתינית לא מפחידה אותו, והוא לא מתעלף אם מזכירים בפניו דיונים ישירים עם אש"ף. וכן, אם יהיה הסכם מדיני הוא יהיה מוכן להתפנות מגוש אמונים. מרגיז אותו לחשוב שאם הוא חובש כיפה סרוגה, משייכים אותו, אוטומטית, לאנשיו של התושב המפורסם ביותר של כפר עציון – חנן פורת. הוא לא. הוא גם לא היחיד שלא.

"מפריע לי", אומר זלקין, "המונופול שחלק מהציבור הדתי נטל לעצמו על הרעיון הלאומי. אני לא בטוח שאני יכול להסביר מה קרה לדתיים בישראל, אבל הנטייה ימינה לא מכסה את כולם. במיגזורים מסויימים היא אפילו מצומצמת". כשקט, כשרק ידיו מתגייסות מדי פעם לתנועות רחבות, זלקין מפרק למלים כמות לא קטנה של זעם מצטבר: "במה אדם כמוני הוא פחות איש ארץ ישראל מאנשי הגוש? במה אנחנו פחות לאומיים? אנחנו לא מתיישבים? לא עושים מילואים? מי נתן לאנשים שאף פעם לא עברו את הקו הירוק את הזכות לדבר על עצמם כעל 'המחנה הלאומי'? מה פתאום?"

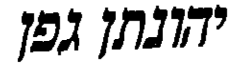
"אתה יודע, כשהתחילו המהומות בשטחים היה לי

(המשך בעמוד 58)

מוטי זלקין מכפר עציון (בתמונה המרכזית, צילמה יעל השפל), שמואל קידר (ימין בצילום הקטן) ודן צור, (משמאל בתמונה, צילם בני גלזר): "אנחנו לא רוצים לעזוב. אנחנו רק מכירים בכך שבנסיבות מסויימות זו תהיה הברירה היחידה"

המובחרים

הנה זה מתחיל. המכירה הגדולה של האנשים הנפוחים כחליפות הריקות, עם המלים הריקות, עם הסיסמאות שלא אומרות ולא כלום. הנה זה מתחיל, הבחירות מתקרבות, ואיתן – הבירבור האינסופי, הכסף שנשפך כמים והוא הכסף שלך ושלי, ומי כמוך יודע כמה אנחנו לא צריכים את הבירבורים שלהם עכשיו. כל אלה שמעולם לא עשו שום דבר טוב בשבילנו, ויש להם החוצפה להעמיד פנים בכל פעם מחדש – שאנחנו כל עולמם למרות שכולנו יודעים היטב שמה שמעניין אותם יותר מכל זה נקודת החיבור בינם לבין כיסא השררה, כלומר – התחת שלהם.

כל אלה שלא היינו יכולים לראות אותם בטלוויזיה או לשמוע את קולם ברדיו מבלי לצחוק או לבכות, פתאום, כבמגע קסם, הם מנהיגים דגולים, טורמים מעם, שעשו כל־כך הרבה למעננו, ואנחנו פשוט היינו עיוורים מלראות את חזונם. תופעה חדשה מתגלית לך פתאום, חזון־מחתרת – חזון שרק בעוד שנים רבות ישוחרר לפירסום. ולפי הסוד הזה אנחנו צריכים לשפוט את הראשים המדברים הללו, שיתחילו עכשיו לדפוק לנו בראש באופן סדיר, פחות או יותר, ולא יניחו לנו עד שנכניס איזו אות מסויימת לאיזה חריץ מסויים, באקט הדמוקרטי הידוע, ונבטיח להם עוד ארבע שנות נפיחה נוספות, בהן הם שוב יעשו דברים גבוהים שאנחנו נמוכים מלראות אותם.

כי מי אנחנו לעזאזל? בסך הכל עם. והם, הם המובחרים, הסאנדבאגרים, שאילולא הם מי יודע מה היה קורה לנו, ואיפה היינו עכשיו, אם בכלל היינו, או חלמנו חלום. על הקירות כבר נמרחות הסיסמאות הראשונות. למשל, סיסמאות המערך: "זוז עם כוח ומוח", ובא לך לצעוק: "זוזו אתם! אתם מסתירים". אבל לך דבר אל הקיר, בשנת בחירות.

הנה זה מתחיל, עוד מעט הם יעלו ויבואו, בתשדירי שרות ומישדרי מוקד, עגלגלים ומעונבים, למכור לנו את הסחורה הקלוקלת, את המפלגות המושחתות, את הלא־כלום הזה שנקרא פוליטיקה ישראלית. פעם בארבע שנים הם מבצבצים, עושים טובה שהם בכלל מדברים אלינו, ואנחנו צריכים לבחור בין דֶבֶר לקרחת, בין מלחמה לאיידס, בין אפס לחרא. הנה היא באה, שיירת הכראיניקים הזאת, שאין לה התחלה ואין לה סוף. פרצופים אדמדמים ומלאי שביעות־רצון שהדבר האחרון שאכפת להם זה אתם, ובכל זאת הם מתעקשים לייצג אתכם, עם ההבעה המפורסמת על הפנים: הרי כולנו יודעים שהכל זה משחק, אז מה אכפת לכם ללכת עלינו הפעם? אנחנו גרועים ממש כמו כל השאר, אז קדימה, בואו נגמור עם זה – ונמשיך לא לעשות ולא להחליט הלאה, ונגמור כבר עם המשחק המכוער הזה, גם לנו זה לא נעים מכל הבחירות המלוכלכות הללו, אז בואו נצביע ערנו, ונקרא לזה יום.

•

קחו למשל את השר שריר. שר המשפטים והתיירים, אחד המובחרים המרכזיים בחיינו הציבוריים, סמל שאין לו תחליף לנפיחות חסרת כיסוי, ללא־כלום הולך ותופח עד שהוא מגיע למימדים כאלה, שנדמה שהוא באמת משהו, ולא סתם עוד מובחר ריק, נפש חלולה בגוף בריא. ראיתם אותו בתוכנית "מוקד"? איזו חשיבות עצמית! איזו חוצפה חסרת כיסוי! איזו הבעה של איש חזק ומאחורי ההבעה אין ולא כלום. במחשבה נוספת, אולי יותר באמת מתאים לו השם מר שריר, אם כי אחרי מחשבה נוספת, אולי עדיף שיקרא לו סתם מר גז.

יושב לו המובחר בניחותא, על הכסא הנוח של "מוקד", מול שלושת המראיינים, שמתנהגים איתו בריחוק הנאות ובחוסר עניין מסויים, כפי שראוי להתנהג עם מובחר נבחר, סאנדבאגר בדמות בלון מרחף, וכל מי שמסתכל עליו יודע: יש לו את כל התשובות. הוא מוכן לכל פרובוקציה. הוא חשוב ונחשב, אבל לרגע לא מתכוון לחשוב, תפיחותו היא הראי הנאמן לנפש האומה המתנפחת מולו.

צופים יקרים, הדבר האחרון שאתם יכולים לעשות זה לכעוס עליו. בצלמכם וכדמותכם עשיתם אותו שר כפול:

שר השריר הקפוץ,
בלון שימשיך לרוץ
בלי שום סיכוי לפיצוץ

המראיין שואל את כבוד השריר מדוע הציע גזר דין מוות לדמיאניוק עוד לפני המשפט, מעשה שכל שר משפטים היה נשפט עליו. אבל שריר עושה שריר ואומר שזאת היתה תגובה ריגשית והוא קודם כל יהודי, רק אחר כך שר. שאלה נוספת: מדוע המליץ שר המשפטים להחריב את כפר ביתא עוד לפני שהוגש הדו"ח על הטיול המוזרז גם כאן, מודה הוד שריריותו, פעלה אמוציה יהודית חמה ולא שיקול דעת שר.

המראיין השלישי נכנס לתמונה: ואיך אתה מסביר את זה שאתה בעד חנינה למחתרת היהודית? והאם באמת יש להם סיכוי לחנינה? כאן יש לו הזדמנות להתנפח לשיא נפיחות חדש, כשהוא אומר: זה עניין ביני לבין הנשיא, והצופים המאושרים מקבלים הרגשה שבאמת אין להם מה לדאוג, מדובר בבלון אמוציונאלי, שסוגר עניינים בשקט עם הנשיא, ולא בטלוויזיה, איש חזון מחתרתי שעשה לנו טובה שהוא בכלל הגיע ל"מוקד" במקום לשבת עם הנשיא ולדפוק חנינות מחתרתיות.

אתה ממש לא יכול להבין כיצד אדם מבוגר, בחליפה נאה, ואפילו שפם, יושב במשך חמישים דקות ולא אומר כלום, ובכל זאת – מקרין ממלכתיות בינוחה, גם כשנוגעים במה שנחשב כציפור נפשו, או אולי מוטב לומר באוירון־נפשו, ושואלים אותו מדוע הוא בחוצלארץ כל הזמן, ומה רע כל־כך בארץ המתחרשת שלנו?

על כך השריר אפילו לא מוכן לענות. סנה שלמה מתוך ארבע שנות שהה השר בחו"ל, ומה שיש לו להגיד על כך זה: "בואו נדבר על דברים רציניים, אהז". וכי יש נושא רציני יותר משר עברי שכבר כמעט שכח את השפה העברית מרוב חו"ל? לפתע הוא נראה ממהר, בוודאי מחכה לו איזה מטוס להעיף אותו מכאן כדי לפתח את התיירות שלנו בריפוט־קונטרול מאיזו ארץ שקטה אחרת. כי באמת, כשאתה חושב על זה, הרבה יותר קל לפתח תיירות בארצות אחרות, רגועות יותר. כמו השפן ב"עליסה בארץ הפלאות" הוא מציץ בשעונו וכל הזמן מאחר לאיזו ארץ אחרת, נטולת־שריר.

יושב לו מובחר ב"מוקד" ומנסה לשכנע את שלושת המראיינים שהוא בעצם שר ולא דיילת. שלמרות שלא רואים עליו, הוא משהו, ואין כמוהו לטובת התיירים והמשפטים. ויתכן שהוא בעצם משהו־משהו, השריר הזה, שופט תיירים, ומארגן טיולים מאורגנים לשופטים, אבל למה על השבוננו? ולמה הוא לא אומר ולא כלום במשך חמישים דקות, לפני הסרט של יום רביעי, שנקרא במקרה "צייר כורד הוא הלב", ולא "דייל כפול הוא השריר"

לבסוף, כשרואה המרואיין שמראייניו מעוזים לחייך, הוא אומר שוב: "בוא נהיה רציניים, אהז" ואחר כך, האיום הגדול מכולם: "בקרוב תהיינה בחירות, והעם ישפוט אותי לפי מעשי". כנראה שהתכוון להגיד: "העם ישפוט אותי לפי מסעי".

בוא אלי שריר נחמד, שב אצלי על כף היד, שב תנוח אל תירא, ותעוף בחזרה.

והשר המעופף הנ"ל הוא, לצערי, רק משל ודוגמה לשאר האסטרונאוטים הנפוחים שעומדים בתור מכאן ועד לאוקטובר כדי לשכנע אותנו שהם טובים בשבילנו. גם המובחרים שמעדיפים להתגורר בארץ, קרוב לוודאי בגלל האקלים, כבר מזמן לא פה. מה שקושר אותם לכאן זה הכסא, לא המעשה.

הנה זה מתחיל, השוק ואפור – המכירה הגדולה של האנשים הנפוחים. אתה מתחיל להבין מה מצפה לך בחודשים הקרובים ונושא תפילה מי יתנני עוף, מי יתנני שריר, ואפרוש כנפיים, ואעוף מכאן לכל הרוחות, עד אחרי מצעד הבלונים הגדול, עד אחרי הבחירות.

עוגי מלך ארקיע

עוגי פילובסקי הולך לארקיע, הענק הצעיר מתל אביב, רואה החשבון שהתחתן עם הבת של רוזנברג. קופל. והפך לחלק מאימפריה מקומית. שנה וחצי לפני נפילת הקונצרן, מכר את חלקו. בדו"ח המפרק שהוגש לבית המשפט נאמר כי "מנהלי החברה השתמשו שלא כחוק בכספים ובנכסים ועשו מעשים שלא כשורה". ארקיע: "הפעלנו משרדי חקירות, בדקנו את כל השמועות ומצאנו שהכל רכילות"

מאת אביבה מץ

בחוגי הכרנז'ה הבינלאומית נחשבת ארקיע לחברת תעופה מקומית, לא יותר. בחוגי התיירות בארץ, נחשב עוגי (שמואל) פילובסקי, לאיש עסקים ממולח. הצירוף החדש, ארקיע־פילובסקי, מעורר לא מעט סימני שאלה בחוגי הסילון והתיירות.

בחוברת כרומו מהודרת, שמפרסמת חברת ארקיע לרגל שנת הארבעים, מסכם המנכ"ל היוצא, יוסף רוזן, על רקע דיילות מבריקות וצילומי נוף נקיים, שלושים ותשע שנות פעילות. ברוח גאוות יחידה, מעלה המנכ"ל על נס את אמינות החברה, את יציבותה ואת קצב התייעלות המדהים שלה. מזה אפשר להסיק, שארקיע היום כבר גדולה. ואנשים שם יודעים מה טוב לה ולפי עקרון פשוט זה בוחרים את מנהלם הכללי החדש. לבד.

במסגרת סבב המינויים המנכ"ליים האחרון במשק, המינוי הזה הוא אולי המדובר ביותר. אחרי בני גאון שהלך לכור, יוסף רוזן שחולך לקו־אופ, יגיע תורו של פילובסקי לנחות לתוך הכורסה החמה של ארקיע ב־15 במאי. פילובסקי, ממקום מושבו בפרנקפורט, מנהל מזה שלוש וחצי שנים את התחנה השניה בגודלה ובחשיבותה של אל על. "איש מקצוע מעולה", אומרים עליו החברים שבחרו בו בארקיע, "איש תיירות ותיק".

הקשר תיירות־פילובסקי לא מתחיל בארקיע, גם לא באל על. קודם היתה קופל. בחוגי התיירות אומרים שקריסת קבוצת קופל ב־85' היתה הגדולה מכולם. התמוטטות רועשת, מלווה במסכת השמצות הדדיות, תיסכול והרבה עצב. דרמה שלא היתה מביישת אף מפיק הוליוודי. אהבה, שנאה, קנאה ויריבות עיסקית. דאלאס מקומי. סאגה משפחתית שפרצה לפתע לכותרות בעמודים הראשיים.

המנכ"ל החדש של ארקיע, עוגי פילובסקי, שקיבל את ברכתה של מועצת המנהלים של ארקיע פה אחד, היה שותף בכיר בחברת קופל, שנפלה, שנה וחצי לאחר פרישתו ממנה. "מהלך מבריק של איש עסקים ממולח", אומר מכר ותיק שלו מהברנז'ה.

הסיפור העצוב באמת, התחיל בשנות השלושים. קופל רוזנברג, האיש שמאחורי השם, עלה מפולניה והקים את השושלת. בשתי ידיו בלבד, כמו שאומרים החלוצים. על קופל רוזנברג אומרים שהיה בעל מעוף. כשנפטר ב־78', הותיר אחריו את הקונצרן התיירותי הגדול ביותר במדינת ישראל. 565 עובדים, עשר חברות לתיירות יוצאת ונכנסת, ייצוג חברת תעופה, בתי מלון, חברה להשכרת רכב, חניונים, שירותי ביטוח, פירסומים וכנסים, ארבעה סניפים בחו"ל, עשרים משרדים בארץ, ועשרות משרדי נסיעות נושאי השם "קופל טורס". עסק משגשג גם במונחים בינלאומיים.

לא קל להיות יורש של אימפריה. במיוחד לא כשהיורשים נמצאים במילכוד; לא מסתדרים ביחד אבל גם לא יכולים להפרד. לצורך המחשת התמונה השתמשו מקורבים למשפחה במונחים מעולם הנישואים: "הם נשארו ביחד רק בגלל הילדים".

את קונצרן קופל ירשו שניים: הבן, סמי רוזנברג ועוגי פילובסקי. עוגי לא נולד קופל. הוא השתדך למשפחה באמצעות ערינה, הבת של קופל. עוגי פילובסקי, בן 52, נולד בארץ, גדל בתל־אביב. תיכון "גאולה", צופי דיזנגוף. בצבא היה במטכ"ל בתל־אביב. "כחלק ממאגר הספורטאים שהיו שם", הוא אומר. "שיחקתי כדורסל והייתי שחיין. שמרו עלינו בקריה לאליפויות צה"ל".

את לימודיו האקדמיים סיים בתל־אביב, כמה שהיה אז שלוחה של האוניברסיטה העברית. למד ראיית חשבון בערב. בתום לימודיו באוניברסיטה, עבד פילובסקי כרואה חשבון עצמאי. צעיר מוכשר ומבטיח, אמרו עליו. כשנשא עוגי לאשה את ערינה לבית קופל, צורף לעסק המשפחתי. "אז עוד לא הייתי לגמרי בפנים", אומר פילובסקי, "עדיין שמרתי על עצמאות מקצועית. הייתי מייעץ לקופל בנושאים שונים. ב־70' עזבתי כל פעילות אחרת, הצטרפתי לחברה, וקיבלתי את התפקיד שהגיע לי. הדברים בשלו אז כך, שיכולתי להיקלט".

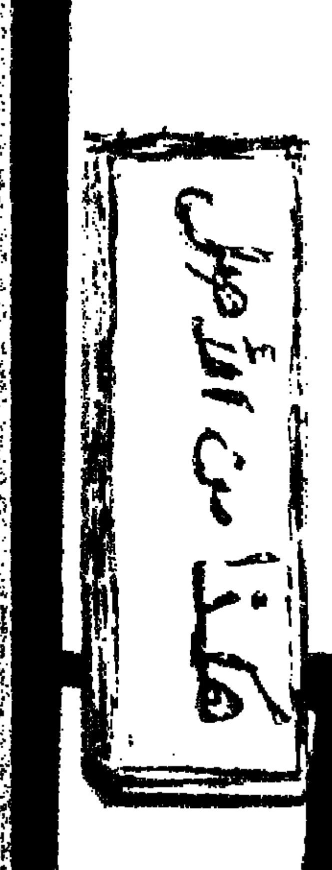
אגב, השם עוגי הודבק לו בבית הספר העממי. בגלל מימדי גופו – אסוציאציה חופשית לעוג מלך הבשן. כשהוא אומר שהדברים בשלו, הוא מתכוון לכך, שקופל האבא ייעד אותו לתפקיד בכיר. חבר קרוב של המשפחה לא בדיוק מסכים עם ההגדרה. בלשון המעטה הוא אומר: "אידיליה לא היתה שם אף פעם".

אידיליה או לא, הנפשות הפועלות שמרו פאסון, כלפי חוץ לפחות. אחד האנשים שעברו בקופל באותה

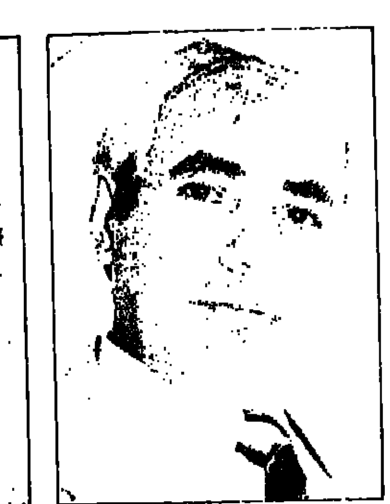
(המשך בעמוד 25)

"לא פגעתי באף אחד במודע. תמיד בלטתי בעסקים ואדם מבריק שמוביל בעסקים יש כלפיו רגשות קנאה. אולי עברתי והרוח נשבה במקרה ופגעה במישהו. אני לא מכיר אף אחד שיש לו משהו נגדי, חוץ מגיסי, שיש לו טראומה"

"נעשה לפילובסקי לינץ' לא מוצדק על רקע של חשבונות אישיים. בדקנו אותו בכל מקום אפשרי ולא מצאנו כלום. אף האשמה פורמלית לא עומדת נגדו. לארקיע דרוש מנכ"ל עם מעוף שיווקי וקשרים בתיירות. את אלה יש לו, ולנו זה טוב"

עוג'י מלך ארקיע

מימין לשמאל: יוסף רוזן – רק שבחים; סמי רוזנברג – היו מריבות בלתי פוסקות; דדי בורוביץ – "המנהלים בארקיע לא מטומטמים"

(המשך מעמוד 23)

תקופה אומר: "היו מריבות בלתי פוסקות על דרך ניהול החברה בין סמי לבין עוגי. הם היו שני הפכים. מבחינה פיננסית, עוגי הרבה יותר עירני מסמי. סמי ידע למכור אבל עובד על ווליום גבוה. מעניין אותו רק המחזור. הצד של ההוצאות לא מעניין אותו. עוגי היה הרוח החיה בחברה. איש מסחר פיקח. מבין בעסקים. הרבה יותר ממולח מסמי. סמי היה נחמד. על עוגי אי אפשר להגיד שהוא נחמד, וזה בלשון המעטה. מבחינה מקצועית הוא צרוף מוצלח של איש פיננסים ותיירות. קופל נשבר מזה, ובשלב מסויים החליט לעזוב את הארץ. נסע לארה"ב עם אשתו. שם הקים וניהל סניף של החברה".

קופל רוזנברג בניו־יורק. סמי ועוגי בארץ. הצמד מרחוב טשרניחובסקי, ממשיך לשחק בגדול. קופל השאיר לעוגי את ענף התיירות הנכנסת בחברה, שהיה באחריותו. סמי היה אחראי על התיירות היוצאת. ביחד הם הגדילו את מספר העובדים, הרחיבו את הפעילות העיסקית ויצרו קשרים בענף. פתאום קופל הפך להיות פירמה. כולם רצו להיות חברים שלהם. לגעת במיתוס, להתחכך בהצלחה. חיי חברה, סיגרים טובים, בתים יפים, הרצליה פיתוח, נווה־אביבים. הכל נשאר במשפחה.

זה החזיק מעמד פחות או יותר, עד 1977. אז נפטרה עירית, אשתו של עוגי, ממחלת הסרטן. כשנה לאחר מותה, נפטר קופל רוזנברג מאותה מחלה. אומרים שלא רצה לחיות אחרי מותה של בתו האהובה. שלא ניסה להילחם במחלה. מכאן ואילך, ההידרדרות ביחסים בין פילובסקי לבין סמי היתה מהירה. איש מהם לא ניסה עוד להסתיר את העויינות ההדדית. היחסים הדריפו עד לניתוק מוחלט. המגע היחיד ביניהם התקיים בישיבות ההנהלה השבועיות. פילובסקי התחתן פעם שניה, אבל כדרך להפי־אנד יש עוד כמה שיאי ביניים בדרמה.

> **"נעלבתי שרפי הר"לב בירך על המינוי, אך הוא הסביר שאסור להשאיר את ארקיע בלי מנכ"ל טוב לטווח ארוך"**

ב־1983 חלה סמי רוזנברג. אחד ממקורביו אומר: "סמי היה בטוח שסופו קרוב. הוא התחיל להאמין בגורל, אמר שקללה רובצת על המשפחה. הוא פיתח סימפטומים של הסתגרות עצמית. היתה אצלו נסיגה בכל התחומים. באותה תקופה פילובסקי תפס פיקוד. סמי לא התנגד. חשב שלא נשאר לו עוד הרבה לחיות והיה חשוב לו להבטיח את עתידם של ילדיו". כאן המקום להזכיר שלאור הנסיבות שנוצרו, פילובסקי היה לבעל השליטה הגדול בחברה. אחרי מותה של אשתו הוא ירש 18.5 אחוזים מהעסק. אחרי מותו של קופל הוא ירש עוד 12.5 אחוזים. לסמי היו 12.5 אחוזים בלבד.

פילובסקי אומר שבאותה תקופה הוא היה זה שהצעיד את החברה למקום ראשון. העובדות, חסרות סנטימנטים, נשארו יבשות. באוגוסט '85 הוכרזה החברה כפושטת רגל. קדמו לזה מספר מהלכים כלכליים. בסוף '83 היה פירוד סוער בין שני השותפים, שלא הצליחו יותר להנשים את החברה החולה. בתקשורת הכתירו את הארוע בכותרת: "גירושים במשפחת קופל". בענף אמרו שפילובסקי ממזר, ידע מתי לצאת. לפילובסקי באופן אישי, חשוב מאד להדגיש את התאריכים. כמה שיותר רחוק מ־'85, יותר טוב. הוא אומר על כך: "היציאה שלי מקופל התחילה עוד ב־'82. דרכינו נפרדו. לא ראיתי עם סמי את התהליכים עין בעין. הקש ששבר את גב הגמל היה מלון אסטוריה בתל־אביב. זאת היתה רכישה שלי. נכנסנו לעיסקי מלונאות. הלך טוב מאוד. כשפרצה מלחמת שלום הגליל, אסטוריה התחיל להפסיד כספים. הכסף זרם מקופל לאסטוריה במקום להיפך. היו לנו שלוש הזדמנויות למכור. גיסי, שהיה בעל זכות וטו, התנגד. אחרון רובינשטיין, שהיה שותף שלנו באסטוריה, הסכים לקנות את חלקנו. סמי התעקש על עוד 250 אלף דולר. הוא ידע שהמצב גרוע ולא רצה למכור. באחד הדיונים עם רובינשטיין, קראתי לו החוצה, אמרתי לו שאם הוא לא מוכר, אני עוזב. מאז חיפשנו גוף שיקנה את חלקי בקופל".

דרכו של פילובסקי מחברת קופל החוצה, היתה כמעט סלולה. הוא הבין את זה – וסמי הבין את זה. איש מהם לא הצטער ולא ניסה לעצור. אבל היתה בעיה. עוגי לא חלם למכור את חלקו לסמי. השנאה ההדדית היתה חסרת פשרות. התנאי שלו למכירה היה שגוף אחר יכנס לחברה במקומו. את מסכת הגירושים, כמו בכל משפחה הגונה, ניהלה סוללה של עורכי דין. במשא ומתן מייגע, הצליחו הגיסים להגיע להסכם בדבר מכירת חלקו של עוגי והתנאים הנלווים. החברה שהסכימה לקנות את חלקו בסופו של דבר, היתה לנרקו־רובינשטיין, מבעלי מלון אסטוריה. בדצמבר '83, טרק עוגי פילובסקי את הדלת של קופל טורס ברחוב טשרניחובסקי בתל־אביב, באקורד סופי צורם.

על השאלה כמה כסף קיבל, מסרב פילובסקי לענות. הסכומים שהוזכרו אז היו אסטרונומיים. במקום אחד בתבו 7.5 מיליון דולר. במקום אחר הזכירו רק שבעה מיליון. את האמת קשה לדעת, יש אפילו גירסה שטוענת בתוקף, כי פילובסקי לא קיבל כלום. עזב את האימפריה עם שתי חנויות. אחת ברחוב טשרניחובסקי 21 ואחת בירושלים, תמורת הסרת כל הערבויות האישיות. את סכומי העתק או, לאף אחד לא השתלם להכחיש. לסמי רוזנברג זה חימם את הלב, כאילו אמר: "תראו כמה אני שווה". הוא אהב שיחשבו עליו במונחים של מיליוני דולרים. לפילובסקי זה לא הפריע, להיפך: עשה אותו חשוב וגדול. לחברת רובינשטיין זה היה טוב לביזנס, שלא יגידו שקנו עסק שבקושי חי.

עוגי פילובסקי נסע לגרמניה. סמי רוזנברג נשאר בקופל, בארץ. פילובסקי קיבל את ניהול הסניף של אל על שם. רוזנברג פשט את הרגל לבד. חברת קופל קיימת היום רק בספרים. הסניפים נסגרו, העובדים הלכו הביתה. הנושים מתחלקים בנכסים. המפרק של החברה, עו"ד יהודה בלס, עובד מאז שעות נוספות. מכין דו"חות וחוות דעת לבית המשפט.

ועכשיו פילובסקי קיבל מינוי. לא מנכ"ל אל על כפי שרצה. מנכ"ל ארקיע. אומרים על פילובסקי שהצליח בגרמניה ושהוא האיש המתאים ביותר לתפקיד הזה. מי אומר? הוא אומר, הבכירים בארקיע אומרים, אלה שהצביעו בשבילו במועצת המנהלים, וכמה בכירים באל על.

> **"נכון שפילובסקי עשה גדולות לאל על בגרמניה אבל אם היה כל כך טוב, למה לא קידמו אותו עכשיו?"**

אומר על כך פילובסקי: "כשהגעתי לגרמניה, חלקנו בעוגת התיירות הכללית משם היתה 19 אחוזים. היום יש לנו (לאל על), 35 אחוזים ולחברת השכר הישראלית .I.C.S, שהקמתי בשיתוף עם ארקיע ואל על, יש עוד 20 אחוזים. זאת הצלחה גדולה מאד. טיסות השכר מגרמניה היו, עד שאני הגעתי, מאוד לא מסודרות. היתה תחרות פרועה, מחיר לא היה מחיר ואי אפשר היה לסמוך עליהם. יום אחד כרטיס טיסה עלה חמש מאות מארק ולמחרת זה יכול היה לרדת למאה מארק. אני עשיתי סדר בבלגן וכולם יצאו נשכרים".

עשית דברים טובים לאל על, אז למה נותנים לך ללכת?

"קודם כל, לא עזבתי את אל על. קיבלתי חופשה לזמן בלתי מוגבל. קיבלתי טלפון מהארץ. צלצל אלי יו"ר מועצת המנהלים של ארקיע, שלמה זיו, וביקש ממני לבוא לארץ לנהל את ארקיע. ביקשתי ממנו שעה למחשבה. אחרי שעה החזרתי טלפון. אמרתי שאני מסכים בשני תנאים: שרפי הר־לב יברך ושמועצת המנהלים תסכים פה אחד. הוא החזיר לי טלפון ואמר ששני התנאים התקיימו".

לא נעלבת מזה שרפי הר־לב הסכים כל־כך מהר לוותר עליך?

"האמת שנעלבתי. הייתי מאוכזב. קיויתי שהוא לא יסכים. התקשרתי לרפי לשאול אותו. הוא אמר לי: יש לנו בעיה. היחסים הטובים עם ארקיע חשובים מאוד ולכן בירכתי על המינוי". יותר מאוחר הגעתי לארץ ונפגשתי עם הר־לב בארבע עיניים. הוא אמר שאסור לעזוב את ארקיע בלי מנכ"ל טוב לטווח ארוך. אחר־כך נודע לי שיש רשימה של 32 מועמדים

(המשך בעמוד 27)

עוגי מלך ארקיע

(המשך מעמוד 25)

לתפקיד הזה. הראו לי את הרשימה. השמות שם היו של אנשים מוכשרים מאוד בענף. בכלל לא לקחתי בחשבון שקיימים כל־כך הרבה אנשים מוכשרים. זה חיזק אצלי את ההחלטה. חשבתי שאולי זה ג'וב טוב. החמיא לי מאוד שפנו אלי. פיצוי על שאל על ויתרו עלי".

רפי הר־לב לא הסכים להגיב על דבריו של פילובסקי.

באל על מתנהל בימים אלה סבב מינויים חדש. עוד לפני שפילובסקי הלך לארקיע, לא לקחו אותו בחשבון. לא ייעדו לו קידום בחברה בשלב הזה. בכיר באל על אומר על כך: "זה נכון שפילובסקי עשה גדולות בגרמניה. קידם שם את העסק מאוד. אבל נשאלת השאלה, אם הוא היה כל־כך טוב, למה לא קידמו אותו עכשיו? הוא למשל לא קיבל את ניהול סניף ארה"ב ולא את סניף ישראל. גם סמנכ"ל למסחר לא הציעו לו. זה היה צריך להיות תהליך טבעי".

> *"גיסי סמי ידע שהמצב גרוע ולא רצה למכור את אסטוריה. באחד הדיונים אמרתי לו שאם הוא לא מוכר אני עוזב"*

פילובסקי אומר שזאת בעיה: "אני לא גדלתי באל על. באתי מבחוץ. קשה להתברג שם בשלב כזה. להיות סמנכ"ל למסחר או מנהל הסניף בארה"ב? זה חלום חיים, שלא שייך לתחום החלומות האפשריים. אני הייתי מיועד להשאר בגרמניה עד אוגוסט 89'. לא אסתיר שחלמתי ורציתי וקיוויתי להיות אחד מהשורה המובילה שם. לתפקידים האלה צריך את האיש הטוב ביותר. חשבתי שאני האיש הטוב ביותר... אבל עכשיו אני שלם עם עצמי. עכשיו זה יופי. זה לא כמו אל על, אבל כל יום שעובר אני בונה תוכניות, אני מרוצה, חולם בלילות מה אעשה בארקיע. זאת לא ירידה בשבילי. גם זאת חברת תעופה".

יש אנשים שנפגעו ממך, שלא מדברים עליך טובות?

"אני לא פגעתי באף אחד במודע. תמיד בלטתי בעסקים. אדם מבריק, שמוביל בעסקים תמיד יש כלפיו רגשות קנאה. תוך כדי שאת פעילה נופלים שבבים. אנשים נגועים בקנאה חולנית. אולי עברתי והרוח נשבה במקרה ופגעה במישהו. אני לא מכיר אף אחד שיש לו משהו נגדי, חוץ מגיסי, שיש לו טראומה".

גם אם פילובסקי לא מכיר אף אחד שיש לו משהו נגדו, זה לא אומר שאין. באמצע חודש ינואר השנה, הוגש לבית המשפט המחוזי בתל־אביב דין וחשבון לעיון, מאת מפרק קבוצת קופל, רואה חשבון עובדיה גלס. דו"ח הביניים מסתמך על חקירות שערך המפרק במשך שנתיים וחצי וממצאים שאסף בתקופה זו, ואליו מצורפים המסמכים הרלוונטיים. הדו"ח מכיל ביקורת קשה וחריפה ביותר על דרך ניהול החברה בידי עוגי פילובסקי. "התברר במהלך הפירוק", נכתב בדו"ח, "כי עסקי החברה התנהלו תוך כוונה לרמות את נושיהן ו/או למטרות מירמה אחרות וכי המנהלים השתמשו שלא כהוגן בכספים ונכסים של החברה ועשו מעשים שלא כשורה ולא כדין במו"מ הנוגע לחברה".

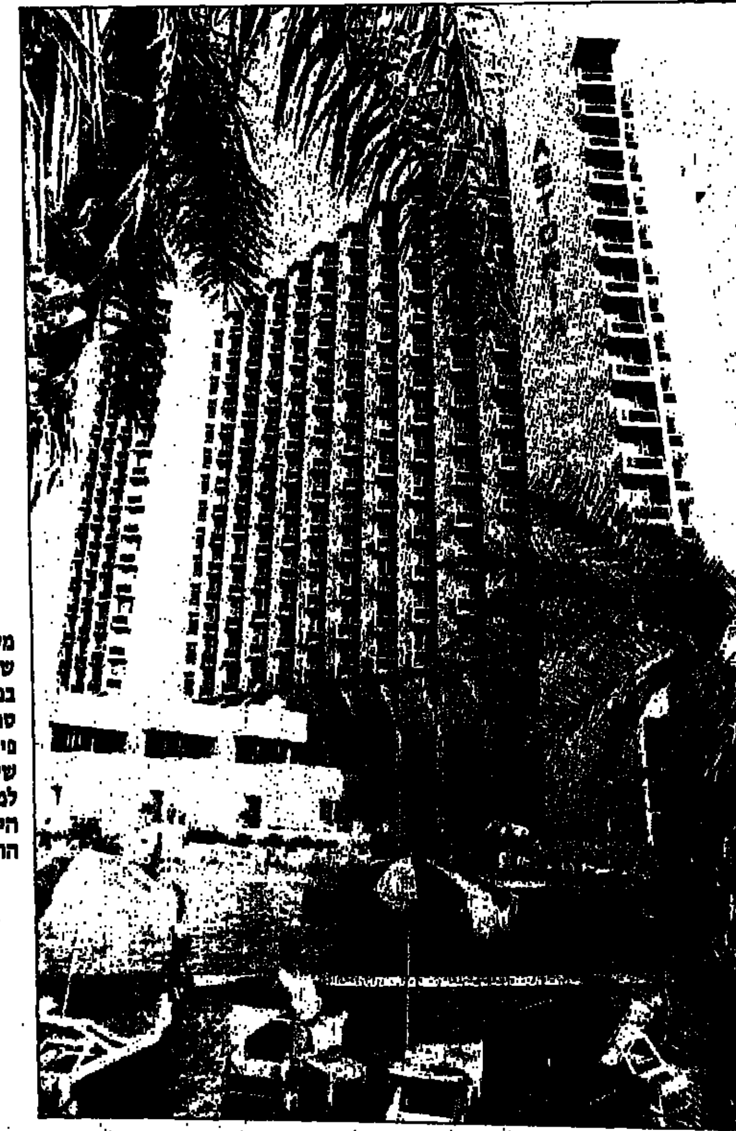
ועוד כותב המפרק בדו"ח: "במסגרת חקירות אלה, נקט המפרק בהליכים להשבת כספים ונכסים שהוצאו בידי המנהלים במרמה או שלא כדין ולהטלת אחריות אישית על המנהלים לחבויות החברות. שמואל פילובסקי נתבע על פעולות ומעשים כדלקמן: א. העביר כספים של קופל טורס בע"מ לחשבון שפתח על שמו בבנק B.F.G. בפרנקפורט. (צילום דף חשבון מצורף). ב. לא העביר לקופל טורס כספי עמלות יתר, שהגיעו לחברה מאת חברות תעופה זרות. ג. משך מכספי החברה באופן מצטבר, בשנים שקדמו ליציאתו, סכום של 160 אלף דולר. סכום זה מופיע לחובתו בהנהלת החשבונות של קופל טורס, לא שולם עד היום".

המפרק מדגיש שהעבירות ברובן שייכות לתחום האזרחי אך כאמור, אינו מוציא מכלל אפשרות "היבטים פליליים אפשריים בפעולות המנהלים".

פילובסקי לא מתרגש מזה, הוא זוכר שהיה שימוע בבית משפט, ושאלו אותו את כל השאלות האלה, אבל זה לא אומר כלום: "המפרק יכול לקרוא לכל אחד שהיה קשור לקופל ולשאול אותו מה שהוא רוצה".

גם מועצת המנהלים של ארקיע כנראה לא מתרגשת מן הממצאים.

> *"האוויר בארץ מלא רכילות על כל אחד ומצאנו שאין כלום בזה על עוגי. אין לנו ספק לגבי יכולתו המקצועית"*

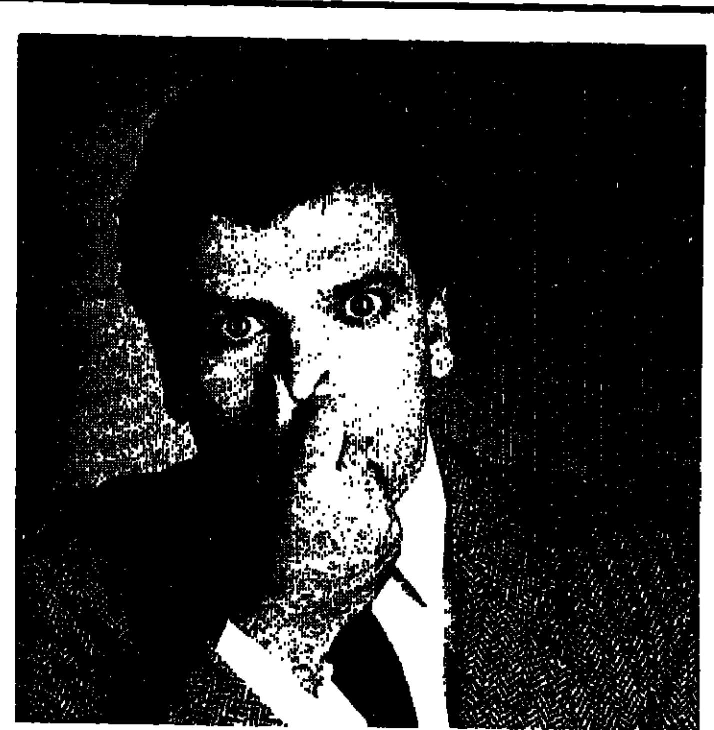
מלון אסטוריה: הקש ששבר את גב הגמל במערכת היחסים עם סמי רוזנברג. פילובסקי: "היו שלוש הזדמנויות למכור אבל לסמי היתה זכות וטו והוא התנגד"

דדי בורוביץ, אחד מבעלי המניות הבכירים בארקיע, מנסה להגן על המינוי שלו, עובד קשה כדי לשכנע: "עובדה שהמפרק שיחרר אותו, לא מצא בו כל פסול. (פילובסקי השאיר בארץ ערבות בסך מיליון דולר, כדי לצאת לגרמניה, והמפרק עדיין לא שיחרר אף אחד – א.מ.). המנהלים בארקיע לא מטומטמים. האוויר בארץ מלא רכילות על כל אחד. למה לקחנו את עוגי? בדקנו את השמועות לגביו, הפעלנו מסדרי חקירות, בכל האמצעים ובכל הכיוונים. מצאנו שכל הרכילות לא היה בה ולא כלום. הכל אמוציות. עוגי עשה בגרמניה עבודה בלתי רגילה. כל שנות פעילותו בקופל היו מאוד מקצועיות. כל הנהלת ארקיע מכירה את עוגי שנים רבות ואין לנו ספק לגבי יכולתו המקצועית. גם באל על סיפרו לי שערכו עליו חקירות לפני שקיבלו אותו לעבודה. את יודעת כמה היה קשה לשכנע באל על שישחררו אותו? הוא איש שיווק אגרסיבי, בעל רעיונות חדשניים מאד. יש בו את כל התכונות שאני צריך היום מסמנכ"ל ארקיע".

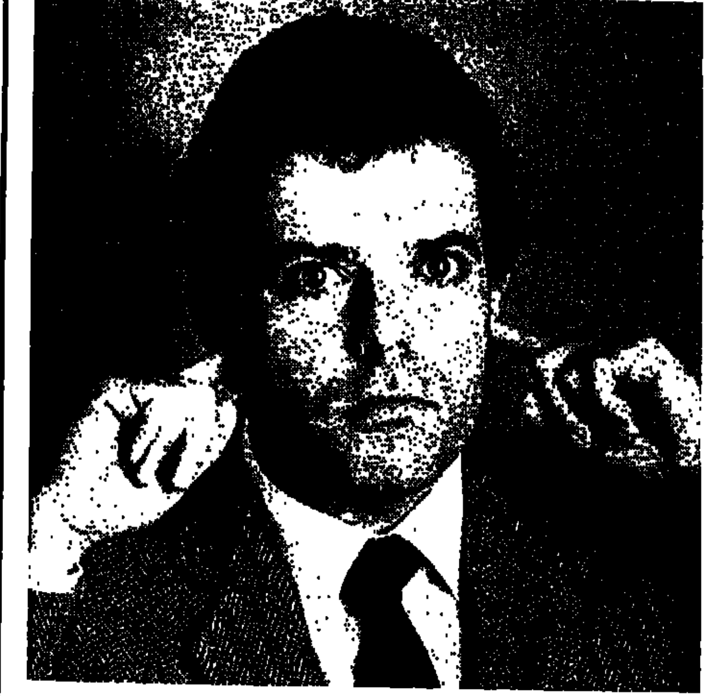
גם יוסי רוזן, המנכ"ל היוצא של ארקיע, שישאר במועצת המנהלים, מלא שבח והלל: "נעשה לפילובסקי לינץ' לא מוצדק על רקע חשבונות אישיים. בדקנו אותו בכל מקום אפשרי. לא נמצא כלום. בדקנו במקומות המהימנים ביותר. שום האשמה פורמלית לא עומדת נגדו. הוא טוען שעזב את קופל שנה וחצי לפני הנפילה. מנכ"ל טוב לארקיע צריך שיהיה בעל מעוף שיווקי וקשרים בתיירות. את שני אלה יש לעוגי – ולנו זה טוב".

אביבה מץ

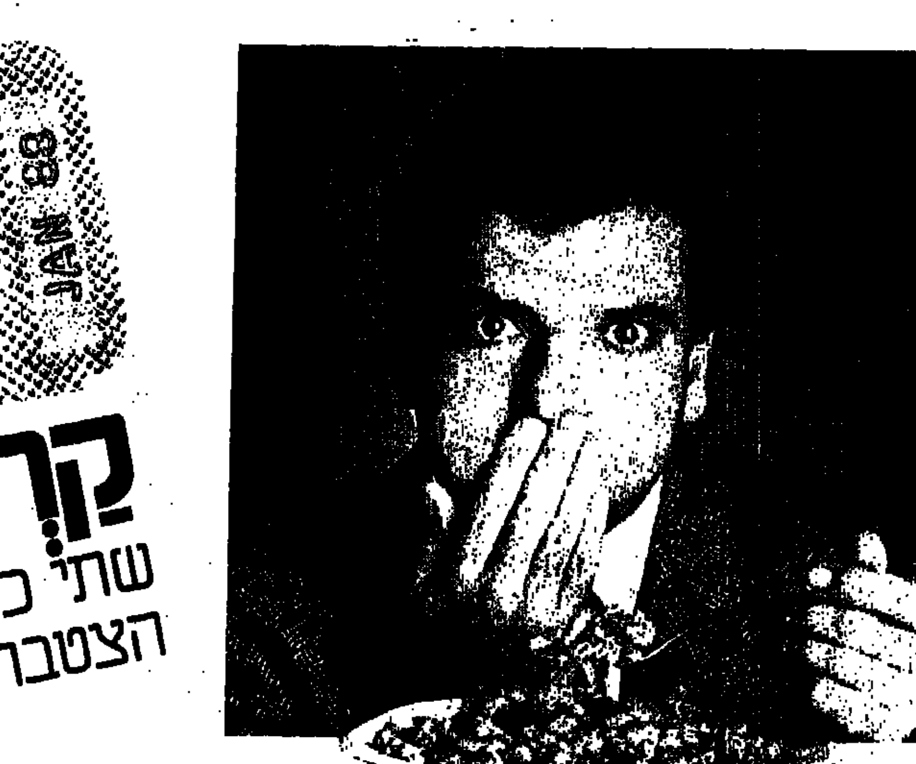

כולם שווים

(המשך מעמוד 16)

מת, היה מרצה עונש חמור יותר, מזה שקיבל מרצחו".

הבא בתור.

נער ג'ינג'י. כתב האישום: בארבעה בפברואר השליך אבנים לעבר מכונית צבאית. בישיבה הקודמת כפר באשמה.

השופט: מה עמדתו היום?

התובע: עד התביעה לא הגיע.

השופט: אתה מודה היום?

הנאשם: בזמן שתפסו אותי הלכתי עם אבא לקנות ירקות בשוק.

השופט: מודה או לא מודה?

הנאשם: שתיקה ארוכה. מביט באביו. כן, אני מודה, לא רוצה לבוא לפה מנצרת עוד פעם.

התובע: מבקש מאסר בפועל, מאסר על תנאי וקנס.

האב מבקש את זכות הדיבור. השופט מתנהן בראשו. "כבוד השופט", אומר האב, "בית המשפט נבנה בשביל צדק וכבורך למדת את החוק כדי לעשות צדק".

השופט: כן, למדתי, למדתי. דבר לענין, לענין.

האב: בתאריך הארבעה לשני הייתי עם בני. היו אצלנו פועלים בבית והיה עוצר בג'בלייה. לא יכולנו לנסוע למחנה.

השופט: הייתם בשוק?

האב: כן.

השופט: הבן שלך אמר שהוא זרק אבנים.

האב: הוא לא זרק. אני ביקשתי ממנו להודות. אני מבקש להתחשב במצבו של הנאשם שהוא תלמיד וגם חולה. הוא עצור כבר שלושה חודשים.

"העונשים נעים בין שלושה לששה חודשים. הפערים בין גזרי־הדין של השופטים. יש אחדות ענישה. היסוד האישי די מנוטרל"

גזר הדין: ארבעה חודשי מאסר. ארבעה חודשים על תנאי למשך שנתיים ו־700 שקל קנס או 40 ימי מאסר במקום. הנאשם: אני מבקש לשבת במאסר במקום לשלם את הקנס.

האב משפיל מבט.

הג'ינג'י הזה שייך לקבוצת נאשמים שכפרה באשמה בישיבת בית המשפט הראשונה, המכונה ישיבת הקראה. במידה ואין הם מודים באשמה, משפטם נדחה עד לישיבת הוכחה, אליה מוזמן בית המשפט עדי תביעה. רובם עצורים מדצמבר, ינואר או פברואר. עתה, לאחר מעצר של חודשיים־שלושה, נערך הדיון השני. ביום הראשון לשהייתנו בבית המשפט הצבאי בעזה, אף עד לא הגיע. ביום ביקורנו השני הגיע עד אחד מתוך שמונה שהוזמנו. כאשר הנאשם ממשיך לכפור באשמתו, שוב נדחה משפטו בחודש־חודשיים, עד לישיבה הבאה, בתקווה שהעדים יגיעו.

למה עדים לא מגיעים?

"רוב העדים הם חיילים", אומר התובע בן־חיים, "שעסוקים בפעילות מבצעית. לפעמים מפקדים מסרבים לשחרר חיילים בשביל עדות. ישנם גם מילואימניקים שלאחר גמר שירות המילואים חוזרים הביתה, וכשהם מקבלים זימון לעדות לא בראש שלהם למהר ולעזור".

מה זאת אומרת לא בראש שלהם?

"זה המצב".

זו לא עבירה?

"בעיקרון זו עבירה".

ננקטו איזה הליכים חוקיים נגד עדים שלא הגיעו?

"בזמן האחרון אני יודע שפועלים בענין".

ידוע לך על איזה מקרה, שעד שלא הגיע נענש?

"לא ידוע לי".

סביר להניח שהסלחנות כלפי העדים העסוקים־מאוד מוכרת היטב לנאשמים. "זה לא רלוונטי כל־כך", אומר התובע, "כי בישיבה השניה כמעט כולם מודים".

אולי חלקם מודים בגלל שהם לא רוצים לחכות במעצר עוד חודשיים עד שהעדים יואילו לבוא?

"זה את אמרת".

משרד התביעה עמוס תיקים. תיקי קרטון צבעוניים. כל תיק שווה אבן. אולי מחסום. אולי צמיג בוער. ריסרוף. כתב עגלגל. עדות חייל: "נתקלנו במחסום אבנים, צמיגים בוערים ועמוד חשמל היה מונח לרוחב הכביש. כמה צעירים התחילו ליידות בנו אבנים. עצרנו את הרכב ופתחנו באש באוויר כי היינו במצב קשה. אני ראיתי את הבחור. הוא היה רעול פנים בצעיף שחור־אפור. רדפתי אחריו. הוא הסתתר מאחורי עמוד בתוך וילה שלא גמרו לבנות אותה. בידיו היו שתי אבנים. תפסתי אותו והעלתי אותו לאוטו".

תיק אחר. כתום. עדות: "אני עובד כמכונאי בישראל כבר ארבע שנים. בשבת לא נסעתי לעבודה. בארבע אחר־הצהריים ראיתי הרבה אנשים הולכים בהפגנה אז הלכתי איתם. פתאום ראינו ג'יפ של הצבא. הוא התקרב אלי, זרקתי עליו אבן וברחתי לבית שלי, ונכנסתי לתוך ארון הבגדים. הקצין שרדף אחרי מצא אותי בארון ולקח אותי לכלא. אני מאוד מצטער על מה שעשיתי ואני מבקש סליחה ורחמים".

כולם מבקשים סליחה ורחמים. האומץ של מיידי האבנים מול הרובה, מול הצבא, מול הכיבוש נמס בבית המשפט. אין לו רמז. זכר. כלום. האידאולוגיה היחידה שתופסת באולם בית המשפט הצבאי היא – לחזור הביתה.

הבא בתור. צנום, חיוור, כמיטוחים ישראלים עדיין לא הגיע לגיל גיוס. עצור מ־3 בפברואר. בישיבת בית המשפט הראשונה שנערכה מיד לאחר מעצרו לא הודה באשמת ידוי אבנים על רכב צבאי והתנגדות למעצר.

השופט: עכשיו אתה מודה?

הנאשם: לא, אבל אני מבקש לדבר.

השופט: אם אתה לא מודה אני דוחה את הדיון. תדבר בישיבה הבאה.

הנאשם: אני מוכן להודות, רק שיתן לי לדבר.

השופט: שלא יעשה לי טובות. המשפט נדחה...

הנאשם: לא, לא, אני מודה.

השופט: הנאשם מודה באשמה. מה יש לך לומר?

הנאשם: לפני שתפסו אותי הלכתי לרופא בישראל, הנה הדפים שהוא כתב. אני חולה. אני לא בסדר... וכאן הוא מתחיל בתיאור דקדקני של המחלה, שמתיש את השופט, התובע וקהל המקשיבים.

השופט: בסדר, בסדר, אתה חולה. למה לא חשבת על־זה לפני שזרקת אבן?

הנאשם: אני נשבע באלוהים שלא עשיתי את המעשה.

השופט: מה קורה פה? אתה מודה, או לא?

הנאשם: כן, כן. לא רוצה לחזור לשם.

השופט: מה יש לך לומר כדי להקל בעונשך?

הנאשם: אני מבקש צדק.

גזר הדין: שלושה חודשי מאסר, ארבעה חודשים על תנאי למשך שנתיים ו־700 שקל קנס.

הנשים מגיעות לבית המשפט. חיילת עם מגנומטר עורכת את התיפוש על גופן בכניסה

"סדר גודל ההמתנה עד לישיבה הראשונה של בית המשפט היא בדרך כלל כשלושה ימים. התביעה מגישה את כתב האישום עוד ביום ביצוע העבירה או למחרת", אומר נציג התביעה. "שמונים וחמישה אחוז מכלל הנאשמים מודים כבר בישיבה הראשונה ולכן אין צורך בישיבה נוספת".

וכמה זמן עובר בין ישיבה לישיבה?

"סדר גודל של שבועות".

אבל אנחנו ראינו סדר גודל של חודשים?

"יש חריגים. זה מיעוט".

אבל כל העצירים חיכו חודשים?

"זה מיעוט".

הפסקה בדיון. ממש בצמוד לחלון נפגשת חבורת מילואימניקים. המוטו העיקרי של השיחה: "איזו בעסה, איזו בעסה". השופט הלך לאכול צהריים. בני משפחות העצורים ממשיכות לבהות בדממה בקרוניהם.

אינפורמציה ממשרד התביעה: ישנם שני רבדים לחקיקה כאן. האחד מבוסס על תקנות ההגנה, פקודת החוק הפלילי המנדטורי שהיה גם בתוקף בישראל עד 1977. והשני הוא צו בדבר הוראות הבטחון, הנובע מסמכות המפקד הצבאי להוציא חקיקה משלו. הריבון פה בשטח הוא אלוף פיקוד הדרום, שעושה כאן מה שהכנסת עושה בישראל. הוא הרשות המחוקקת. בידיו גם האפשרות להקל בעונש, סמכות שמרוכזת בישראל בידי הנשיא.

"בתיקי הפרות סדר יושב שופט אחד בלבד, שסמכות ענישתו מוגבלת לחמש שנות מאסר בלבד וגובה הקנס עד 17,500 שקל. כשאנו סבורים שהעונש המגיע לנאשם גבוה יותר אנו מגישים את התביעה בפני הרכב של שלושה שופטים, שהם למעשה שופט ושני שופטי צד שהם קצינים ואינם משפטנים".

הדיון מתחדש. גזרי הדין ממשיכים: חמישה חודשים, ארבעה חודשים, חמישה חודשים, שלושה חודשים. "במארס השנה", מספר התובע הצבאי, "בבית המשפט המחוזי, גזר השופט בייסקי על קטינים שיידו אבנים, שנתיים מאסר, מהן שנה בפועל, ו־5000 שקל קנס. תדעי לך שאנחנו פה רחמנים בני רחמנים".

נאשם הבא בן שש־עשרה וחצי. השתתף בהפגנה בג'בלייה בה נזרקו אבנים על חיילי צה"ל.

נאשם: היתה לי תאונת דרכים.

שופט: לא שייך. מודה?

נאשם: כן.

שופט: מה יש לך להגיד להקלת עונשך?

נאשם: אני מבקש רחמים. אני עובד במסעדה בישראל.

שופט: אתה שותף כליט?

נאשם: כן. יש לי ששה אחים ואבא שלי נפטר. אני מפרנס.

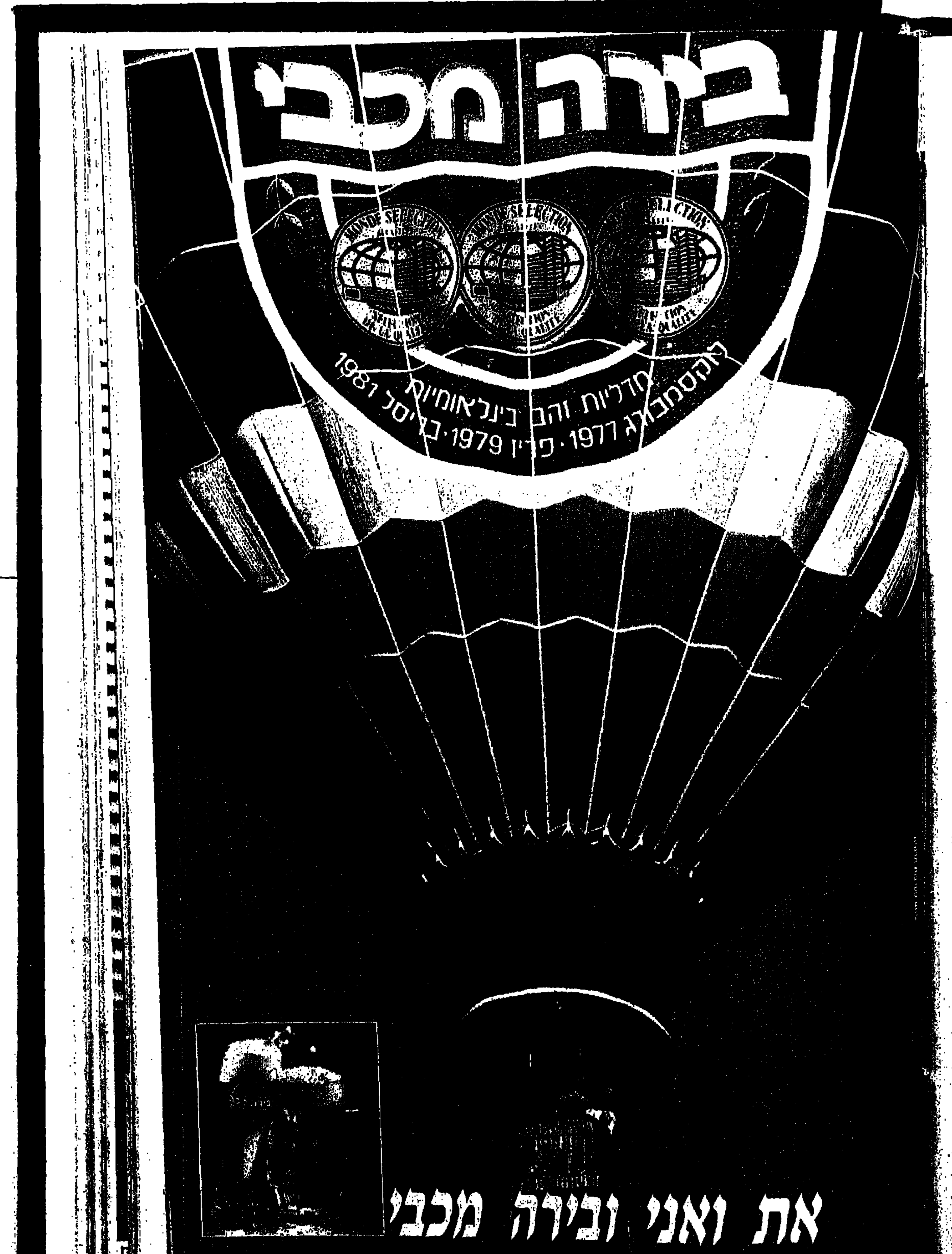
האמא: מבקשת רחמים. בוכה. נועצת שיניה במטפחת הלבנה הגדולה שעל ראשה. מרימה ידיים. משפילה ראש. מכה ביד ימין על רגלה.

גזר דין: ארבעה חודשי מאסר בפועל. ארבעה על תנאי, ו־700 שקל קנס.

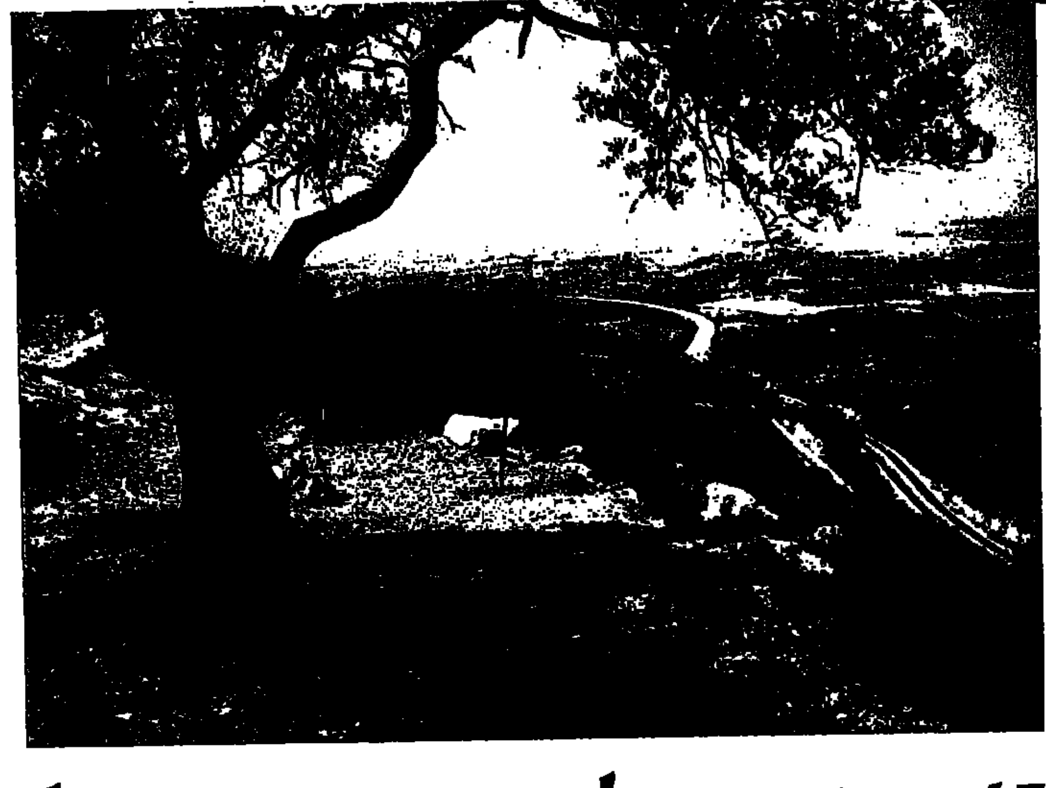
הבא בתור.

מיכל קפרא

טיול סופשבוע

מאת נילי פרידלנדר
צילומים: ישראל סיני
(קרן קימת לישראל)

67. באב אל ואד, בדרך אל העיר

מי שראה בטלוויזיה את "מחברות המלחמה של דוד בן גוריון", פרק ראשון בסדרת תעודתית על מלחמת העצמאות, לא ישכח את הסיפור של כיבוש בית מחסיר, ברכס הירוק מעל שער הגיא. היום, בין מושב שורש לשמורת המסרק.

הטיול הזה מחזיר אותנו אל רכס שיירות, מקום הקרב מלפני ארבעים שנה. טיול במרכז הארץ, בהרי ירושלים, בקטע קטן, שליו וירוק. לכבוד שנת הארבעים פתחו אנשי הקק"ל שבילים ישנים־חדשים בהר, ומישלטים כמו שצריך. יוזמה של קצין חינוך ראשי ושל אריה יצחקי, ההיסטוריון של הקרב על לטרון. מסלול שהולך בעקבות אחד השירים העבריים מהיפים שיש: באב אל ואד, בדרך אל העיר.

• אל שמורת המסרק

מהכביש המהיר ירושלים־ת"א, כביש מספר 1, פונים לכיוון שואבה ושורש. נוסעים בכביש פנימי, בין האורנים עד לגבעת "המסרק", לפני ארבעים שנה מישלט 17 ועכשיו שמורת טבע לפני מושב בית מאיר. שם היה עד למלחמת העצמאות הכפר הערבי בית מחסיר.

בשמורת המסרק, עם אורני הסלע הטבעיים והגבוהים מומלץ לבקר בשעות אחר הצהרים, לפני השקיעה, כשירח עולה במזרח, וללכת בשביל פנימי אל המיצפור. אבל לפני זה עושים את הטיול ברכס שיירות.

בדרך לשם עוברים משמאל ליד חניון של קק"ל מקום טוב לחנות ולפתות את הצידניות.

• אל רכס שיירות

אחרי החניון ולפני שמורת המסרק יש שלט, מימין לכביש, לרכס שיירות ואיתו פניה לדרך עפר טובה לכל רכב.

כעבור מרחק קצר מגיעים לצומת דרכים שיש בה שלטים אחדים. כאן מתחיל מסלול טיול שאפשר לעשות ברגל, טיוליט קצרים וקלים, או ברכב, לכיוון "דרך בורמה". הולכים ברכס מעל הכביש המהיר לירושלים ונפתחים נופים חדשים.

מהצומת נפתחים שני מסלולים. ירוק, ימינה, ברגל, שאורך כשעתיים־שלוש. הולכים תחילה למישלט 16, ממשיכים למישלט 21 וחוזרים דרך נחל דרך בורמה אל מקום חניית הרכב.

• אל משלט 16

אפשרות שניה, ברכב, היא נסיעה שמאלה, לדרך היורדת לנחל דרך בורמה: כעבור 700 מטר יש שלט שמראה על הסתעפות ימינה של הדרך. נוסעים עוד 600 מטר ומגיעים למיסעף. ימינה עולה דרך שאורכה קילומטר אחד למישלט 16. חונים והולכים. מומלץ בדרך יש מיצפה על כביש שער הגיא (באב אל ואד). ויש ספסלים יפים ליד האלונים, לנוח.

כל הכבוד לאדריכלית הנוף האזורי של הקק"ל, איריס ברנשטיין, שעיצבה את המקום הזה. בצניעות ובהשתלבות בטבע נפתחו דרכים ונעשה שילוט שסוקר בקיצור ובבירור את מבצע מכבי א' בחודש מאי 1948. יחידות של חטיבת פלמ"ח־הראל כבשו את המישלטים מדרום לכביש ירושלים. המישלטים קיבלו את המספרים 16, 21 ו־17. משלט 17 נמצא בתחום שמורת הטבע המסרק. גל אבנים – במישלט 16. גל־עד ללוחמים שנלחמו על הסלעים החשופים, בסבך של החורש הים התיכוני. יש כאן שלטי הסבר, צילומים ואפילו העתק של פקודת המיבצע המקורית.

בתוך הצמחיה מונחת מצבה קטנה ופשוטה. היא כאן כבר הרבה שנים. לזכר שבעה בחורים ממחלקת הצופים נען־הראל, גדוד 5. עליה כתבו: "באב אל ואד, לנצח זכור נא את שמותינו", שורה משירו של חיים גורי.

• אל מישלט 21

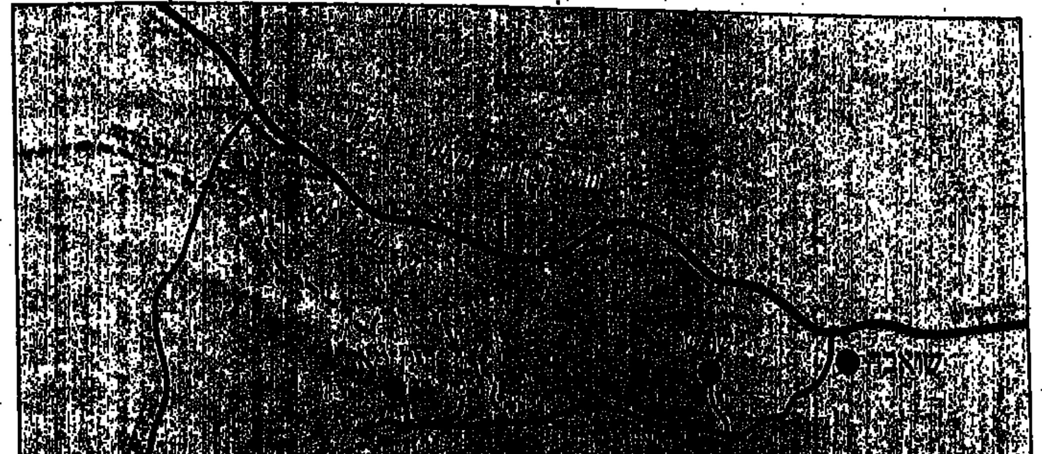
מהמיסעף הראשון, קילומטר מערבה ממשלט 16, נמשכת הדרך, לפי השילוט, מערבה למשלט 21. חונים ליד השלט הראשי ועולים למעלה, צפונה, בשביל היקפי קצר. השביל עובר בין עמדות של רובאים, משותזרות בחלקן, וממנו – מבט למטה, אל התנועה בכביש המהיר, בין ת"א וירושלים.

חוזרים אל הרכב. כאן יש שביל שיורד מערבה לכיוון כביש צמח שער־הגיא־אשתאול. שביל שיורד לחניון נחל בורמה.

• מידות צנועות

המסלול הזה והשילוט המעולה שנעשה כאן, ברכס שיירות, היא מילוי חוב של כבוד, אחרי ארבעים שנה, ללוחמים שנפלו כאן. מקום שמחזיר אותנו למידות הצנועות של המאבק האמיתי לקיומנו בארץ. כתוב במשלט 21: "במאי 1948 החמיר המצב בירושלים הנצורה. מישלט 21 נכבש ע"י פלוגה מחטיבת פלמ"ח־הראל. בליל 9־10 במאי 1948, לוחמינו הדפו מספר התקפות נגד, פעלו מתוך עמדות סלעים טבעיות. החזרת המישלט סייעה בפתיחת הדרך לירושלים".

סיפור בית מחסיר, הכפר הערבי הגדול שהיה כאן נותן גם הוא במידה צנועה, את הסיפור הערבי בארץ. לפי הבטחות מנהיגיהם יצאו תושבי הכפר לתקוף את השיירות לירושלים. הם לא העלו בדעתם שהיהודים ינצחו במלחמה. סופם שמצאו את עצמם מנוצחים ונאלצים לנטוש את כפרם, שנהרס בקרבות.

בתצלומים: משלט 21 והדרך לירושלים – מכאן מגיעים גם לדרך בורמה

אבי מורגנשטרן

טרבלינקה באנגלית

קיבוץ העוגן. יהודה פוליקר בג'ינס לבן, חולצה שחורה וויפי זקן נצחיים שרוע על הבמה של האולם. נרדם לכמה דקות. חזרות למופע החדש. אחר כך הוא לוקח כוס קפה. עיניים ארומות. פוליקר עובד הרבה. המון. האמת, הוא יאמר, שהוא לא אוהב לעבוד בלחץ, אבל הוא תמיד בלחץ. "כנראה שהדברים הטובים באמת יוצאים תחת לחץ".

כמו האלבום, גם המופע מנסה לסגור דלת שחורה שעליה מתנוסס השלט: שואה. פוליקר אומר שהשואה טבועה בו עמוק כל כך, שהיא לא נשכחה ולא תשכח. הוא נשם אותה כל חייו כבן לניצולי שואה וימשיך לחיות את הטראומה בדרכו שלו. אבל מבחינה מוסיקלית, "אפר ואבק" הוא מעגל שנסגר. מכאן נפתחות דרכים חדשות. זו גם הסיבה שההופעה לא מגישה רק את האלבום, אלא מנסה ליצור פסיפס מוסיקלי של פוליקר. משהו בנוסח בסט־אוף. "אתה לא יכול להרים מופע רק על אלבום אחד. וחוץ מזה, החלק השני של המופע הוא האבק שמתחבר אצלי לכל מה שעשיתי את היום".

פוליקר כבר נגע ב"אפר ואבק" על הבמה. במופע משותף עם שלמה ארצי ביום השואה. שניהם בנים לניצולי שואה. חיבור קצוות שהוליד משהו חד פעמי, חזק וכואב. "כשאני נזכר בהופעה בקאמרי אני מתרגש. מי שהיה שם, היה עד לחוויה אדירה שאם ננסה לחזור עליה, זה לעולם לא יהיה באותה עוצמה ובאותו רגש. היתה ביני לשלמה כימיה חזקה מאוד. זה התחיל עוד בחזרות למופע. כששרנו יחד בחזרות את 'אלי אלי' הבנו שיש פה שילוב מיוחד ומרגש. בהתחלה היה לי חשש גדול מהמופע הזה, ואיך הוא יעמוד, אבל ככל שהיו חזרות הרגשתי בטוח יותר. היה בי הבטחון שנצליח להעביר את המטען שיש בנו ובשירים. בהופעה עצמה הכל היה מושלם. לא התפספס כלום. זו גם היתה הזדמנות בשבילי להכיר את שלמה. גיליתי אדם אחר ממה שחשבתי שהוא. כשירדתי מהבמה הייתי סחוט ומרוקן. הקטע הסוגר של הערב 'אלי אלי', כשהקהל התחיל לשיר איתנו, היה משהו שאני לא זוכר שקרה לי אי פעם. ההתרגשות שעברה בי זה דבר שאי אפשר לתאר".

פוליקר של השנים האחרונות חזר במנהרת הזמן אל השורשים. תמונות מחווי ההורים, שתורגמו לשירים יוונים. רגעים ספורים לפני מתנות הריכוז ותאי הגאזים. ההורים לא היו בהופעה בקאמרי. שמעו את "אפר ואבק". פוליקר די מתקשה להסביר את התחושות שלהם. כנראה שההורים מתקשים להסביר את עצמם בתוך מחול הרגשות והזכרונות. "אני לא צריך להסביר להם את השירים, הם כל הזמן שם. חשוב להם מה שאני עושה. כל שיר יווני מתקופה שלהם עושה להם משהו, אלו השירים שהיו ברקע כשהם נלקחו למחנות ההשמדה. הם מקבלים את זה שדור שני לניצולי שואה הוא גם קורבן. אבל קשה להם להרגיש כמוני".

פוליקר לא רואה בעיה שהשירים מ"אפר ואבק" עולים לבמה. אנשים יוכלו למחוא כפיים, או לבכות, או לעמוד בשקט. כל אחד לפי התחושה שלו. הוא בטוח שעל הבמה זה יהיה חזק יותר. "אפר ואבק" ישמש כחלק א' במופע. בחלק השני כבר יהיו טעמים אחרים. הבוזוקי והגיטרה. כן, הגיטרה החשמלית שקצת נזנחה. הגיטרה שהרימה את פוליקר בתחילת הדרך. הרבה מעריצים מחכים שהוא יחזיק שוב את הגיטרה קרוב למותן וישלוף את הניצוצות של הרוקנרול. גם פוליקר עצמו מעלה חיוך קצת נוסטלגי כשהוא מדבר על הגיטרה. "תהיה בהופעה תחושה של רוקנרול על הבמה. כן, הגיטרה הזו היתה חסרה לי למרות שבשירים היוונים יש גוון של רוק וגם היו גיטריסטים אחרים כשאני ניגנתי על הבוזוקי. זה הניגוד והשילוב שעליהם גדלתי".

החלון הבא שממנו יציץ פוליקר אל הים התיכון, יהיה שיתוף פעולה עם סטיבן בראון, איש "טוקסידומון". פוליקר היה אורח בהופעות של הלהקה בביקורים האחרונים. שם גם החל שלב הגישושים לאלבום משותף. לפני כחודש, כשהלהקה ביקרה בארץ, כבר דיברו על חומרים מגובשים יותר. פוליקר השמיע סקיצות. דיברו על קונספציה. בעקרון – תקליט אינסטרומנטלי. פוליקר חולם שוב על יוון. הוא רוצה להביא את הכנר של דאלארס. ויש עוד אמנים בראש. הכיוון יהיה רוק שישלב את הטריפים של בראון לצד המוטיבים היוונים־ים־תיכוניים של פוליקר. שילוב תרבויות. חוץ מזה, הוא חושב להקליט את "טרבלינקה" באנגלית, גרמנית, פולנית והולנדית. לא חולם על חו"ל, אבל אם משהו יצליח – אז בכייף.

לפוליקר יש מטען גדול של שירים. כותב המון. לחוץ הרבה כך שגם המגירה מתפוצצת, לא יודע לאן כל הלחנים ילכו. האלבום הבא של דני בסן יבנה מהלחנים האלו, גם יהודית תמיר תשיר כמה לחנים באלבום הסולו שלה. והשאר יחכו לאלבומים הבאים של פוליקר.

בנויה הוא עדיין בטוח שהם יחזרו להקליט ולהופיע. נפגש מדי פעם עם חברי הלהקה. כל אחד עסוק בפרוייקטים שלו. מה שבטוח, שלחיפה הוא לא חוזר. "אני לא רואה את עצמי חוזר לשם. אם אאלץ לשוב, זה יהיה קשה מאוד מבחינתי. בסך הכל, עברתי בתל־אביב כברת דרך גדולה, הגשמתי כמה דברים שרציתי. שמח שזה קרה כמו שזה קרה".

בסוף הראיון הוא עולה על הבמה. יחד איתו שפי ישי בקלידים, איתי זליבר בס, ניר צרקיהו תופים, חיים רומנו בוזוקי וגיטרה ונעם זייד כלי הקשה. פוליקר לוקח את הגיטרה ושר, "זהו בעצם הכל, יותר מזה אנ'לא יכול". יכול, ועוד איך יכול. ■

יהודה פוליקר חוזר לשורשים, לא מפחד להתמודד עם השואה, גם על הבמה. רגע לפני שיתוף פעולה עם סטיבן בראון מ"טוקסידומון", פוזל קצת מעבר לים, מגשים חלומות בתל־אביב והעיקר – לא לחזור לחיפה.

צילם: שמואל רחמני

אפשר גם אצל פֶּפִּי

אם מתחשק לך פתאום לזלול רגלי צפרדעים או לנעוץ מזלג רו־שיני בכשרו המעלה ניחוחות שמן ושום של שבלול, או ללעלע לגרונך תוכו של חלזון, מה תעשה? תקום ותטוס לפאריס? זה פתרון נחמד. אבל אפשר גם בתל־אביב. אצל פפי. ברחוב אבן־גבירול 13.

מסעדה צרפתית קטנה, נקייה, נחמדה, עם בעלים שהוא גם ה"שף". קוראים לו רוז'ה. פעם היתה לו מסעדה בפאריס. יום אחד "עשה עלייה" ופתח את המסעדה הזו שברחוב אבן־גבירול. את רגלי הצפרדעים שולחים לו שקפאות ישירות מבירת צרפת. כאן הוא מטגן את השוקיים הורדרדות הללו בחמאה, שום ולימון – ולחובב הצפרדעים ינעם. החלזונות והשבלולים ("מול" ו"אסקרגו") זה כבר סיפור של שקשאות ושימור.

גם אם כל הנזכר איננו ממדרבני תיאבונך, אתה יכול להכנס אל פפי ולקבל שם ארוחה "נורמלית" לחלוטין – החל ממרק בצל מוקרם, עשוי כהלכה, דרך פטה של אווז (או ברווז), עבור לאומצות מעולות עם רטבים מוצלחים ועד למיני דגה ופרי ים, שלא לדבר על אנטרקוט מוקרם עם בייקון, כמה סוגי פסטות ואחרון־אחרון חביב – קוסקוס צפון־אפריקני, אותו מגישים כאן בכל יום ה' בשבוע.

מקום קטן, נחמד ובעל רמה. כמו אצל השכנה "קרן" גם כאן מרבית הלקוחות "קבועים", אינם נזקקים לעיון בתפריט, בוחרים את מנותיהם על פי נסיונם ונטיותיהם, או כורים אוזן לעצותיו היומיות של רוז'ה.

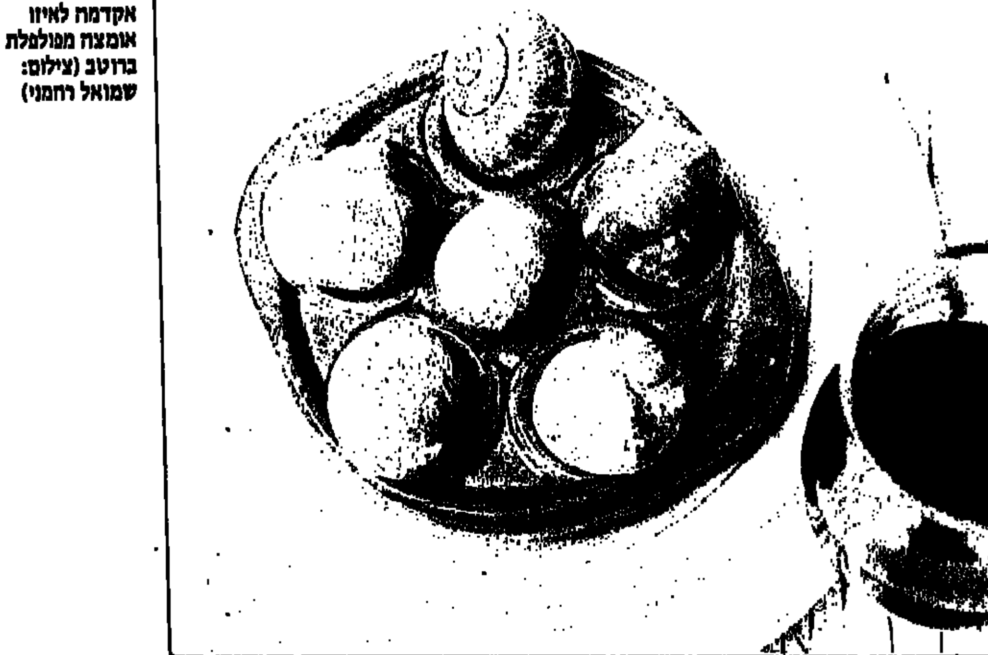
לנו, בביקורנו האחרון, הציע רוז'ה לפתוח את הארוחה באבוקדו ממולא בחסילונים. קיבלנו מחצית האבוקדו, כשמרבית תוכנו הוצא מקליפתו והחלל הפנוי התמלא בחסילונים, מיונית שמכינים אותה כרגמקום וריבועים של האבוקדו עצמו. יופי של פתיחה. מולנו פתחו בפטה של ברווז, העשוי כשומנו של אווז וברנדי. הדיווח שקיבלנו היה חיובי.

נוסף לכך הובאה לשולחננו קערה ובה מה שקורא רוז'ה "קוקטייל סלט" – פרוסות עגבניות ומלפפונים, חסה, בצל ועוד. כל ירק בערימתו, כשמעל לכל נחה לה ערימת מעיכת־אבוקדו. מלח, לימון, שמן ורוטב חרדל מתבלים את כל ה"קוקטייל" הצבעוני הזה, שהוא יפה לעין לא פחות משהוא יפה לחיך. ולטבול בתוך נוזליו הפיקנטיים פרוסת בגט טריה.

המנה העיקרית היתה אומצת פילה מפולפלת – נתח טוב, עשוי בידענות. הרוטב המפולפל מתונות היה מאוד לטעמנו, לא מסוג ה"תקיפים" שפלפליותם נשמרת תקופה ממושכת יחסית בחיכך וקיבתך. הוא עשוי על בסיס של שמנת, בראנדי, בצל והרבה ציר עצמות בקר. מי שלא חושש מהתעכנות המתניים ודאי לא יתאפק ויספוג את שארית הרוטב בלחמו.

התוספות אצל פפי הן סיפור בפני עצמו. תרד מרוט, עשוי בחמאה וציר עצמות, ושעועית טרייה, עשוייה בחמאה ושום – אלה ממש מערגים. מן המפורסמות הוא כי טבח המקדיש תשומת לב ומשאבים למנות הנילוות, אינו מאלה ה"מפספסים" את המנות העיקריות. סיימנו בתות שדה בשמנת ועל חשבון הבית קיבל שולחננו כרורי שוקלד (טראפל'ס) נפלאים.

המחירים: מנת רגלי צפרדעים – 35 שקלים. פטה ברווז – 12 שקלים. מרק בצל – 8 שקלים. אומצת אנטריקוט עם רוטב – 16 שקלים. אומצת פילה ברוטב מפלפל – 28 שקלים.

שבלולים אצל פפי. לא רע בתור אקדמה לאיזו אומצה מפולפלת ברוטב (צילום: שמואל רחמני)

מאוּיל

לאכול בחו"ל

חגיגת בשרים ליד קשת השיש

[illegible] שמשום מה עדיין מדברים [illegible] במטבח האנגלי המסורתי, [illegible] לחלוק את הכבוד המגיע [illegible] שלהם. את הנתח היפה – [illegible] ואדמדם־ורוד מבפנים – [illegible] במצנפת לבנה לעיני [illegible] במאכלת גדולה, בחיתוך [illegible]. המסעדות שונות זו [illegible] – מחווים ברוח את ציר [illegible] "קארורי". [illegible] שבהן מצויה [illegible] (אוכספורד־סטריט, [illegible], לונדון). במסעדות [illegible] בדרך כלל, אחידה, [illegible] הכמות המוגשת בכל [illegible] ומסוגלת לקלוט [illegible] שבה אנו מדברים [illegible] הוא כ־12 שטרלינג.

המזון עומד לרשותך מבחר גדול של מנות ראשונות, נקניקים ובשרים קרים, ירקות טריים ומבושלים, מימרחי כבד, בשרים ועוד.

גם למנה העיקרית יש מנות נילוות רבות, החל משעועית ותפודים בקליפתם (עם שמנת או חמאה מתובלת) דרך תפודים בתנור, מוקרמים בגבינה, ועד לכרובית אפויה בנוסח אנגלי, עם פרורי לחם. יש גם מיבחר מרקים אותם מגישים לשולחן. גם סועד צמחוני יוכל לבוא שם לסיפוקו המלא, אבל עיני מרבית הסועדים מופנות אל הדוכן המרכזי, שבמרכזו ניצבים טבחים עם מצנפות לבנות, פורקים לצלחתך נתחים מהרוסטביף, מירך הכבש, מתרנגול־הודו ושאר הבשרים הצלויים.

כמו את המרק והמשקאות, כך גם את המנות האחרונות מביאים לשולחן מלצרים/מלצריות. הקינוחים מגיעים על גבי קרונית עמוסה כל טוב, החל מעוגת "היער השחור" דרך "טרייפל" אנגלי ועד ל"מוסים" למיניהם. לסיומת – קפה, [illegible], ככל הנזכר לעיל (פרט למשקאות), כלול בעיסקת החבילה שלך.

בכניסה למסעדה [illegible] המחיר האחיד [illegible] שאל על המלצרית [illegible] ושב אל אחד השולחנות אותם היא משרתת. [illegible] מוצא ספרדי, [illegible] לפנק את [illegible] לכתב את [illegible] השולחנות התקרובת.

כנפי טיס בכסא גלגלים

דני (ימין), נורית ויובל וגנר (למעלה) והקסדה המרוסקת של יובל (בעמוד השמאלי): "ניצבו בפנינו שתי אפשרויות: לשבת ולשאול מדוע הגורל התאכזר אלינו כך, או לקבל את המצב החדש כנתון ולהתחיל להתמודד עמו".

סיפור כזה גם הארץ הקשה שלנו לא מצליחה להמציא יותר מפעם. אב ובנו, שניהם טייסים, שניהם משותקים, שניהם בכסאות גלגלים. לפני 30 שנה נפצע דני וגנר, נח"לאי, ונותר משותק במחצית גופו. לפני מעט יותר משנה חולץ בנו יובל, טייס מסוקי־קרב, ממסוק מחוץ. בבית־החולים אמר יובל לאמו: "אמא, אני כמו אבא עכשיו. רק שמצבי קצת יותר קשה". המשפחה מתגוררת בבית אותו בנה אביו של דני לבנו הנכה, בלא שיתאר לעצמו שכעבור 28 שנים ישרת אותו בית גם את הנכד. בית שמח, שידע תהליך מופלא של התמודדות ושיקום, בית שצוחקים בו. בית בארץ קשה.

מאת עמוס לבב צילומים: ראובן קסטרו

סיפור כזה אפילו הארץ הקשה שלנו לא מצליחה להמציא יותר מפעם אחת. אב ובנו, שניהם טייסים, שניהם על כסאות גלגלים. אומר האב, דני וגנר: "כשראיתי את יובל בבית־החולים עם מסמרים בראשו, מונשם, הכרתו מעורפלת, אמרתי לעצמי: רק לא זה. רק לא שיתוק. רק לא כסא גלגלים. אני הרי יודע כמה זה קשה לעבור את החיים על כסא גלגלים". אומרת נורית, האם: "בשום אפשרות, בשום סיטואציה, לא יכולתי לדמיין לעצמי דבר כזה. אף פעם לא עלה על דעתי שגם יובל יהיה משותק, כמו אביו. ויובל טס, ודני טס, ולפעמים עברו מחשבות איומות בראש, מאלו שאתה ממהר לסלק מיד עם הופעתן. אבל כזו סיטואציה לא עברה בראשי אף פעם".

רק ליובל, טייס מסוקי קרב, היתה התמונה ברורה מלכתחילה. כבר כאשר שכב שם בפרדס, במסוק השבור, ההפוך, אמר בשקט לשני קיבוצניקים שנזעקו למקום: "אני לא רואה כלום, קשה לי לנשום ואני משותק". הוא כבר ידע, יובל, שמפקדו האהוב, שניסה להציל את הכלי שנשבר באוויר בתאונה נדירה, אינו בין החיים. לפני שהגיעו הפועלים ניסה לקרוא בשמו של המפקד, ולא נענה. עתה לא נותר לו אלא להדריך את שני הקיבוצניקים כיצד לכוון אליו את המסוקים שמעל, המחפשים אחר שני חבריהם. החילוץ נמשך שעתיים. היה צורך לנסר את המסוק המנופץ כדי לחלץ את יובל מתאו.

בבית־החולים, בהכרה מעורפלת ועם מכשיר הנשמה בפיו, הצליח יובל וגנר לומר לנורית: "אמא, אני כמו אבא עכשיו. רק שמצבי קצת יותר קשה". לאחר שתיקה הוסיף במאמץ רב: "אמא, תעזרו לי?"

הרופאים והאחיות הביטו נדהמים בדני וגנר המשותק, מתגלגל על כסא הגלגלים שלו לעבר מיטת בנו. איש לא בכה. משפחת וגנר לא בוכה. היום, שנה וחצי לאחר מעשה, חודש וחצי לאחר שיובל יצא ממחלקת השיקום של בית־החולים "שיבא" בתל־השומר, הוא ממשיך להתגלגל בבית הנאה ברמת־השרון.

לא כזה היה המצב באותו יום ארור. לכאורה זה היה שבוע נפלא. נורית, מנהלת בית־הספר לאחיות בבית החולים "קפלן" חגגה את יום הולדתה. היא קיבלה הזמנה להשתתף בשני קונגרסים חשובים בחו"ל, ובאותו יום שבה מוקדם הביתה לאחר שלושה סידורים לקראת הנסיעה. גם ליובל זה היה שבוע טוב. הוא קיבל דרגת סגן ועמד לעבור מבחן שהיה אמור לקדם אותו בטייסת מסוקי התקיפה. דני עסוק בעבודתו, בתפקידו הבכיר במפעל המתוחכם בתעשייה האווירית.

כאשר נורית שמעה את הקולות בחוץ, היא חשה שמשהו קרה. כשראתה את קציני חיל האוויר, היתה בטוחה שיובל נהרג. "שיתוק? זה אפילו לא עלה על דעתי". הקצינים סיפרו לה שיובל נפצע בתאונת מסוק והיא שאלה מיד מה קרה לטייס השני. אמרו לה שאינם יודעים. צילצלה קודם כל לבית־החולים "הדסה". שם הכירו אותה ותיארו את מצבו של יובל: פגיעה בעמוד השידרה. נורית מיד הבינה את ההשלכות של הפגיעה. רק אז צילצלה לדני בעלה.

דני: "היתה התרגשות רבה בדבריה, אך היא לא בכתה. אנחנו לא אנשים שבוכים".

נורית מרשה לעצמה וידוי קטן: "בכיתי יותר מאוחר, בימים הארוכים של הטיפולים והשיקום, כשנהגתי לבדי במכונית, בדרך לעבודה".

דני בא מיד הביתה. קציני חיל האוויר עמדו על כך שכולם יסעו ביחד לירושלים, במונית. אסרו על ההורים לנהוג בעצמם. אורי, האח הצעיר (היום בן 17), רצה להצטרף, אבל דני ונורית ביקשו שלא יבוא. על מה שחלף במוחם בדרך לירושלים אומרת נורית כי כל העת היא חששה שהפגיעה היא בראש. "כאחות אני מכירה ויודעת מה פירוש 'הכי נורא'. אני חושבת שהייתי בהלם".

האב: "כשראיתי את יובל בביה"ח, אמרתי לעצמי: רק לא זה. רק לא שיתוק. רק לא כסא גלגלים. אני הרי יודע כמה זה קשה".

כשהגיעו ל"הדסה" חיכה להם הצוות הרפואי, אנשי מקצוע לעילא ולעילא. הם הסבירו להם מה המצב, ואז ההורים נכנסו לחדר ושמעו את יובל, שמאור עיניו כפר חזר אליו עם התנקות שטפי הדם, אומר שהוא "כמו אבא, רק במצב קצת יותר קשה".

נורית: "הייתי בהלם. הייתי ממש קפואה".

דני: "אולי אני מפנים, אבל אני לא בוכה".

נורית: "רק כשהחבר שלנו הגיע מחו"ל, היה לך רגע קצר..."

דני: "כן, ברגעים כאלה מתגלים חברים".

יובל אומר שמאז התאונה (שגם היא, כמו כל הסיפור הזה, היתה מאוד נדירה – חלק חיוני של המסוק נשבר לפתע והוא צנח כאבן מגובה של 300 רגל), קיבל המושג "משפחת חיל האוויר" משמעות מיוחדת בעיניו. חברים לא עזבו אותו לרגע. לא אפשר היה להיכנס לחדרו בבית־החולים. הרופאים והאחיות נאלצו להנהיג תור, להקציב לכל מבקר שתי דקות. מחוץ לחדר ממש התנהלו מריבות על הזכות להיכנס פנימה. אפילו פתרון נמצא. אלה שלא הצליחו להסתנן כתבו ליובל מכתבים על בלוק שנורית נתנה להם.

יובל מיד הבין שיישאר משותק. הרי היה לו נסיון של 23 שנים במחיצת אביו. "אתה מבין, אבל אינך מעכל את המשמעות", הוא אומר בשקט. "בכל יום מתגלה תחום נוסף שהנכות פולשת אליו. ידעתי מה אבי מסוגל לעשות, והבנתי שאני לא אוכל לעשות אפילו את זה. מבחינה זו – הנסיון לא הקל עלי. יותר קל היה להתמודד עם הבעייה בלי השוואות. לעומת זאת, הנסיון של אבא עוזר בתחומים רבים. עצות חשובות, התמודדות יום־יומית, אפילו בתחום המגעים עם הביורוקרטיה".

דני: "אפילו לא נזקקנו לתקופת הסתגלות. הבנו מיד מה מצבו של יובל. אחרי חצי שעה כבר ידענו עם מה נצטרך להתמודד מאותו רגע ואילך. ואז ניצבו בפנינו שתי אפשרויות: לשבת ולשאול מדוע הגורל התאכזר אלינו כך, או לקבל את המצב החדש כנתון ולהתחיל להתמודד עמו".

משפחת וגנר בחרה באפשרות השנייה. את ידידיהם הרבים זה לא הפתיע. התמודדות אינה זרה לנורית ודני וגנר. כשם שעלו על אניה לפני 26 שנים והפליגו אל הבלתי־נודע, לאמריקה, כי דני רצה ללמוד, כשם שהוא הוציא רשיון טייס על מטוס קל, ראשון ויחידי מסוגו בארץ, כך הם פינו מקום לכסא הגלגלים הנוסף שנכנס הביתה. הצחוק שוב נשמע בבית, והוא שוב מלא חברים כמקודם. רק במוסך חונה מכונית נכים נוספת.

נורית שוב צוחקת. "אנחנו שמחים כשחברים באים, לכן נוח להם לבוא. זה משמח אותנו עוד יותר, ולכן הם ממשיכים לבוא".

בזמן השיחה נכנסים ויוצאים חבריהם של יובל ואורי. יובל השתחרר לא מכבר מאגף השיקום בתל־השומר, וחזר לשרת בחיל האוויר. "עד כה היה חורף, אז הייתי עם מעיל", הוא צוחק. "יהיה באמת מעניין לראות את מבטי החיילים כשיראו אותי עם כנפי טייס".

אין לדעת אם זה הבית השמח ומכניס האורחים, או נחישותו של יובל, ואולי שמחת החיים של האם ביחד עם חוש ההומור והנחרצות של האב שהפכו את תהליך השיקום למהיר כל־כך, כמעט נס. יובל אומר שגם הטיפול המסור של פיקוד חיל האוויר עזר מאוד, אך קרוב לוודאי שכל אלה ביחד גרמו לו להסתער כך

(המשך בעמוד הבא)

נורית (מימין), דני ויובל: "לא אנשים שבוכים".

(המשך מהעמוד הקודם)

על מה שהוא מגדיר "הפרק החדש שנפתח בחיי". בעזרת אביו למד לנהוג ברכב הנכים הגדול וקיבל רשיון נהיגה בזמן שיא של עשרה חדשים. גם את ידיו החל להניע, והוא נמצא כבר בעיצומו של קורס נוסף בחיל האוויר. והחברים איתו, כל הזמן. "למשל, היה ליובל קשה להחזיק בטלפון האלחוטי הזה", אומר דני וגנר. "חבר בעבודה, מהנדס, שמע על זה, ישב וחשב והביא כתוך יום פתרון פשוט. הנה, מעין וו שחובר לשפופרת ויובל יכול לתלות אותה על האגודל".

גם הבית מותאם לנכים. אביו של דני בנה אותו לבנו הנכה כאשר דני למד בחו"ל. גם הוא, הסבא, לא תיאר לעצמו שכעבור 28 שנים ישרת אותו בית גם את נכדו, יובל. והיום בונה דני וגנר בית חדש לעצמו ולרעיתו, כדי להשאיר את הבית הזה לבנו. ארץ קשה.

"אל תגיד את זה", מבקש דני וגנר. "אני מעדיף להגדיר זאת כהומור מקאברי של זה שיושב במרומים".

אתם עדיין מאמינים בו?

דני: "לא האמנו קודם, ועל אחת כמה וכמה לא מאמינים עכשיו".

יובל צוחק: "אבא, בכל זאת תגיד את זה בשקט, אולי למרות הכל הוא שומע ויוריד עלינו עוד זאפטה".

הסיפור הזה התחיל, למעשה, לפני 30 שנה, כשדני וגנר, נח"לאי, נסע עם חבר בקומנדקר בנגב והרכב התהפך. החבר נפצע קל, ודני נותר משותק בחצי גופו התחתון. ולמי שיבקש הוכחה נוספת לחוש ההומור המקאברי של הגורל נספר שהחבר ההוא עלה על מוקש עשר שנים מאוחר יותר, והיום הוא קטוע שתי רגליו.

מנקודה זו ואילך מתקדם הסיפור כמו אופרת סבון על החייל המצוע יפה התואר שתלמידת בית־ספר לאחיות מתאהבת בו.

צחוקה של נורית שוב מתגלגל. "החברות גילו שאני מאוהבת עוד לפני שאני גיליתי זאת", היא מספרת, "אני בת יחידה. הורי לא התערבו ברומן שהתפתח ביני לבין דני. דווקא המורים בבית־הספר לאחיות התערבו. הם אפילו קראו להורי וביקשו מהם שיפסיקו את הרומן. 'אינכם יודעים לָמה היא מכניסה את עצמה', אמרו להם. והורי השיבו: 'לא נתערב. זה גם לא יעזור.' אחרי שנה נערכה החתונה".

דני עבד במפעל למשוריות. עבודה ששמצאו בשבילו אנשי אגף השיקום במשרד הבטחון. "המשוריות היו רצות לפני ואני הייתי צריך למצוא את העקומות שבחבורה, ולשים אותן בצד", הוא נזכר ומרגים את תהליך המיון. אחרי שלושה חדשים הודיע למשרד הבטחון שהוא רוצה ללמוד מינהל עסקים בארה"ב. המערכת נכנסה ללחץ. לא בפעם ראשונה. הוא כבר הלחיץ את מטפליו יום בהיר אחד כשסידר מכרים ושמיכות דמות אדם, הניח אותה במיטתו בבית־החולים וברח לחתונה ביוטבתה.

המערכת התנגדה. לימודים בחו"ל היו מבצע מסובך מדי. דני התעקש. כתב מכתב לאוניברסיטה בפילדלפיה וקיבל תשובה שלילית. בתגובה עלו הוא ונורית על אניה ואחרי שלושה שבועות הגיעו לניו־יורק. כשצפו בכרך האימתני מהסיפון, מודה דני, התגנבה חרדה ללב. אבל למחרת הוא התקשר לדיקאן, ואמר לו: "בכל זאת הגעתי". ההוא נבהל. "מה עשית?" שאל. "לא נוכל לקחת על עצמנו אחריות".

דני הרגיע אותו. "זה לא יהיה על מצפונכם", אמר לו. רק ביקש וקיבל פגישה. אפילו אושרה לו תקופת נסיון. נורית ודני התאכסנו במלון זול, דני החל ללמוד ונורית מצאה עבודה כאחות. "כהתחלה היה מאוד קשה", מודה דני היום. "ישבתי שם בקצה האולם, על כסא הגלגלים שלי, וכמעט לא הבנתי כלום".

אחרי שלוש שנים סיים בהצטיינות. למחרת קבלת התואר עלו הוא ונורית שוב על אניה וחזרו לארץ. במשך ארבעה חדשים חיפש עבודה. החלה עוד תקופה מאוד קשה.

"הנכות מרתיעה מעסיקים", הוא אומר. "עניתי על מודעות בעיתון. לא כתבתי שאני נכה. הוזמנתי לראיון. נכנסתי. מיד ראיתי שאני מכניס את המראיין למצב לא נוח. זה נראה בעליל. האיש לרוב ריבר דרכי, לא איתי. יש לי חבר. נכה, במצבי. יהלומן גדול. מהמבוססים בארץ. הוא מספר שכאשר הוא בא לשדה התעופה עם העוזר שלו, אנשים מדברים עם העוזר: 'תגיד, הוא יכול ללכת כמה צעדים? הוא יכול לעבור שםי דחילק, דברו אלינו ישירות. לפעמים, במסעדה, המלצרית שואלת את נורית: 'מה הוא אוהב לאכול'? בסדר, אנשים יושבים בכסא־גלגלים. זה עושה אותנו לקשי־הבנה"?

נורית: "תקופה של חיפוש עבודה היא זיפתית לכל אחד, אבל קשה שבעתיים לאדם עם מיגבלה. ובארץ לא נותנים לך לשכוח את המיגבלה שלך. אם זה במידרכות, במקומות ציבוריים, אפילו במעליות".

דני: "בארה"ב ההתחשבות בנכים פשוט נפלאה. לפעמים אפילו מגיעה לאבסורדים. יש מעליות ברכבת התחתית, יש אוטובוסים מיוחדים, שולי המדרכות מותאמים לכסאות גלגלים ולעגלות. אני הייתי אומר לראש עירייה בישראל: 'שב פעם בכסא גלגלים וגלגל בו – בעירך – כל היום, מהבוקר עד הערב, תיווכח איך דברים קטנים מקשים על החיים".

נורית: "כל הסיטואציה של הנכות והסחיבה היא סיטואציה משפילה".

(המשך בעמוד 40)

האם: "אף פעם לא עלה בדעתי שגם יובל יהיה משותק, כאביו. יובל טס, ודני טס, ולפעמים עברו מחשבות איומות בראש, אבל מצב כזה לא עבר במוחי".

(המשך מעמוד 38)

דני: "או בקולנוע ובתיאטרון. אני אדם מבוגר. כולם באים לבושים יפה, ופתאום חבר סוחב אותי כמו שק. יש נכים שלא באים לקולנוע בגלל שהם מתביישים. פתאום הם נמצאים במרכז. אנשים זזים לאחור, מצקצקים בלשונם".

יובל מקשיב בשתיקה. הוא נולד שנה אחרי שהוריו שבו מארה"ב. גדל לתוך משפחה מבוססת ברמת השרון, שני אנשים עובדים, וילה, גינה, ילד, אוטו וחתול. "לא כלב", צוחקת נורית. "דווקא חתול".

אורי נולד שבע שנים אחריו. עתה התפנתה נורית ללימודים, השלימה תואר שני בסיעוד, דני היה בתפקיד בכיר ב"כלל", וב־1978 שוב נסעה המשפחה לארה"ב, הפעם בצורה מסודרת יותר, ואפילו במטוס, לא באניה. דני השתלב שם בהנהלה האיזורית של בנק לאומי. נורית החלה בלימודים לקראת התואר "דוקטור". כשחזרו ארצה למד יובל בשמינית, היה חבר בתנועת "מחנות העולים". הטיס תמיד היה לו בראש. הוריו היו חברים טובים של זוריק ז"ל, הטייס המהולל, ויובל היה מסתובב הרבה בין המטוסים כשנסעו לבקר את זוריק.

"אבל טיסנים לא בניתי", מחייך יובל. "כשהייתי בשמינית היה קורס של גרנ"ע אוויר, שכלל עשר שעות טיסה במטוס קל. עשיתי בחינות קבלה, וביצעתי את עשר הטיסות".

כאן ממש משתלבות דרכיו בדרכי אביו. לקראת תום שליחותו בארה"ב נקלע דני לשדה תעופה קטן, ולפתע ראה נכה על כסא גלגלים מתקרב למטוס קל, משאיר את הכסא בשדה, נכנס למטוס וממריא. דני לא ידע את נפשו. המתין עד שהטייס חזר ונחת, ניגש אליו ושאל אותו איך הוא עושה את זה. "אין בעיות", השיב לו הטייס. "צריך רק להוסיף למטוס מנגנון מיוחד".

באותו רגע החליט דני להיות טייס. כה ברור היה לו שיבצע את זה, שאפילו רכש את המתקן המיוחד והביאו ארצה.

בארץ שוב נכונו לו מאבקים עם הרשויות, והוא שוב ניצח. כשיובל התקבל לקורס טיס, היה דני גאה מאוד. הם החלו את הקורס כמעט בעת ובעונה אחת, ואפילו התערבו מי יעשה את ה"סולו" הראשון. דני עשה אותו מורש לפני יובל.

החיים בבית וגנר החלו לסוב סביב הטיס. האב ובנו חיו ונשמו טיס. דני חושב שהוא עבר את כל התלאות עד לקבלת הרשיון פשוט בגלל האתגר. "היום אני היחידי בארץ שטס בלי רגליים", הוא אומר בשקט. "אני באמת חושב שעשיתי את זה משום שרציתי להוכיח לעצמי שניתן לטוס בלי רגליים. זהו עומס רב. אני צריך לעשות את כל פעולות הרגליים – בידיים".

יובל אומר שלא היה צורך בטיס כדי לקרב אותו לאביו. "אני לא חושב שיכולים להיות יחסים משפחתיים חמים יותר מאשר אצלנו" הוא מחייך. "זה גם מתקשר לתחושה הטובה שמקבלים חברים כשהם מבקרים אצלנו".

שוב חזרנו לחברים. כנראה שהם לא יודעים מהו התפקיד שהם מילאו וממלאים בשיקומו המהיר של יובל. נורית מספרת שפעם מצאה עצמה עם 30 אסימונים שהביאו החברים לבית־החולים, שלא לדבר על כמויות האוכל. יובל צוחק: "החבר'ה היו אומרים: 'רעבים? בואו נעלה לאכול משהו בבית־החולים אצל יובל'."

כשאתה אומר "היתנדיה", אתה מתכוון לחבריך מהטייסת?

יובל: "בעיקר".

המקרה שלך לא הפחיד אותם?

יובל: "זה מפחיד, אבל לומדים להינתק מזה. אומרים: 'לי זה לא יקרה'."

גם לחיל האוויר יש חלק נכבד בשיקומו של יובל. לא היו לו דכאונות, והוא לא השתמש בזכותו לסיוע בטיפול פסיכולוגי. "אבל היו הרבה מחשבות", הוא אומר. "בעיקר – מה יהיה ומה עושים הלאה. מה יהיה – אתה לומד יום־יום. מה עושים – זה היה חלק חשוב". דני מהר אותי: הפציעה סוכם שאמשיך לשרת בחיל האוויר".

דני: "זה בהחלט נדיר, אבל שכנענו אותם. הם הבינו שיש להם פה נכס שהשקיעו בו הרבה. יובל היה טייס צעיר ומבטיח ועדיין יכול לתרום הרבה בשטחים שמסביב לטיסה. הוא יודע מה טייס חושב ומה טייס צריך. חיל האוויר הסכים איתנו".

נורית אומרת בשקט: "חיל האוויר שלנו – זה משהו".

יובל: "לא סתם אומרים 'משפחת חיל האוויר'. היום אני מבין את המשמעות של המשפט הזה".

נורית: "יש להם יחידה לשיקום נפגעים. איזו רגישות, איזו עדינות, איזו התמדה".

יובל: "זה גורל. אני מעדיף, אם זה כבר קרה, שזה ארע במסלול של שרות המדינה. זה מנחם אותי, במידה מסויימת, שלא נפגעתי כתוצאה מאיזו שטות".

יובל: "אחרי שחייל נפצע, הוא יכול להיות, מה שאומרים, 'מסורר'. תגמולים, רכב. אז יש כאלה שנהפכים ל'מסוררים', ויש כאלה שעושים משהו עם עצמם. גם אמא וגם אבא הסבירו לי שחשוב להשתחרר מהשיקום, ושיהיה בשביל מה לקום בבוקר. שאלתי את עצמי מה אני רוצה לעשות. ריברתי עם אנשים מחיל האוויר, וכולם המליצו: מחשבים. זה קצת הרתיע אותי, אבל החלטתי לנסות. כשהשתחררתי מהשיקום, לפני כחודשיים, התחלתי את הקורס. היחס היה מדהים. אבא הזכיר קודם נכים שמחפשים עבודה ומסתכלים עליהם ב'מבט של כסא גלגלים'. איתי זה היה הפוך לחלוטין. נתנו לי קורס פרטי, סידרו לי 'רמפה' מיוחדת בכניסה. איזה יחס. איזו תשומת לב".

משרד הבטחון העמיד לרשותו עוזר צמוד. בגלל שהשתלט כה מהר על הנהיגה, יובל עצמאי מאוד. על הקטעים שבהם הוא זקוק לעזרה הוא מעדיף לדלג. "בחלק מהפונקציות, הוא עוזר לי", הוא אומר בקצרה.

נכון, לא כך תכנן יובל את חייו. "אף פעם לא שללתי אפשרות של קריירה צבאית", הוא אומר. "כטייס, כמובן. זה נקטע כנראה, כלומר – כמובן. אז בשלב הזה חושבים מה הלאה. והלאה היום זה מחשבים. וזו רק ההתחלה".

בבית וגנר המלה רחמים לא מוזכרת. חמש שעות במחיצתם ועוד קצת "רכילות" עם כמה מכרים מלמדות שפשוט אין לה שם מקום. נורית אומרת שהיא מבינה היום את המושג "כאב לב" כפשוטו. היא חשה את הכאב הזה. "לא עברנו את זה אדישים", היא אומרת. "כפירוש איננו כמו פעם".

דני: "על אורי, אחיו של יובל, זה בהחלט השפיע. הוא נפגע מאוד כשראה אותו בבית־החולים".

בית ספרו של אורי עזר לו להתגבר. את שנת ההחלמה והשיקום עבר אורי כמעט לבד. נורית היתה כל הזמן בירושלים. דני חזר לעבודה אך השקיע עצמו בסידורים והכנה לקראת בוא יובל הביתה. מכונית ליובל, מכשירי עזר ליובל, עבודה ליובל. אורי היה לבד. בית ספרו לא לחץ עליו, אבל כפה עליו מסגרת.

גם בפני הנער הצעיר עמדו אותן שתי אופציות: לרדת מהפסים או להמשיך. הוא הצליח להמשיך. דני אומר שהוא מאוד התבגר בשנה האחרונה. נורית מוסיפה שהוא עשה כל שביכולתו כדי לא להוסיף להם דאגה. אבל כאשר חגג את יום הולדתו לבדו, לא הסתיר את אכזבתו. נורית שמחה שהביע אותה באזניה. "כשמביעים – קל יותר להתמודד", היא אומרת. והיא יודעת. היא מומחית בשקום. יש לה את זה בבית, יום יום, שעה, שעה, ובמנות מרוכזות.

בבית וגנר לא תמצא מרירות. יובל אומר בזהירות: "זה גורל. ואני מעדיף, אם זה כבר קרה, שזה ארע במסלול של שרות המדינה".

מדוע אתה בורר את המלים?

"משום שכאשר בן אדם הולך לקורס טיס, יש בזה הרבה מן האינטרס האישי. הציונות באה ביחד עם זה. ואתה חושב עליה, על הציונות, יותר ויותר. וזה גם מנחם אותי, במידה מסויימת, שלא נפגעתי כתוצאה מאיזו שטות, אלא מתאונה נדירה ובלתי־צפויה".

נורית: "יובל הרגיע אותי תמיד שמסוק זה כלי בטוח. בבית החולים הזכרתי לו זאת, והוא חייך והשיב: 'כך חשבתי. כנראה אין מאה אחוז'".

דני: "טיס זה מקצוע מסוכן. מי שאומר ההפך – פשוט טועה. להרים מכונה כזו לאוויר, זה דבר לא טבעי. וזוהי מכונה שאינה סולחת. אתה עושה טעות – היא מכה אותך".

בכל זאת דני ממשיך לטוס. יובל טרם טס עימו מאז הפציעה.

יובל: "ישנו בחור שבנה מסוק, ואני מתכונן לנסות להטיס אותו כשיושגו כל האישורים".

נורית מביטה בו ואינה אומרת דבר.

לדני וליובל יש מה לומר על המערכת שמטפלת בנכים. ומדובר בכמעט שלושים שנות נסיון. דני התחיל, יובל ממשיך.

"אגף השיקום במשרד הבטחון פועל על פי חוקים ותקנות קשוחים", אומר יובל. "כאשר אתה בא אליהם עם בקשה מנומקת, והיא מעוגנת בתקנות, הם באמת בסדר גמור. אך לא הכל מכוסה על ידי תקנות. אבל הם משרתים המון אנשים. השאלה היא האם אותם מעטים, הנכים הקשים מאוד, לא צריכים מנגנון מיוחד שישרת רק אותם".

דני: "הם צריכים, בפירוש, לקבל טיפול מועדף".

נורית: "ואנו לא מאלה שביקשנו הרבה. הסתדרנו בעצמנו. אנו רוצים לנצל את המערכת מה שפחות. אבל ככל שהפגיעה קשה יותר, יש יותר בעיות. וגם לפקידים קשה יותר".

דני: "בהחלט חל שיפור מאז שאני נזקקתי לשירותיהם".

נורית: "הם עובדים בתנאים קשים, עם הרבה רצון טוב. אנו מציעים רק שלא יהיה דין אחד לכולם ושהמערכת תקדיש הרבה יותר זמן ומשאבים לנכים הקשים".

למשל?

דני: "היום אין בכל המערכת מקרה כמו יובל – שפגוע בצורה כל־כך קשה ובכל זאת משרת בקבע. היינו מצפים שטלפון באוטו, שבשבילו זה מכשיר שיקומי ובלעדיו הוא לא יכול לנסוע בדרכים בביטחה – יאושר מיד ובלי בעיות. לא כך קרה, כי בחוקים הקיימים אין תשובה לזה. נאלצנו לרכוש טלפון מכיסנו".

נורית: "יובל נשוי למוסדות המשקמים מעתה ועד עולם. זה נכפה עליו, ה'נישואים' הללו".

דני: "הביקורת שלנו אינה על הפקידים, אלא על החוקים והתקנות".

נורית מוסיפה שבארה"ב הם נתקלו בחוקים שמאוד מקלים על הנכים, אבל האווירה החמה בארץ והחברים שמקיפים אותך, עוזרים להתגבר על כל משבר.

דני יכול לאשר שבנקודה זו לא חל שום שינוי בשלושים השנים האחרונות. חבריו של יובל אינם נופלים במסירותם וידידותם מחבריו שלו. אם מישהו מחפש מסר בסיפורה של משפחת וגנר, הרי הוא לפניו. והוא מוגש עם חיוך. אופטימי.

עמוס לבב

אהבת רחל

אליהו גת, צייר, ורחל שביט, ציירת ומורה לציור, חיו יחד כ־16 שנים. כשנפגשו היא היתה גרושה, הוא היה נשוי, ועד סוף ימיו לא התגרש. אילו ידעו מה יתרחש לאחר מותו, אולי היו מוסרים את הקשר. מזה כשנה מתנהל משפט בין אשתו ובנו של אליהו לבין רחל בשאלה מי זכאי לעזבונו, בעיקר לתמונות. אליהו נפטר לאחרת יום הכיפורים האחרון. רחל מחלקת עתה עיתותיה בין ביתם שבצפת לבית משפחתה, משפחה בנטויץ האגדית, בזכרון יעקב, מתרגשת לבד מהפריחה בשדות ומתגעגעת לאליהו.

מאת יעל בר־מלמד
צילומים: שמואל רחמני

ביום שבו נפגשו השתולל האביב, ורחל הלכה לבד בשרות שליד ביתה ונפשה יצאה אל אליהו. היא זכרה איך ביום כיפור האחרון ביקש ממנה אליהו שתמצא לו כיפה, כדי שיוכל ללכת לבית־הכנסת. בקשה מוזרה במקצת בהתחשב בכך שעשרות שנים לא דרכה כף־רגלו במקום ההוא. ומשום שכך, גם לא נמצאה כיפה בכל הבית הגדול, רחב־החלונות ושטוף האור שבצפת. תוך כדי חיפושים גילתה רחל כובע־גרב מצמר שפעם הביאה אחת התלמידות למורה שלה לציור, אליהו גת. רחל הגישה לאליהו את כובע־הגרב. הוא חבש אותו, הסתכל במראה ובכה. בכי חרישי, עמוק, עצוב.

"מדוע אתה בוכה?" שאלה רחל שביט, ציירת ומורה לציור, את האיש שלה זה 16 שנה, הצייר אליהו גת.

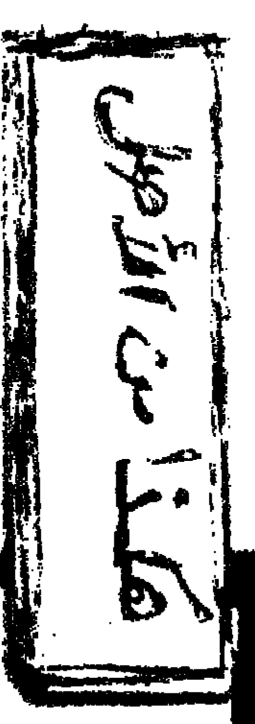
"אני מתגעגע. מתגעגע הביתה. לרוסיה, לעיירה, לאבא ואמא".

למורת נפטר אליהו, איש גדול וייצרי ומיוחד, והותיר אחריו את רחל להתגעגע אליו שעה אחר שעה, יום אחר יום, ללכת לבד בשדות הפורחים של אחוזת לנגה שבזכרון־יעקב, שהיא תחילתו של הסיפור שיסופר בהמשך. להריח לבד את האביב, להתרגש לבד מן הפרגים שבשדה והרציות הצהוב, לצאת לבד לגבעות המקיפות את האחוזה ולבכות בשקיעה.

איכשהו, כמעט מבלי שמרגישים, יש משהו בסיפור אהבתם וחייהם המשותפים של רחל ואליהו שדוחף הצידה, ולו לכמה שעות, כמעט הכל. כאילו מאבדים תחושה של זמן ומקום. יושבים בבית קטן,

(המשך בעמוד הבא)

רחל שביט ואליהו גת בסטודיו שלהם (הצילום מחודש מרץ 87', צילמה ענת סירקיס, באדיבות מערכת "העיר").

"היינו גוף אחד... היתה בינינו שלימות של שני אנשים שכל אחד מביא אליה מה שחסר לשני. היום. כשאליהו איננו, אני חשה כאילו מחצית שלי איננה".

(המשך מהעמוד הקודם)

מבודד, בלב חורשת אורנים מרהימה, מסביב דממה מוחלטת, במשך שעות לא רואים נפש חיה מבעד לחלון. יושבים במטבח צנוע, משני קצותיו של שולחן קטן מכוסה מפה, שותים תה צמחים ומקשיבים לקורות חייה של משפחה מופלאה שידעה הרבה טרגדיות בצד אושר גדול, שבניה ובנותיה ידעו לחלום ולהעז, משפחת בנטוויץ' שרחל היא אחת מבנותיה. אי־אפשר לנתק את סיפור חייהם של רחל ואליהו מסיפור המשפחה ההיא. יש צורך להתחיל מההתחלה.

הראשון בבני בנטוויץ' שסגר את משרד עורכי־הדין המשגשג שלו, כיסה בסדינים את רהיטיו המפוארים בביתו רחב־הידיים ועזב את לונדון, היה הרברט בנטוויץ', סבה של רחל. זה היה בשנת 1897, עוד לפני שהרצל חלם על מדינת היהודים. הרברט בנטוויץ' בא לארץ ישראל בראש קבוצה של יהודים דתיים מלונדון, כולם חברים באותו "קלאב" מכובד שנקרא "המכבים". חברי הקבוצה שהו מספר חודשים בארץ, ושבו ללונדון. הימים – שלהי המאה הקודמת, עם כל התקוות מהמאה החדשה שבפתח והרומנטיקה של הפנייה למזרח שאפיינה אז חוגים רבים באליטה הבריטית, קסם ההרפתקנות שהיתה האנטי־תזה לאורח־החיים הלונדוני המכופתר. חברי הקבוצה הקימו מעין חברת מניות, ומאחר שהיו אנשים אמידים, החלו לרכוש במשותף קרקעות בארץ ישראל. בין השאר רכשו אדמות רבות על הר הצופים בירושלים, במקום בו נמצאים היום מעונות הסטודנטים, וכן קרקעות באיזור גזר שליד ירושלים.

"ביני לבין אליהו נוצר מין דו־שיח כאילו מובן מאליו. היתה בינינו הבנה מלאה. שנינו חשבנו שצריך לצייר נוף, ללכת לטבע".

להרברט בנטוויץ' היו 13 ילדים. כולם עסקו בנגינה או בציור. כולם נשלחו לבתי־הספר הפרטיים היוקרתיים ביותר באנגליה. בתו הבכורה, ליליאן, התחתנה עם יהודי אמריקני ועברה להתגורר בניו־יורק. בנו השני, נורמן, למד משפטים ונהפך לעורך־דין מצליח בלונדון; לימים, כאשר הבריטים יכבשו את הארץ מידי התורכים וימנו את הרברט סמואל לתפקיד הנציב עליון, יתמנה נורמן כיועץ המשפטי של הנציב. בתו השלישית של הרברט, ניטה, נישאה למיכאל, אישיות שירש הון רב, ואת ירח הדבש שלהם החליטו השניים לבלות בארץ־ישראל. הרברט בנטוויץ' הציע לבתו לבקר בזכרון־יעקב ידיד טוב שלו מתקופת שהותו־הוא בארץ – יו"ר חובבי ציון, ד"ר הלל יפה. המיפגש בין ניטה ומיכאל לנגה להלל ורבקה יפה הוליד בין שתי המשפחות ידידות עמוקה שלאחר זמן גם איחדה אותם למשפחה אחת. שרה, בתם של הלל ורבקה, נישאה לצבי, אחיה של ניטה. רחל שביט היא בתם של שרה וצבי.

ניטה ומיכאל הגיעו ארצה לראשונה ב־1910. זמן קצר אחרי שבאו לזכרון כתבה ניטה לאביה: "אני רוצה לקנות פה דר ולנסות את מזלי". הם החליטו לרכוש בזכרון שטח אדמה גדול ולבנות עליו את ביתם. השניים חזרו ללונדון, חיסלו שם את ענייניהם, ארזו את חפציהם כולל המרכבה עם הסוסים וב־1912 הגיעו עם כל הכבודה לזכרון־יעקב. בלב האחוזה שרכשו הקימו בית שגם במונחים של היום יש בו כדי להדהים. חדרים רחבי־ידיים עם חלונות ענקיים ותקרות גבוהות, קשתות המעלות את ריח המזרח וגן ורדים גדול. את הבית מקיפה חצר ענקית שבסופה הקימה ניטה מחלבה. כשנתיים בהן הכינה עצמה לעליה ארצה, למדה את תורת הכנת הגבינות, והיתה עומדת במחלבה במשך שעות ומוציאה מתחת ידיה סוגים שונים של גבינות. מדי יום בשעות בין הערביים היו מיכאל וניטה רותמים את סוסיהם ורוכבים יחד אל החורש, לצפות בשקיעה. זה היה טקס קדוש. כמו גם האהבה והקשר בין השניים, שהטרגדיה שלהם היתה שהיו חשוכי־ילדים. ד"ר יפה ניסה לעזור, אך ללא הועיל. ניטה לא יכלה להביא ילדים לעולם.

שתים־עשרה שנים לאחר שהגיעו לארץ, כשהיתה ניטה בת 36, יצאה יום אחד להשקות את גן הורדים הענק שליד ביתה. היא התמוטטה כשהמשפך בידה ונפטרה כמה ימים אחר־כך, ככל הנראה מדלקת בתוספתן. מיכאל החזיק איכשהו מעמד במשך שנתיים, ואז הכריעו אותו הצער, הכאב והבדידות. הוא עלה על אחת הגבעות של האחוזה וירה בעצמו. אחוזת לנגה נשארה מיותמת.

בערך בתקופה בה הלכו לעולמם ניטה ומיכאל, התאלמנה ליליאן מבעלה ושבה לבית הוריה בלונדון מטופלת בשישה ילדים. כאשר לא נותר מי שיטפל באחוזה בזכרון, היא החליטה לעלות עם ילדיה ארצה ולהמשיך את דרכה של אחותה, ניטה.

ליליאן הגיעה לזכרון, אך החיים הקשים באחוזה יחד עם עול הפרנסה של שישה ילדים כמעט הכריעו אותה. היא החליטה לשלוח כמה מילדיה לפנימיה בבית־ספר הריאלי בחיפה, וניסתה בעצמה להתמודד עם עבודת האדמה הקשה והזרה, בלא הצלחה יתרה. בנה הצעיר של ליליאן, דניאל, הפליא לנגן בפסנתר, והיא החליטה לנסוע איתו לחו"ל כדי שילמד נגינה אצל טובי המורים. היא השאירה מאחור את האחוזה ואת חמשת ילדיה הגדולים ונסעה עם דניאל ללונדון ולאחר מכן לארה"ב.

כשהגיע דניאל לגיל 18, נפל מחלון של בית גבוה ונהרג. עד היום לא ברור האם היתה זו התאבדות או תאונה. ליליאן הביאה אותו לקבורה באחוזת הקבר של המשפחה שרכש סבו בהר הצופים, ובעצמה שבה לאחוזה, לנסות ולהתמודד עם ניהולה. בסמוך לביתה הקימה בית למוסיקאים שקראה לו "בית־דניאל", על־שם בנה, ובו ארחה מדי פעם אמנים שבאו ליצור ולנגן במקום.

בסמוך לאחוזה גרו, כזכור, במשך שנים רבות הלל ורבקה יפה. בשלב מסויים הם עקרו לחיפה, שם התיידדו עם רופא שיניים שכן, ד"ר הרצל אגרנט. כשסיימה בתם של הלל ורבקה, שרה, את התיכון, הודיעה להוריה על כוונתה ללכת לקיבוץ. ההורים ניסו לדבר על ליבה שלא תלך, אך כשראו שהחלטתה נחושה, ביקש ממנה אביה שלפחות תילמד חקלאות לפני שתקשור את גורלה עם הקיבוץ.

שרה הסכימה, ונסעה ללונדון, ללמוד כאותו בית־ספר בו למדה בזמנו ניטה לנגה. בלונדון התארחה באורח הטבעי ביותר בבית ידידי הוריה – משפחת בנטוויץ'. בינה לבין אחד האחים, יוסף, התפתח רומן, והשניים נישאו והחליטו לעלות ארצה ולהצטרף לפלג המשפחה שישב כאן וכלל, לבד מליליאן ונורמן, גם את תלמה, שלימים נישאה לבנו של דוד ילין, גם הוא חבר קרוב של הרברט בנטוויץ'. (ביה"ס לאמנויות "תלמה־ילין" קרוי על שמה). השבט הוסיף והתרחב אחר־כך כאשר כרמל, בתה של ליליאן, נישאה לשמעון אגרנט, בנו של רופא השיניים הרצל אגרנט שהיה גם נשיא בית־המשפט העליון. משפחות בנטוויץ', ילין, יופה ואגרנט היו מעתה שבט אחד גדול.

לפני שנחזור לסיפורה של רחל שביט – בתם של יוסף ושרה – נעבור ברפרוף על קורות 11 ילדיהם של הרברט וסוזי בנטוויץ': ליליאן הבכורה השתקעה עם בנה בזכרון; נורמן התמנה ליועץ משפטי של הנציב העליון; ניטה נפטרה; דורותי, שלא נישאה, התנצרה. מרג'ורי, שגם היא לא נישאה, עשתה קריירה כנגנית. מוריאל נישאה לברנרד מושינזון ועלתה ארצה. ברנרד היה מראשוני המורים של גמנסיה "הרצליה". נעמי נישאה ליונס ברנברג ונשארה באנגליה. היבי נישאה לאויגן מאייר, מגדולי עורכי־הדין היהודיים בפרנקפורט. תלמה נישאה לאליעזר ילין, בנו של דוד ילין; כרמל (לא זו שהיתה לימים אשתו של אגרנט) נישאה לרב לואי פינקלשטיין, אז נשיא הקהילה היהודית הקונסרבטיווית בארה"ב, עקרה אתו לארצו, לאחר מכן התגרשה ממנו והתרחקה מן היהדות. צעיר הבנים יוסף נישא ליפה יופה, גר בתחילה בזכרון, לאחר מכן עקר לירושלים ועסק בחינוך. לימים, הצטרף אליו לשם גם אביו, הרברט, שחיסל את כל עסקיו בלונדון ועלה ארצה. ארבעה ילדים נולדו ליפה ויוסף בנטוויץ'. השלישית היתה רחל שביט.

רחל נולדה וגדלה בירושלים, וכבר מגיל תשע היא זוכרת עצמה יושבת ומציירת. לאחר לימודי התיכון, ב"בית־הכרם", התקבלה ל"בצלאל", סיימה סמינר למורים ובגיל 21 נישאה לנחמיה שביט, אבי ארבעת ילדיה, מדען במכון וייצמן, ועברה להתגורר עמו ברחובות. כששתי בנותיה התאומות היו בנות שנה נפרדו רחל ונחמיה, ורחל – מטופלת בארבעה ילדים

(המשך בעמוד 56)

פרובוקטיבים כמוביאלה

יש אנשים שקשה להם לחשוב על הדבר הזה במונחים של שידים או זמרים. אבל עובדה. אין להם סיכות בטחון בלחי ולא ג'לי בשיער, והמהפכות שלהם לא בדיוק מזעזעות את העולם. לא פאנק – אבל לספרי ההיסטוריה הם "יכנסו כ"ג'אנק". השוליים של המוסיקה המקומית. אפשר למצוא ביניהם כמה סולנים לא רעים, כאלה שאפילו שווים חווה הקלטות לגמרי לא שולי. ויש יסוד סביר להניח שגם הם לא יבחלו בחווה לגיטימי־מרובע כזה

מאת יאיר לפיד, אבי מורגנשטרן וטל פרי

צילמה: אירית זילברמן

הבעיה הגדולה של הג'אנק היא שאין לו היסטוריון. את הדוקומנטים מקבצים אחר כך, חולשים אותם מקירות ברחוב שלמה המלך, מעטיפות של תקליטים שנגזרו מקרטון, צויירו ביד, ונשארו כמרפים האחוריים כחנות 'האוזן השלישית'; ממאמרים שכתב קובי אור והופצו בשלוש מאות עותקים בעתון המתחרת שלו, "חמור"; מהקלטות שמישהו עשה בשתיים וחצי בבוקר ב"פינגווין", עם ווקמן שנגמרו לו הבטריות באמצע שיר. אחר כך מדברים על "התקופה". מי שהעמיד שיער עם ג'לי בקלנוע רז, לפני שלוש שנים, הוא היום דינוזאור, ומי שאמר בשנות השבעים "היי" ברחוב לז'אק קתמור מקבוצת "העין השלישית", הוא כבר ממש חיה מיתולוגית, או מת. יש לזה גם צד חיובי, כשהיסטוריית הג'אנק התל אביבית ממחזרת את עצמה, היא נראית ונשמעת הרבה יותר טוב. כשרוזן אייל, הידוע גם כ"שולץ האיום והנורא", סיפר על ויונים בשירותים של ה"פינגווין", עם ראש מפוצץ מקוקאין, אפשר היה לחשוב שרחוב יהודה הלוי ממוקם באמצע מנהטן. מי שהיה שם, יודע שסיכת הבטחון כלחי סימלה כתולים יותר מכל דבר אחר.

עד כאן 153 מילים, שמובילות לזה שעכשיו, אולי, יש "תקופה" כזאת, אלא שהיא כל כך קרובה, שעוד אי אפשר לראות אותה. החורף, כרגיל, שימש כדוושת הגז לחלומות. זו התקופה שבה האמנים ה"לגיטימיים" מופיעים פחות, התיאטראות הקטנים מורידים הילוך, ויש אולמות פנויים לכל חיות הלילה – השורפות, הנטרפות, המטורפות, ואלו שסתם באו להציץ. יש גם שורה של להקות חדשות, חלק מהן טובות, חלק מהסולנים שווים חווה.

כקטליזטורים מתפקדים שניים־שלושה אמנים שכאו מהבמות המתפרקות ועכשיו כבר יש להם פועלי במה – עידן ערך סי היימן ואהוד בנאי. מה שאין, עדיין, זו אופנה. לא עניל באף, לא ג'ק של "מאק" על האוזן. יכול להיות שזה לא חשוב. יכול להיות שזה מה שמקשה על קביעת ההתחלה־אמצע־סוף של התקופה הנוכחית. יכול להיות גם שחוסר האופנה הוא האופנה. מי קבע שהשוליים לא יכולים ללבוש חולצת טריקו נקיה. ובכל זאת, הכל עומד על בלימה, על עונה, על "15 דקות התהילה"

(המשך בעמוד הבא)

בתצלום המרכזי: מיכל ספיר מ"אפור גשום" – שונאת שמזכירים שהיא נכדה של ספיר. מימין: "החברים של נטשה" – משושים מ"הד ארצי". למעלה: "תופעת דופלר" – 120 שירים במגירה.

"אנחנו באמצע 'תקופה'. אין לה אופנה משלה, או לבוש משלה, כי כולם עייפים מזה. צריך לתת למוסיקה לדבר"

(המשך מהעמוד הקודם)

שהקציב אנדי וורהול לכל אחד מאתנו. וארקדי דוכין, סולן "החברים של נטשה", כתב: "יש לי תחושה שעוד מעט כולנו נעלם. יש לי תחושה שעוד מעט הכל כאן יתפזר. אני אוסף את הזכרונות מבלי לגעת במחר".

עכשיו צריך לשים ברקס, לחזור לפרופורציות. בסך הכל מדובר בשש־שבע להקות, שלושה מקומות. האבא והאמא של כולם הוא מועדון ה"פינגווין". פעם הוא היה היהלום שבכתר, היום הכתר ממושכן. ה"ליקוויד" סגור בצו העיריה, עקב תלונות של שכנים על רעש והטרדות. "קולנוע דן" הוא עוד מבנה שחור, שאפילו הזונות כבר לא נשענות עליו. ה"קולוסיאום" הוא דיסקוטק נוער חביב, ארוז בנייר כסף, וה"סינרמה" היא אותו דבר, רק הרבה יותר גדול ובלי הנייר. ה"פינגווין" מסתכל על כולם מלמעלה, הוא לא מתעסק באיראולוגיה, אלא באמפילפיירים – נותן מקום, כלים, סאונד, קהל, וזהו. או שאתה טוב או שאתה לא חוזר – זוהי הפילוסופיה של הרחוב.

המקום השני הוא "המרתף העליון" של בית לסין. הקהל שם סינמטקי יותר, הקרעים בג'ינס מתוכננים בקפידה. התענוג היחיד הוא המכסים ההמומים של המבוגרים שיוצאים ממועדון בית לסין שבקומה התחתונה. בסך הכל, זה יכול היה להיות נפלא שיש בתל אביב עוד במה לרוק, אילו אפשר היה לקרוא ל"מרתף העליון" במה. 150 איש מפוצצים את המקום לחלוטין. הלהקות מופיעות במרחק מטר מעיני היושבים מול הבמה, מול מלצריות שרצות להגיש בירה. יש גם במה קטנה שיכולה לגרום לסולן כריזמטי מרי לבעוט בקהל במקום בממסד. בנוסף לכך, ההנהלה מבינה אולי שצריך להיות ליברלים, אבל לא בדיוק יודעת איך.

"כשבאנו לשם עושים לנו בחינה, כדי לבדוק איך אנחנו, ואחר כך לא נותנים להופיע לבד, תמיד שתי להקות ביחד", מספר אוהד פישוף, סולנה של להקת "נושאי המגבעת" הירושלמית. מדור ההגיון: אם אתה מביא משהו ואתה רוצה שהוא יהיה חדש לגמרי ולא דומה לשום דבר, לפי מה בדיוק אתה רוצה לעשות לו בחינה? כש"נושאי המגבעת" כבר הגיעו לבמה, הם חילקו את הערב עם להקת "אפור גשום" והסאונד היה כל כך גרוע שעד היום יש ויכוחים מה בדיוק הם אמרו שם. סטופ, עכשיו ש"המרתף העליון" שוכב על הקרשים של עצמו, וגם עשינו עליו סיבוב עם העקב, זה המקום להגיד שהם עדיין עושים יותר מכל היתר. וחוץ מזה, יהיה טוב, ובבניין הארץ נגוחם – על מה דיברנו?

המקום השלישי הוא "הפרגור" בירושלים, (תוכב רוקנ'רול יקר: ירושלים היא עיר במזרח המדינה, הידועה גם כבירת ישראל), הוזכה באחרונה, מסיבות שלא נמצא לחן הסבר, לגיאות מוסיקלית מרשימה. ב"פרגור" – ששימש עד לא מזמן כהיכל לגאן – יש

בקשר לזרעים

"נושאי המגבעת", השיר. חלוקת השורות היא מקרית, "תחלק את זה איך שבא לך", אמר אוהד פישוף.

"אז בקשר לזרעים/ הם עומדים לנבול,/ זה לא נורא בשביל כל השנים האלה/ יכולה להיות איזו בריחה,/ בערוגה שלך, בגינה שלי/ העולם מושלם, האנשים רעים/ וזהי עיר משעממת/ כן, משעממת/ אפשר לצפות את השמש/ להעלם באש./ הבני־זוגות/ האדמה מקולקלת/ האדמה מקולקלת/ התורה לטפשים/ האהבה למדוכאים/ וחולי שפעם/ אלוהים אני כל כך משועמם.

"אז בקשר לימים/ הם הופכים קצרים/ זה לא נורא בשביל כל הלילות האלה,/ יכולה להיות איזו תנופה/ בארמון שלך/ בארמון שלי/ העולם מושלם, האנשים רעים/ וזהי עיר משעממת/ כן, משעממ/ אפשר לצפות את הקצר/ בחומר משמר/ מדשדש לי מתחת/ לחולצה ולגרביים.

"ובקשר לחיים/ הם קצרים.

"ובקשר לדיצה/ היא טובה לאלוהים.

"האדמה מקולקלת/ האדמה מקולקלת/ האדמה מקולקלת".

'סאונד' נורמלי, כל להקה מקבלת ערב משלה, ואי אפשר להזמין אפילו קפה באמצע הופעה. חוץ מזה, כמעט תמיד בא קהל.

יש בירושלים שלוש להקות מרכזיות: "נושאי המגבעת", "ישראל", ו"U-BAHN". "יש, אצלנו, תחושה שאנחנו באמצע של 'תקופה'", אומר אוהד פישוף, "אין לה אופנה משלה, או לבוש משלה, כי כולם עייפים מזה. צריך לתת למוסיקה לדבר". פישוף, כחור חכם בן 17.5, הפסיק ללמוד לפני שנתיים, כותב ב'קול העיר', מוכר בקול עדין. כשהוא לא על הבמה הוא פרובוקטיבי כמו בייגלה. "זו תקופה בלי ראווין", הוא אומר, "אבל זו תקופה, או לפחות ההתחלה שלה".

מי שגילה את "נושאי המגבעת" היה מוטי שהרבני, אמרגן שוליים גאה. שהרבני היה, בזמנו, אמרגנה של להקת "רורלקס סדלקס", שבמסגרת ההופעה שלה עשתה חורים ברצפה של כל מועדוני תל אביב עם קורחי בטון ענקיים. הוא גם הוציא עתון מחתרת שנקרא "נייר", שהשמועה אומרת שאפילו הוא לא הבין מה כתוב בו. חוץ מזה הוא בחור נחמד, ומתכנת מחשבים במקצועו, ו'פושר' מקצועי, והכל מצחיק אותו. "שיבצתי את 'נושאי המגבעת' להופעה במצפה רמון, במסגרת תגיגות הארבעים. מההנהלה שם כל הזמן שאלו אותי מה גודל הבמה שאני צריך, ושאלות כאלה. לא הבנתי מה הם רוצים מחיי. בסוף הם אמרו 'כמה אנשים יש בלהקה?' אמרתי 'ארבעה', אז הם היו נבוכים קצת, ושאלו אם זה לא מעט מדי ללהקה מחו"ל".

לפני "נושאי המגבעת", שהרבני היה האמרגן של "אפור גשום", שהסולנית שלה היא מיכל ספיר, שהיא הנכדה של ספיר ושונאת שמזכירים לה את זה, אבל אין ברירה, ככה זה עתונות. לספיר יש קול שביר שלפעמים נוגע בתקרת ההתרגשות ולפעמים נוחת על רצפת הזיוף, ובסך הכל אפשר לבנות סביבה בית. מנהל את הלהקה רונן בן טל, שהיה פעם חבר בלהקת "ז'אן קונפליקט", יחד עם רמי פורטיס, והיום הוא הבעלים של אולפני די.בי. בן טל, שעשה את הסיבוב מצד אחר של המקרופון למישהו, לובש עדיין בגדים שחורים, אבל הפעם של שופט: "אצלנו, אז, גם היה יחוד בקהל, בכל מה שמסביב. כולם לבשו שחור, מרחו ברילנטין בשיער ודפקו את הראש עם הרבה אלכוהול. הייתי אז בן 25 ונחשבתי לצעיר, היום אני נחשב כבר מבוגר. אין שם אנשים מבוגרים כמו בעבר. אז היו גם יותר מועדונים. היום זה לאט־לאט חוזר. כאילו מקביל, אבל חשוב לזכור שבתקופה ההיא הכל היה שטוף ביצרים. תקופה של טרום איידס. היום זה צמחוני יותר. יכול להיות שגם עכשיו מזדיינים, אבל בטח לא כמו פעם".

ההבדלים לא נגמרים שם. אם יש הבדל משמעותי בין עונת '82 הלומת הנאפאס לבין '88 הלומת ה'אינתיפאדה', הרי זו העובדה שהיום שרים בעברית. בן טל: "בזמננו לא היתה פתיחות למוסיקה של להקת הרוק. היה ברור שזו פינה שולית, אז הם שרו באנגלית וחלמו על לונדון. היום, להקות שאני עובד איתן, לא רוצות להשאר במחתרת לנצח. היום הלהקות חושבות על הצלחה בארץ". שוב מדור ההגיון: יש בזה משהו. כל מחתרת, בהיותה מחתרת, רוצה לצאת מהמחתרת, אחרת בשביל מה היא מחתרת. ארקדי דוכין, סולן "החברים של נטשה", לא מכחיש: "באיזשהו מקום רוינו מההופעות במועדונים. יש צורך לראות את החומר שלנו מוקלט. היו גישושים מכיוון 'הד ארצי', ודיבורים על עבודה עם לואי להב, אבל לוקח זמן עד שדברים כאלה יוצאים לפועל".

בסופו של דבר הביטוי הזה "להקות מחתרת", הוא חסר משמעות. מה שיש הן שורה של להקות טובות, פחות או יותר, שמנסות, בעת ובעונה אחת לפרוץ להן דרך. אז מה הופך אותן ל"תופעה"? העובדה שהן רוכשות קהל. בלי גלי צה"ל, בלי פרסומת, בלי שום דבר לטוכתן חוץ מהרעב של הקהל למי שמדבר את שפתו, נראה כמוהו, מתייחס לנושאים שמעניינים אותו, יכול להיות הוא.

תזכורת: כשבאדי הולי וצ'אק ברי המליטו את הרוקנ'רול, הם לא ידעו מה הם עושים, הם פשוט ניגנו את מה שהם אהבו. היום חלק מהמוסיקה קשוחה למדי, "מטאלית", חלק מהטקסטים קשים, מסובכים, כואבים, לוקחים את עצמם ברצינות תהומית, אולי מוצדקת (ראה מסגרת), חלק אפילו זה לא. "אני עושה פופ שנעים לשמוע, שווה לכל נפש, עובדה שיש ביקוש לחומר שלי. זה לא אומר משהו כרגע יש לי במגרה, להערכתי, כ־120 שירים, שמעתי מחמאות מיעקב גלעד שראה אותנו, ושמעתי שהוא שאל בסי.בי.אס. למה לא מחתימים אותנו. אני שואל את זה כבר הרבה זמן", אומר ברוך פרידלנר, סולן "תופעת הופלר". ועם הטקסט הזה, שיכול היה להתלבש גם על סמנטה פוקס, הוא הולך להופיע ב"פינגווין", ואפילו לא חוטף מכות. ■

נושאי המגבעת: "לא מוכנים להופיע לבד"

סוף הסטריפטיז הגדול

מאת יהודית חנוך

אם לא בא לכן לחשוף את הבר־כיים, והמכפלת הארוכה נר־אית הרבה יותר מתמיאה, כער־קר לרגליים לא שזופות של התחלת העונה, ואתן עומדות מול הראי ומתלבטות אם וכמה לקצר – חכו רגע לפני שאתן מכסחות את כל המכפלות או רצות לקנות קצר וצר. נכון לעכשיו, המיני בצרות. יש סימנים שהסטריפטיז הגדול לרגליים שתוכנן לחרשי הקיץ, נתקל בקשיים בשטח. החצאית שחושפת שוקיים בכלל, והמיני בפרט, כמו תולה אחרי ניתוח, מתנדנדת בין חיים ומוות. המעצבים מנסים שיטות החייאה – קשה להם להודות שמה שהיה אתמול חירוש מרענן, מראה סימנים של מוות קליני.

גברים אולי יצטערו אם המיני שוב ייגנו לעשרים שנה. לרוב הנשים, זו בשורה משמחת, להוציא את בנות המזל חטובות הרגליים, שתוכלנה להמשיך וללבוש חצאיות קצרות בכיף, כי בכל מקרה הן לא תיעלמנה מהנוף מיד. בינתיים, הרפתקאת החצאיות שמגיעות עד לטוסיק, כבר עלתה לתעשיית האופנה בהרבה כסף. יצרנים בכל העולם מתאוננים על הפסדים של מיליונים.

האירופיות קצרו את הבגדים בחורף בצייתנות, אבל עכשיו הן יושבות על הגדר, קונות מעט ומחכות לראות מה יקרה למכפלת. בארצות הברית מדברים על מרד נגד החצאיות הקצרות. אף אחת עוד לא יצאה לרחוב להפגין, אבל יש רמזים לשביתת קונות. בחנויות אפשר לקנות בגדים עם מכפלת קצרה בהנחות משמעותיות. רוצים להיפטר מהם מהר וכמעט בכל מחיר.

עכשיו כולם מאשימים את כולם בכשלון המיני. המעצבים טוענים שכתבות האופנה דחפו את החצאיות הקצרות יותר מדי חזק, הכליטו אותן כאילו היו החידוש היחיד באופנה וחזרה שניה של מהפכת המכפלת משנות השישים. הקניינים שטעו בהערכת החידוש של רגליים חשופות והגזימו בהזמנת בגדים אלה, מאשימים את המעצבים. כאילו מישהו הכריח אותם להזמין את המכפלות המכוסחות.

האיש שכולם כועסים עליו יותר מכל הוא ג'ון פיירצ'יילד, עורך ה"וומנס וור ריילי", יומון תעשיית האופנה האמריקנית, שנחשב כרב ההשפעה ביותר בעסקי אופנה בעולם. גם ירחונים כמו "אל", ווג" ו"באזאר", שרחפו חוק את המיני בשנתיים האחרונות, מאשימים שעשו קידום מכירות משכנע יותר מדי למכפלת המקוצרת.

כתבת ה"טיים" שדיווחה על משבר המיני, ופנתה אל פיירצ'יילד כדי לשמוע את תגובתו על מה שקרה, לגלגה כי האיש שברוך כלל ממהר להגיב, שותק עכשיו. אלן מילשטיין, עורך ירחון אופנה מקצועי אחר, "פשן נטוורק רשורט", אמר שהאנשים שעושים אופנה טעו אם חשבו שכל הנשים רוצות להיראות כמו טינה טרנר.

מיני בעברית

אצלנו לא כל כך מרגישים את זה, אולי מפני שעושי האופנה השאירו את כל האופציות פתוחות ולא מיהרו לקצר את הכל, בהכירם היטב את הפולקעס הישראליות המצויות. הקיץ החם והארוך מזמין רגליים שזופות וחשופות. אבל גם היצרנים המקומיים כבר חוששים מנפילת המכפלת. מה הם אומרים על המיני?

נועה ברלב מ"ג'ייד": "המיני לא ימות, רק יהפוך לאחת מהאופציות. אנשים שואלים למה בשנות השישים, כולן קצרו את החצאיות ועכשיו קרה מה שקרה. הם שוכחים שבשנים ההן אנשים היו כמו עדר, מה שאמרו להם לבשו, אף אחד לא העיז להיראות אחרת. היום, נשים הרבה יותר אסרטיביות. להיות בסדר עם עצמן זה קטע חשוב בחיים. בוחרים בגדים לא רק לפי אופנה, אלא גם לפי מה שאוהבים ומרגישים בו טוב. נערות קונות מיני, בהתלהבות. בנות עשרים פלוס, קונות בזהירות, רק בגד או שניים ובאורך ברך. צריך לזכור שהחצאיות הקצרות הן רק פרט אחד באופנה, לצד מכנסיים וחצאיות ארוכות".

ניסים מזרחי מ"ראש אינדיאני": "אצלנו הוא חי ומרגיש טוב, אולי מפני שייצרנו מיני בשני אורכים. הנוער רוצה אותו קצר. היותר מבוגרות יכולות לקבל אותו קצת יותר ארוך. אפשר גם לתמרן על ידי קיפול התפורה, לתאריך ולקצר, איך שרוצים. נתקענו דווקא עם חצאיות ארוכות. כשראינו שזה לא הולך, גזרנו מכל חצאית ארוכה, שתי חצאיות מיני. נשים עובדות לא התלהבו ממנה כי מי רוצה לחשוף את הפולקעס במשרד"?

שוקי לוי מ"גלי": "בעיות מיני, מה פתאום? קונים אותו בצורה היסטרית. מה שנכון, נכון – לחורף הקרוב ירדנו מהחצאיות הקצרות ועברנו להרבה מכנסיים, באופנה צריך להיות לא רק נועז גם זהיר".

צביקה בר מ"טופר": "המיני חי, אבל בערבון מוגבל. מוכרים, כי זה נראה טוב על צעירות גם אם הרגליים שלהן לא מי יודע מה, אבל מראש חשבנו שיכולה להיות בעיה וייצרנו מעט מאוד, מה שבטוח בטוח. מי שחושב שהמיני ייעלם טועה. גם בעתיד, נראה חצאיות קצרות אבל יהיה רק קטע אחד של האופנה".

ואם מדברים על זמרות דקות ונועזות, כשפגשתי את גרייס ג'ונס לאחר תצוגה של אופנת קיץ 88', באוקטובר שעבר, בפאריס, ושאלתי אותה מה דעתה על הבגדים הקצרים והצמודים, אמרה בצחוק, "הם קצת הגזימו, אפילו אני לא מוכנה ללבוש אותם ברחוב". הרוזנת ד'אורננו, שנבחרה כמה פעמים כאחת מעשר הנשים המיטיבות להתלבש בעולם, אמרה גם היא אחרי התצוגות האחרונות ש"המעצבים פשוט השתגעו, הם שכחו שהכסף הגדול הוא בארנקים של נשים בנות שלושים פלוס ולא אצל הנערות".

מימין: גם מעצבי העילית חושפים את הרגליים, (גדעון אוברזון)
משמאל: קצר, צבעוני וסקסי – עד סוף הקיץ ("קסטרו מודל")

שיפודים

משהו:

(מכתב של אריק בראל מחיפה)

יום עסאל יום באסה.

לש נגד צעירים

נעיות מה שלחתי יד לספר הראשון שהיה ית, זה היה "דפי זהב" של רומא. היות שאיני נו להפלות בין ספרים, פתחתי והתחלתי שוא, מעניין, אחרי אקוואריומים וטמלות כלה שי לחוקרים פרטיים. באיטלקית זה נסתדר זה מבחינת האלף בית.

מודעות גדולות היו שם, באגף החוקרים שיים, עם ציורי צלליות דמויות שרלוק לוס ורשימת השירותים שהבלשים מספקים. של הבטחה באחריות להשיג הוכחות לאי אמונות, כולל צילומים.

אבל לא זה מה שתפס את עיני. הכרזה נוספת ואני שם במודעה אחת, ואחר כך בעוד מודעה זה, עד שגיליתי שזהו שירות מקובל כחלק שירותים השוטפים של הבלשים הפרטיים: קוח צעירים.

קוח צעירים. ואם לא הבנתי בראשי הסתום, רותו מקומות בילוי, חברים.

אמא יקרה: האם את רוצה לדעת היכן הבן מסתובב בלילה, ועם מי? ושמא את קשת לגלות אחת ולתמיד מה שמשגע האם הוא בייש עם בנות או סתם הומו. ים שלנו יספקו לך את התשובה.

שלום, יש לי בן, ואני רוצה לדעת אם הוא לסמים".

יש לך סיבה לחשוד?"

לא יודעת".

מה את יודעת עליו?"

בעצם כלום, עכשיו שאתם שואלים".

למה לא תדברי איתו?"

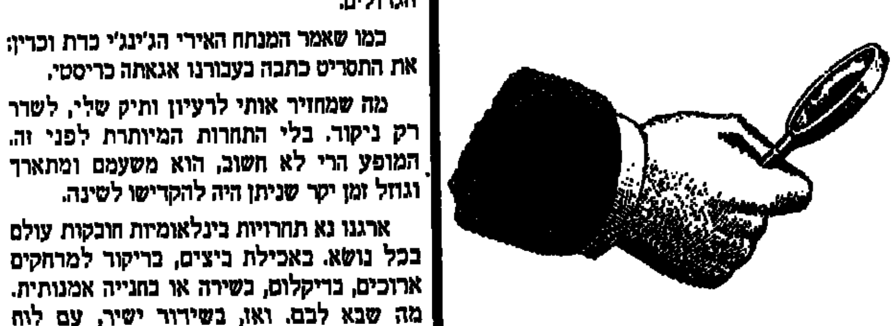
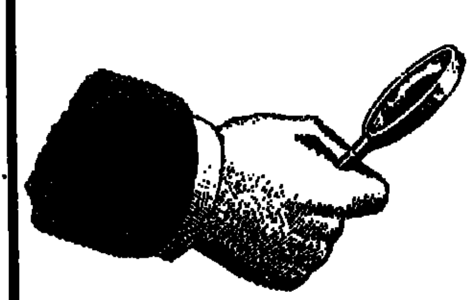
לא נעים, יותר טוב שתבלשו".

בקשה גבירתי, מנוחר יש עליו מעקב, כולל טלפונים וחיטוט בתיק בית־הספר".

שבועיים הם חוזרים עם פרטים ראש כל אם ייסמרו מהם.

בטוח שייסמרו. ככה זה תמיד כשרוצים לדעת יותר מדי.

המודעות לא אומרות מה תעשה האם אחרי שהיא תדע מה הבן שלה עושה. הן רק מפתות אותה בפיתוי שאין לעמוד בפניו: תשובה לסקרנות.

ואנחנו עדיין בחדר הבנים. האם את בטוחה, אמא, שאת רוצה לדעת גם מה שקורה עם הבת שלך? היוהרי, אמא, לפני שאת הולכת לבלשים, כי הם יכולים לספר לך דברים שאת לא רוצה לדעת. אני אומר לך, את לא רוצה לדעת. למה לך, החיים שלכן הרי נעימים ושקטים כל זמן שאת לא יודעת או יכולה לעשות את עצמך לא יודעת. הבת שלך בסדר גמור, האמיני לי, רק שזה אף פעם לא נשמע טוב בצורת עדות חתומה בידי שני בלשים.

אי ידיעה קבוצתית היא חלק מהקשר הטוב שבין הורים וילדים. בכל פעם שאני שומע על משפחה בה כולם מספרים זה לזה הכל, אני מרחם עליהם.

פיקוח צעירים. איזה רעיון משונה. ואנחנו חושבים שהאידישע מאמא היא אם שתלטנית. יש לה עוד מה ללמוד מהאמא האיטלקית.

מאנמא מיה, טוב שלארץ עוד לא הגיע הרעיון המעניין הזה. ובעצם, אני יכול לתאר לעצמי כמה אמהות עפות מן המרפסת למטה ברגע שרעיון כזה היה עולה במוחן בארץ.

ניקודוויזיון

בגלל סיבה מבורכת כלשהי לא יצא לי לראות את האירוויזיון. רק את שלב הניקוד הספקתי. התענוג שלי היה, אם כן, לא מופרע.

מתח, התרגשות, שוויצריה למטה, בריטניה למעלה והופ – זה מתחלף ברגע האחרון, אחרי שכבר נפלו פני השוויצרית וזרחו פני הבריטים הגדולים.

כמו שאמר המנתח האירי הג'ינג'י כרת וכרין: את התסריט כתבה בעבורנו אגאתה כריסטי.

מה שמחזיר אותי לרעיון ותיק שלי, לשדר רק ניקוד. בלי התחרות המיותרת לפני זה. המופע הרי לא חשוב, הוא משעמם ומתארך וגוזל זמן יקר שניתן היה להקדישו לשינה.

ארגנו נא תחרויות בינלאומיות חובקות עולם בכל נושא. באכילת ביצים, בריקוד למרחקים ארוכים, בריקלום, בשירה או בחנייה אמנותית. מה שבא לבם. ואז, בשידור ישיר, עם לוח המספרים המשתכלל מאירוויזיון לאירוויזיון, הראו לנו רק את הניקוד.

משפט פתיחה

"תשמעי, את הרי מכירה אותי, אני אשה בסדר, נשואה, לא הייתי מאמינה שיקרה לי דבר כזה. אני לא יודעת, אולי זה בגלל כל הספרים האלה שנותנים להם קורסים של משפטי פתיחה. הוא בא אלי ואמר לי משהו שפשוט לא יכולתי לעמוד בפניו. שכחתי הכל. ילדים מה ילדים, בעל, פשוט לא עמדתי בפיתוי. עכשיו אני לא יודעת לאן זה יוביל. אני פשוט לא שולטת יותר במצב".

"מה הוא אמר?"

"הוא הזמין אותי לעגבניה".

מכתב מחייל

מאיר שלום,

כולם בזמן האחרון כל־כך אוהבים חיילים שבוכים, ואתה אם תרצה, תפרסם את זה.

על יריקות בפנים, אבנים, בקבוקי תבערה וסכינים כבר הבלגנו, אבל מי ששורף את דגל ישראל (שבשבילי מסמל הכל) דינו אחד הוא, ואסור לבכות עליו.

שלא תבין אותי לא נכון. גם אני בוכה לפעמים. אבל לא בשאני אוחז לצערי, באלה, אלא כשאני קורא על שלושת הילדים מבאר־שבע שנשארו יתומים, ורק שלא יקום מישהו ויגיד על אביהם: אם הוא לא היה שם הוא לא היה מת.

ולרמטכ"ל אני מציע באמת להיכנס ללשכת ראש הממשלה ולהגיד לו: או שנותנים לי לעשות סדר, או שתבוא ותסביר – איפה הדבקות במטרה וביצוע המשימה שהתחנכנו עליהם.

בחיילאי

העדן המילולי

יצחק הולך בקביעות לבית־ספר תיכון, יודע איך הוא מספיק בין לבנון לשומרון, ראה שזה חשוב לתנועה. ובתיכון אחד שרון הוא פרש כפני התלמידים, אולי אות עם ועדת הקישוט, את תוכניתו לצאת מן השטחים שלנו, להעניק מדינה פלשתינ־ירדנית עם בירה שכם וכולי וכדומה. בליל מלים מתוקות דרך נהדרת לגן עדן עלי אדמות.

תיאוריות הן מפלט נהדר, במיוחד במצבים שתיאוריה ניתן למצוא פתרון לכל בעיה. פתרון יפה. בתיאוריה הפתרון גם נראה כל תיאוריה היא תמיד הגיונית. תיאוריה הולכת יכולה לכבוש לב כל אחד, גם

ליבו של תיכוניסט. יש בארץ רבים שכל־כך התעייפו מהמציאות שהם משוועים לתיאוריית־מתק לפתרון. ופתרון צריך לחיות הגיוני ונאה. משהו שניתן לומר בלי גימגומים בערב שישי בסלון או בשיעור חברה בתיכון.

התפטרות ממיליון וחצי ערבים היא תיאוריה בלתי־ניתנת לשריטה. צלולה ונשמעת יופי טופי. הדרך לגן עדן מובטחת, בתיאוריה. אבל כשמתלהבים מתיאוריות כדאי לזכור שגם התיאוריה של אחד קארל מארקס, למשל, נראתה נהדר, ואגב, לאנשים בעלי אותו דפוס מחשבה. מה חבל שמי שפעל לפי התיאוריה ההגיונית הזו מחפש עד היום את הלחם שלו בתוך.

הפתרון איננו בתיאוריה ברמה של תיכון, ובעיקר לא ברמה של אוניברסיטה.

מאיר עוזיאל

ואל לב

אלוהים, ישו ואללה

"מה יותר טוב, להסתובב בלי גרוש ליד מסעדה שחלון הראווה שלה מעורר תאבון, ולא להיכנס פשוט משום שאין לך גרוש על הנשמה, או להיות [illegible] לקרוח ולא להיכנס לאותה מסעדה ממש מחמת [illegible], לחץ הדם, והצרות האחרות".

הצייר משמת הקרקע אהב לשעשע את גליה [illegible] ביסס את שמו כצייר מבוקש, והביקורות [illegible] לו, ובעלי הגלריות לחזר אחריו, החלה [illegible] להעסיק אותו.

"מה שמטריד אותך זה הרעב ולא המסעדה", [illegible] גליה.

"לא מבין", רשף אליה הצייר מבעד לזקנו. נועץ [illegible] המוטל על הריצפה במרחק של מטר ממנו [illegible] לגליה שטווח הראיה שלו איננו רחוק כזה.

"אתה מתכוון שלהיות רעב פירושו להיות צעיר".

הצייר גירד בזקנו שהכסיף עם השנים. "היו ימים [illegible] רעב באמת. היום איבדתי את התיאבון. אני [illegible] מה שמטריד אותי. את צודקת. תמיד טוב [illegible] משהו משום שאתה לא יכול להשיג אותו [illegible] עליו משום שאין לך צורך בו"...

[illegible] הרעב מעסיק לאחרונה את הצייר. יש לו [illegible] שהוא מאבד את התאווה המעניקה ברק [illegible] ונקמת חזר בעיניו. בגלל השממון רק העלבון [illegible] טהור ומלוטש כיהלום. עלבון הביקורת [illegible] פרי עטו של המבקר, שתקף באכזריות את [illegible] שלו וטען כי הוא צייר מן הדרגה החמישית. [illegible] של מבקר שקבע כי "כל הכשרון של הצייר [illegible] להכנס כשקט לכפית, ואף על פי כן הוא יוצר [illegible] כמו מגס קטן, שלל תערובות". כמאמר אחר [illegible] שלם לא תגיע אדם לפרסום גדול כל כך עם [illegible] כליך".

[illegible] הבטחון העצמי, למדה גליה, הוא הדבר השביר [illegible] נשלט של האדם. או כמו שכתב אחד [illegible] "הכרת ערך עצמית היא התכונה [illegible] האחת הקשה חדיר לחיזוק ועידוד". [illegible] הצייר הוא סמל הבטחון השלו. בשיחות של [illegible] היתה שולפת את הצייר, כקלף כוויכוח [illegible] יכול להיוולד עם בטחון עצמי כביר, [illegible] שהופעתו, מהצלחתו במקצוע. מהישגיו [illegible] משיכתו המינית. כל אלה עמודים [illegible] הפירמידה של גאוותו האישית. אבל רק [illegible] למדה שבטחונו של הצייר, כמו [illegible] בני האדם הוא דבר שביר, רגיש ווי[illegible] כדי להשאיר אותו מכוהל ניצב על [illegible] של בטחונו הכתב.

[illegible] גליה גילתה דבר נוסף. זה היה ערב אחד [illegible] את הצייר שרוי כועס אליה. הרוח האלימה [illegible] את עיניו כמסך. גליה ניחשה את הגל העויין שגילתה לעתים נדירות בתוכה. לכן, כאשר דיבר הצייר היתה לה תחושה שהיא מציצה אל תוך עולמה. מבינה את דבריו אפילו דיבר הצייר במשפטים מרוסקים. מרים את קולו בכעס כשלא מצא את הביטוי הנכון ולפעמים רוחה בקוצר רוח שאלה שקטה של גליה שלא באה אלא נתב אותו אל מסלול השיחה הנכון.

"אני יושב מול הבד ויש לי הרגשה שאני שומע את קולו של המבקר. בעצם, לא את קולו רק את צחוקו. אני שותה קפה ואני רואה אותו מגחך. מנסה להעלות רעיון אבל, מבעד למסך הטלוויזיה אני שומע אותו מכריז כי השוטה הזה לא מסוגל למרוח קו אחד מקורי משלו. הוא ממלא את כולי. אפילו שאני קורא בספר או מנסה להתרכז בתוכנית טלוויזיה, אני מרגיש כאילו מוחי עשוי שני מסכים. מסך אחד מגולל את התרחשות של העלילה ובמסך השני אני רואה אותו. לא מצליח לסלק אותו ממחשבותי. אני מרגיש איזה זעם מפעפע בי. אני יכול לעסוק רק באורח אובססיבי שוב ושוב, בביקורת הקטלנית שלו".

הצייר המגודל נראה כילד נבוך. יושב על קצה הכסא כאילו מפחד לתפוס את מלוא החלל של הכורסה. ידיו חובקות את ברכיו מפחד לשרטט צללית רחבה מדי בחלל החדר. גליה ראתה את האלבומים של הביקורות שאסף. ההצלחות שלו בארץ ובחו"ל, שציינו את ציוריו כמבריקים במיוחד. אבל דומה שמשקלם של כל אלה התמסמס, התאדה.

בטחון עצמי הוא דבר רופף כל כך עד שגליה חשה שהיא משוחחת עם ילד מבוהל וצריכה לתת לו יד כדי שיחצה את הכביש. מנסה להציג את ההצלחות מול הביקורת אבל הצייר מחייך, בבת צחוק, שאיננה מעידה על שמחה אלא על חמלה עצמית "את לא מבינה שהבעיה שלי איננה עם המבקר הארור אלא עם עצמי".

בסטודיו הרווס בציורים, פסלים, רישומים, למדה גליה כי הבטחון העצמי של האדם איננו קשור כלל להישגיו. ההישגים יכולים להרקיע שחקים אבל הוא מסתובב נבוך, בתחושה של חוסר סיפוק. אם הצייר היה בטוח בעצמו הרי, לא היתה כל חשיבות לביקורת הארסית. אבל היא קלעה אל אותו רווח שבין מרפי השריון שהוא עוטה על עצמו, כחץ מורעל, הישר אל לב חוסר הבטחון שלו.

הבטחון איננו בנוי מההישגים אלא מהיחס בינם ובין הציפיות, כמו שקבע כבר לפני מאה שנה ויליאם ג'יימס, כאשר טבע את הנוסחה המפורסמת על פיה "הכרת ערך עצמית היא היחס בין ההישגים והציפיות. או בפשטות, אין קשר בין דעתם של ידידים או זרים ובין תחושת ההצלחה או הכשלון שאתה נושא בתוכך".

מה באמת ציפה הצייר מעצמו את זאת לא יכלה לדעת. אולי הצייר הישווה את עצמו לפיקאסו, ואם עשה את השטות האיומה הזו, אין הוא פלא שהוא מסתובב מתוסכל.

אמן מצליח. ההצלחה המסחרית שלו מוציאה משיווי משקלם כמה מבקרים, שלא מסוגלים להשלים עם העובדה שהברנש המגודל האברקן הזה פונה לקהל מעל לראשם.

נדיבות הלב שלו היא חלק מהחן של הצייר. באחד הימים, כששאלו אותו מדוע הוא מפזר כך את כספו, הוא סיפר כי הסופר הצרפתי הנודע סנט־אקזופרי ("הנסיך הקטן") קישט לילה אחד את כל פחי האשפה שלאורך השדרה המפוארת של שאנדאליזה. הוא יכול להרשות לעצמו, אמרו יריביו, הוא רווק.

לנעלב יש זכרון ארוך. אבל המעליב שוכח חיש מהר את העלבונות שגרם. מה עוד, שלגבי מבקר אין זה עלבון אלא פשוט ג'וב שיש לבצע.

וכך מצא עצמו המבקר יום אחד, נכנס בלב טהור לאטלייה של הצייר. גליה, שנכחה במגישה ראתה בתדהמה כיצד שכח המבקר את העלבונות שהטיח בצייר. הוא היה ורדרד, חייכן וטוב לב, כתינוק שאיננו מסוגל לגרום עוול. לאחר מכן, כששתו תה ממותק עד בחילה. דיבר המבקר על קשיי פרנסה, שהאל ברשעותו, היכה בהם גם מבקרים, כשהצייר שאל אותו איך הוא יסתדר, המבקר השיב "אין בעיה אלוהים גדול".

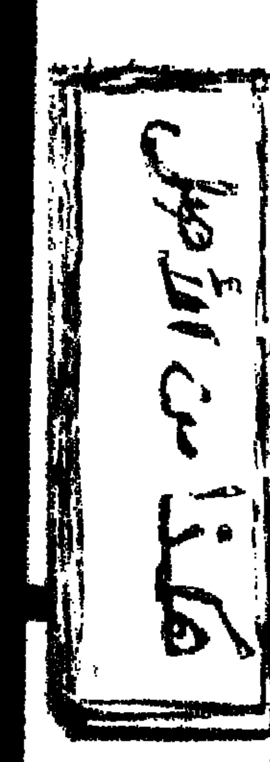
הצייר הציע, כג'סטה טבעית, מאה דולר. עד סוף החודש.

כאשר אמרה לו גליה – השתגעת, צחק הצייר. "לפני שבוע היה כאן ידיד שלי, ערבי. כששאלתי אותו איך יסתדר, אמר 'אללה אכבאר'. נתתי לו מאה דולר. כששאלתי ידיד נוצרי מהעיר העתיקה, איך הוא מסתדר, אמר 'ישו יעזור'. נתתי גם לו מאה. את חושבת שזה לא חישב לגבי צייר עלוב כמוני להיות בשבוע אחד ישו, אללה ואלוהים גם יחד?"

אהבת רחל

(המשך מעמוד 44)

קטנים – עזבה את הבית והחלה להאבק בקשיי פרנסה, בדירות, וגידול ילדים לבד. בד־בבד גם החלה לצייר ברצינות. בבקרים היתה יוצאת ללמד אמנות, ואחרי־הצהרים טיפלה בבית ובילדים. בלילות ציירה. בלי הפסקה. הרבה משברים וקשיים ידעה בשנים ההן האשה החזקה שנראית כמי שאין דבר היכול לשבור אותה. אנשים שהכירו אותה, כמו גם אלה שראו את התמודדותה עם מותו של אליהו, אומרים שסלע – רך לירה.

שנה אחרי שנפרדה מבעלה הכירה רחל את הצייר אליהו גת, ושוב לא היו חייה כפי שהיו לפני שפגשה את האיש המכונס בעצמו, כוהמיין אמיתי, עם עיניו המהפנטות ומראהו הזרוק. המיפגש הראשון ביניהם החל בעימות: רחל ביקשה להתקבל כחברה באגודת הציירים. בחבורה שהיתה צריכה להחליט על כך היה גם אליהו גת. לרחל ניתנה תשובה שלילית.

רחל: "אחרי שנדחתה בקשתי להתקבל לאגודה עברה עלי תקופה קשה מאוד. הדחייה הזו הצטרפה לשורה ארוכה של משברים וקשיים שפקדו אותי באותה תקופה. חשתי כמי שאין לה מוצא. גיסתי, שראתה מה עובר עלי, הציעה לי יום אחד להצטרף אליה לנסיעה לצפת לביקור חברים. רק אחרי מסע שכנועים רציני הסכמתי. כשנכנסנו לבית בצפת ראיתי לראשונה את אליהו. הוא ישב בפינה, מכורבל במעיל מהוה, הסתכל על כולנו בעיניים עצובות ושתק. היתה שם גם מישהי אחרת, ואליהו שאל אותה למה היא כל כך עצובה. 'הגשתי בקשה להתקבל לאגודת הציירים, ולא התקבלתי', ענתה. והוא המשיך לשתוק. ואז סיפרתי שגם לי קרה אותו דבר, אבל אני חושבת שההפסד הוא של האגודה, לא שלי. ואליהו עדיין שתק. מאוחר יותר ניגש אלי פתאום, סיפר שלא מזמן רכש בית בצפת ואמר שהיה רוצה שאבוא אליו לשתות קפה. כשהגעתי אליו הביתה נדהמתי. זה היה בית ערבי ישן, מהמם בגודלו, עם חלונות ענקיים שנפתחים לנוף מרהיב. עלינו לסטודיו, ראיתי את ציוריו ונשארתי המומה. היו אלה ציורי נוף ארצישראלי. ואני כל הזמן חיפשתי את הנוף הזה, חשבתי שזה מה שצריך לצייר בארץ ישראל. זה ריגש אותי מאוד.

"באתי לבקר את אליהו בבית החולים ובתאום תפשתי את העליבות של הבן־אדם, ראיתי עד כמה הוא לבד. גלמוד לגמרי".

"איכשהו, מבלי שאפילו נתתי לעצמי דין־וחשבון וסיבות, ידעתי שזהו זה. שהוא התשובה לכל. אבל הייתי טרודה ועסוקה בבעיותי, ועדיין לא הייתי פנויה להרק את הקשר בינינו.

"זמן קצר אחרי הפגישה עם אליהו התקבלתי לאגודת הציירים, ואליהו החל מתעניין בי, בציור שלי. התחלתי לבוא יותר ויותר לצפת, והוא היה מגיע אלי.

"בוקר אחד ביקש שאצטרף אליו לנסיעה לירושלים. ידעתי שאם הוא מבקש, סימן שזה חשוב. נסענו והגענו לבית האמנים. הסתובבנו קצת במקום, ואז אליהו שאל: 'מוצא חן בעינייך? – יש לך כאן תערוכה'. הוא זרק לי כפפה רצינית, ואני החלטתי להרים אותה. הוא כבר היה אז חלק מה'מימסד', הכירו אותו, היה צייר ידוע. ואני, מי שמע עלי בכלל? ופתאום תערוכה.

"היתה תערוכה, ההצלחה היתה גדולה והביקורות מצויינות. בשבילי זה היה משהו שקשה לתאר. ביני לבינו נוצר מין דרישה שהיה כאילו מובן מאליו, שנינו ראינו את הדברים באור דומה, היתה בינינו הבנה מלאה בנושאים רבים. שנינו חשבנו שצריך לצייר נוף, שצריך ללכת לטבע, להביא תלמידים לנוף כדי שיציירו. כל הדברים האלה היו באותה תקופה, תחילת שנות ה־70, ממש מוקצים. לצייר נוף היה משהו שלא עושים. אבל למרות השיחות הרבות

רחל ליד הסטודיו המשופץ באחוזות לנגה בזכרון.

והקשר היפה עדיין לא יכולתי לראות אותנו כזוג. היינו שני אנשים מבוגרים עם המון בעיות, לא יותר מאשר ידידים. אליהו היה נשוי והיה לו בן, ועד סוף ימיו, למרות שבסופו־של־דבר חיינו יחד, כזוג נשוי, הוא לא התגרש. לי זה אף פעם לא נראה חשוב. ממילא לא היו לנו אף־פעם כוונות להינשא כדת וכדין. פשוט רצינו להיות יחד".

אולי אילו ידעו אליהו ורחל לאן יתגלגלו הדברים לאחר מותו, היו ממסדים את הקשר ביניהם. מזה למעלה משנה מתנהל משפט בין אשתו ובנו של אליהו גת לבין רחל שביט בשאלה מי זכאי לרשת את עזבונו של אליהו, בעיקר את עשרות התמונות שנותרו לאחר מותו ושערכן עלה, כמובן, מאז נפטר. הבן תובע שהתמונות יועברו לרשותו. רחל מצידה מבקשת להשאירן אצלה.

"כמה ימים לפני שפרצה מלחמת יום־כיפור אליהו הודיע לי שהוא מתאשפז בבית־חולים לניתוח תוספתן. באתי לבקר אותו, ופתאום תפשתי את העליבות של הבן־אדם, ראיתי עד כמה הוא לבד. גלמוד לגמרי. איש לא בא לבקרו, איש לא התעניין בו. פתאום תפשתי שכל אותו הזמן הייתי כל־כך שקועה בצרות שלי שלא היה לי זמן להרים את הראש ולראות מה הם חייו שלו. ניסיתי לעזור כמה שאפשר, אבל אז פרצה המלחמה, ולי היה בן טייס ונקרעתי בין כל הבעיות והחרדות והדאגות.

"יום אחד באתי לבקר אותו ואמרו לי שהוא עזב את בית־החולים. התברר שעבר לבית אשתו. הלכתי לבקר אותו שם, וכל הדרך אליו התרוצץ במוחי רעיון שלא נתן מנוח. חייבים להקים קבוצה של ציירים שיתמקדו בציור נוף. הגעתי אליו, זרקתי את הרעיון, אפילו היה לי שם: 'אקלים 73'. בהשראת אליהו ועם הביצועים שלי הדבר אכן קם והיה. הקמנו את חוג 'אקלים', וזה היה דבר משגע. פתאום התחילו לצייר נוף. (ראה מסגרת).

"יום אחד באתי לבקר אותו, והוא אמר: 'אל תשאלי אותי למה. תנסי לקבל את הדברים כמות שהם. המצב הוא שאני פה לא יכול להישאר. אני חייב לעזוב'. לא שאלתי שאלות. זה היה הדבר היפה ביחסים שלי עם אליהו. הבנו אחד את השני גם בלי לדבר. הוצאתי מהכיס את המפתח של הסטודיו שלי, אמרתי לו שיהיה שם אוכל וכל מה שצריך. אחרי כמה ימים הוא הגיע, ומאז לא נפרדנו.

"אליהו נשאר בסטודיו ברחובות עד שעמד על הרגליים ויכול היה לחזור לתפקוד רגיל. ואז אמרתי לו שאי־אפשר להמשיך ככה, הוא חייב שיהיה לו מקום משלו. מוכרח להיות מקום אחד בעולם שעל דלתו כתוב אליהו גת. מצאנו לו דירה בתל־אביב והוא עבר אליה. מאוחר יותר גם אני קניתי דירה ברינונגוף, ואליהו עבר לגור אתי. אבל עדיין תמיד שמר על דירתו, ששימשה כסטודיו שלו. כל אחד מאתנו היה צריך פינה משל עצמו".

16 שנים חיו אליהו ורחל יחד. הוא לימד בבית־הספר לציור ברמת־השרון ובבת־ים, היא לימדה במכון אבני. אחר־כך הקימו בית־ספר לציור, ובכל קיץ היו נוסעים לצפת לצייר והתלמידים היו מצטרפים אליהם, יוצאים לנוף ומציירים. "היינו גוף אחד",

"אקלים", בעד ונגד

קבוצת "אקלים" נוסדה בשלהי מלחמת יום־כיפור על־ידי רחל שביט ואליהו גת, במטרה "לשוב לאור ולנוף הישראלים ולמעורבות בחיי הארץ". אליהו גת ורחל שביט פנו לאמנים כמו קליר יניב, אורי רייזמן, אלחנן הלפרין, מרדכי אבניאלי, אנה טיכו (שלא הצטרפה מתמת גילה, אך נתנה את ברכתה), אברהם מנדל, אביגדור סטימצקי (שדחה את ההזמנה), יחזקאל שטרייכמן (שהצטרף פעם אחת לתערוכת "אקלים" במחווה). התערוכה הראשונה של אמנים מהקבוצה נערכה באפריל 74' בבית האמנים בירושלים.

מעבר לנושא הנוף שאיחד את אמני הקבוצה, התייצבו חבריה גם נגד מה שכונה "האוונגארד הישראלי", ונגד "המגמות הבינלאומיות של מרבית האמנים בארץ". הם שמו להם למטרה לחזור אל הנושאים הישנים של ציירי ארץ־ישראל: הרי הגליל, ירושלים, נוף הארץ. הקבוצה עוררה מחלוקת רצינית בקהילת האמנים בארץ וריכזה אליה ביקורות רבות.

אומרת רחל. "היינו עושים הכל יחד. היתה בינינו איזו שלימות של שני אנשים שכל אחד מביא אליה מה שחסר לשני. היום, כשאליהו איננו, אני חשה כאילו מחצית שלי איננה".

לפני כשלוש שנים לקה אליהו בשבץ מוחי, ולאחר שחלפה הסכנה לחייו, נותר משותק. רחל העבירה אותו ל"בית לווינשטיין" ובמשך למעלה משנה טיפלה בו במסירות, באה אליו יום־יום, ישבה לידו, האכילה אותו, קראה לו ודיברה אליו. היא התכוננה לאפשרות שהטיפול ב"בית לווינשטיין" לא יניב תוצאות ואליהו יישאר משותק לאורך ימים. "מה תעשי במקרה כזה?" שאלו אותה הרופאים. "אקח אותו הביתה", אמרה ללא היסוס. היה ברור לה, היא מספרת, שלא תזנח אותו ותטפל בו כמו שמטפלים בתינוק. "לא עשיתי את זה בשבילו. עשיתי את זה למעני. ידעתי שאני חייבת שהוא יהיה לידי. הייתי זקוקה לו. הייתי מוכרחה לעשות הכל כדי שיבריא".

הנס אכן קרה. אליהו הבריא, עמד על רגליו, חזר לצייר. רחל ואליהו חזרו לצפת, ואחרי־כן עברו לזכרון־יעקב. בלב אחוזת לנגה, בבית קטן מוקף יער, חיה במשך שנים דודתה של רחל, מרג'ורי, הכנרת שמעולם לא נישאה. כאשר נפטרה החליטו רחל ואליהו לשפץ את הבית, להרחיבו ולעבור להתגורר בו. בקומה השנייה תכננו לבנות סטודיו רחב ידיים שחלונותיו משקיפים לנוף מהמם, שם קיוו לצייר.

אליהו לא זכה. זמן קצר לפני שהושלמה בניית הסטודיו הוא נפטר. רחל עולה לרגל לבית ההוא בכל סופשבוע, בדרך־כלל מצטרפים אליה לשם גם ילדיה. הרדיו משמיע מוסיקה קלאסית, הריח באוויר משכר, והיא עומדת ליד החלון הגדול, מציירת וחושבת על אליהו. לפעמים היא מביאה לשם את תלמידיה, ויחד הם יוצאים אל הנוף ומציירים.

רחל שביט יודעת שאסור להיכנע. אסור לוותר. לך תבין מאין היא אוספת כל פעם מחדש בוחות להתחיל מהתחלה. "אני מגזע בנטוויץ'. בבית למדתי שתמיד צריך להמשיך הלאה. בעקשנות, בלי ויתורים".

יעל פז־מלמד

אז מה יהיה

פנים חדשות למפד"ל

אילו היה המהפך במפד"ל מתרחש לפני ארבע שנים, יכולה היתה המפלגה לסחוף לשורותיה בוחרים רבים. היום, לפי ההורוסקופ, היא איחרה את המועד. התחרות גדולה מדי!

פרופ' שאקי יושב על תקן של נביא: קיצוני, בלתי מתפשר, מודרך על ידי אידאולוגיה אמונתית בלתי מעורערת, צפויים לו קשיים אישיים ומאבקים מבית ומחוץ.

ב־18.4.88", בשעה 3.25 לפנות בוקר, נפל דבר במפלגה הדתית הלאומית: הנהגת המפלגה עברה לידיו של פרופ' אבנר שאקי. מבחינה אסטרולוגית, דינו של תחילת אירוע כדינה של לידת תינוק. ניתן להציב לו מפה ולהקיש ממנה על אופי האירוע, על אופי האנשים הלוקחים בו חלק ועל התפתחותו העתידית.

במפה שלפנינו מוזקרת לעין תופעה מעניינת במיוחד: נקודת האופק, זו הקובעת את תדמיתו של יוזם הפעולה (במקרה זה – המפד"ל), נמצאת בסיומו של מזל אחד (דלי) ובפתחו של אחר (דגים).

רוצה לומר – בעקבות הבחירות המפלגה משנה תדמית. עד עתה שלט בה ה"דלי", פתוח ומפוכח, רציונאלי וייחודי, ליבראלי וסובלני, מכבד את האדם באשר הוא אדם ומפנה מקום, בעולמו, לדעות שונות משלו (ר"ר בורג עצמו, אגב, מי שהיה ראשה, לבה ונשמתה של המפד"ל מראשית דרכה – הוא בן מזל דלי). עתה היא עוברת לשליטת ה"דגים" הרגשי והנסחף, המקריב והפנאטי, הכמה להתמזגות נפשית עם רעיון, אידיאל או זרם אידאולוגי רחב יותר – עד לטמיעה מוחלטת – והרואה בפלורליזם סכנה קיומית לעצמו.

במלים אחרות – המפד"ל מאבדת את הייחודיות שלה. ממפלגה עצמאית, המסוגלת לתמרן בתוך מציאות פלורליסטית בגמישות מעשית בלי לוותר על עקרונותיה, היא נהפכת למפלגה חד־כיוונית, הנסמעת בתוך זרם פוליטי־דתי רחב יותר, עובדה השוללת ממנה את היכולת לשמור על אובייקטיביות, על פרספקטיבה ועל פרופורציות נאותות.

עלייתו המטאורית של האיש הנבחר היתה בלתי־צפוייה והיכתה רבים בתדהמה. הלכנו לתפש את מקור הפופולריות שלו בהורוסקופ, והנה מתברר שפרופ' שאקי לא נישא אל מעמדו החדש על כנפי הפופולאריות האישית (דווקא היו אמנם מי שהצביעו בעבורו מטעמי אהדה ואמונה אישית, והיו שנתנו לו את קולם משום שהוא מייצג אידאולוגיה הקרובה ללבם (חברי מצ"ד והאידיאולוגיה ההתנחלותית)); אך מי שהכריעו את הכף היו אלה שחיפשו פתרון נואש לבעיית הידרדרותה והיחלשותה ההדרגתית של המפלגה במשך השנים האחרונות, והגיעו למסקנה ששינוי אידאולוגי ישיב ויעלה את המפד"ל על מפת הפעילות המדינית־דתית ככוח פוליטי משמעותי. הם נטשו אידאולוגיה ייחודית ופשרנית כדי להתיישר עם הקו הדתי־לאומני הקיצוני ההנהפך ליותר ויותר פופולרי – במטרה לזכות בנתח מאותה פופולריות. המהפך שחל במפד"ל, אם כן, הוא מלאכותי במידה מסויימת, ואינו משקף את יחסי הכוחות האמיתיים במפלגה, אלא נשען על לשון מאזניים היכולה לגזול את תמיכתה מהאיש הנבחר באותה קלות בה העניקה לו אותה.

ואכן, יש במפה סימנים של שינוי רעות הדרגתי בקרב חלק מבוחריו. מתעוררת אופוזיציה פנים־מפלגתית, הכוללת בתוכה גם חלק מ"נאמניו". הבסיס האלקטורלי עליו הוא נשען אינו איתן די. חגיגת הנצחון בה הוא נתון – קצרה יחסית. ידידים נהפכים למתנגדים וגורמים תחרניים מנסים לשמוט את הקרקע מתחת לרגליו. לא ברור, מתוך המפה, אם המאבקים הפנימיים יחלו עוד לפני הבחירות לכנסת, דבר שיהיה כרוך בפילוג מעשי של המפד"ל, או שהמפלגה תתאחר לקראת הבחירות ורק לאחריהן יתפנו חבריה לתחרנות ולמאבקי־פנים. בכל מקרה, בתוך השנה וחצי הקרובות צפויות בעיות משמעותיות בתוך המפד"ל. גם תוצאות הבחירות לכנסת לא יעמדו ברמת הציפיות הנוכחית.

אין בידינו נתוני לידתו של פרופ' שאקי, אך ניתן לעמוד על קווים מסויימים באופיו מתוך ההורוסקופ המוצב לרגע בחירתו (תכונות אלה לא בהכרח יבואו לידי ביטוי בחייו הפרטיים, אך בוודאי ישקפו את התנהגותו הפוליטית כמנהיג מפלגתו).

ובכן, לפנינו אדם מאמין ואידאליסט, השואף לעקרונות של צדק ומוסר. הוא שלם עם עצמו ועם אמונתו במידה מדאיגה: הוא לא איש של ספקות ותהיות! הכל ברור! יש טוב ויש רע, יש אמת ויש שקר! ופרופ' שאקי בהכרח מייצג את האמת. עקרון סיני עתיק אומר שאין בעולם צדיקים וחטאים: יש רק חכמים (אלה המתנהגים בהתאם לחוקי הטבע) וטיפשים (אלה המתנהגים בניגוד להם).

פרופ' שאקי, באמונתו השלמה ובמסירותו האין־סופית לאמת שלו, נוטה להתייחס לבעלי אמיתות אחרות כאל סכלים, שכבורותם סוטים מדרך הטבע ובכך עלולים להביא חורבן על עצמם ועל זולתם. ומכיוון שניכרים בו סממנים של מטיף – הוא יפנה, כנראה, לחינוך ה"סוטים", להשבתם אל הדרך הנכונה, הטפה או מלאכת

פרופסור אבנר שאקי. לאו־דווקא פופולריות אישית (צילום: שמואל רחמני)

השכנוע תיעשה קרוב לוודאי בדרכי נועם, אלא שמאחורי אותו נועם קיימת נחישות גדולה שלא לוותר, "לשחק על כל הקופה".

המזל המייצג את אבנר שאקי במפת הבחירות הוא ה"קשת" (אין זאת אומרת שזהו גם מזל לידתו). בני מזל זה ידועים כפליטות הפה המביכות שלהם, המסגירות את כוונותיהם האמיתיות המסתתרות מאחורי מסך אדיבותם. אי לכך, מומלץ לשים לב לאותן פליטות פה של פרופ' שאקי, המופרחות לחלל האוויר כבדרך אגב ובהסח הדעת, ולהתייחס אליהן ברצינות מירבית. הן תשקפנה מידה רבה יותר של קיצוניות וקנאות מאשר דבריו המבוקרים, הפייסניים יותר.

על פי מפת הבחירות, היה מועד האירוע מאוחר מכדי להיות אפקטיבי: כלומר – המהפך במפד"ל התרחש שלא בעיתו. כיצד נפרש עניין זה? ובכן, פרופ' שאקי יושב, למעשה, על תקן של "נביא": קיצוני, בלתי מתפשר, מודרך על ידי אידאולוגיה אמונתית בלתי מעורערת, מטיף ויוצא אל העם במסר דתי־לאומי קיצוני. במידה מסויימת, הוא מספק לעם הזה צורך שהלך והתפתח בשנים האחרונות.

אנו חיים בתקופת אנדרלמוסיה כלכלית, מוסרית, חברתית ופוליטית – מצב שאינו ניתן לפתרון הגיוני. בהיעדר פתרון הגיוני, גוברת השאיפה לפתרונות רגשיים, שהם מטבעם רדיקאליים, סוחפים ומוחלטים. זו הקרקע האידיאלית לצמיחת "נביאים" למיניהם. ואכן, בשנים האחרונות, צצו ועלו "נביאים" כפטריות אחרי הגשם: נביאי שלום, נביאים לאומניים, נביאי דת וכיוצא באלה, מכל המינים והסוגים. הנהייה אחר "נביאים" אלה היא רגשית, פנאטית וחסרת פשרות. כל אידאולוגיה אפשרית העמידה את ה"נביא" הפרטי שלה וריכזה סביבה קבוצה או מפלגה משלה. כיום – כל המקומות תפוסים: המפד"ל איבדה זה מכבר את עקרון הראשוניות בתחום זה.

אילו היה המהפך במפלגה נעשה לפני ארבע שנים והמפד"ל היתה יוצאת אז עם מסר חדש ומוקצן, בהתאם לדרישת הציבור – יכולה היתה לסחוף לשורותיה בוחרים רבים. אך היום, כפי שאומר ההורוסקופ, היא איחרה את המועד. התחרות גדולה מדי.

אני צופה, אם כן, לשאקי, קשיים אישיים ומאבקים מבית ומחוץ, הבחירות בתוך המפד"ל, יעריה המוצהרים והתקוות שתלתה במהלך האחרון שלה – רוויים אלמנט אשלייתי מובהק. בסופו של עניין תהיה התפכחות מלווה באכזבה. רבים מהתומכים בשאקי היום – יפנו לו עורף מחר! ואילו המפד"ל עוברת מטמורפוזה שלמה, שהמהפך ההנהגתי היה בה שלב ראשון בלבד.

רות אלי

כיפה שמאלית

(המשך מעמוד 19)

חשק לצאת מהבית ולצעוק 'אמרתי לכם'. אחרי־כן גיליתי שאנשים ממשיכים לדבר כאילו שום דבר לא קרה. קרן האור היחידה היא שיותר ויותר אנשים, אצלנו, מתחילים להבין שפתרון מדיני הוא האפשרות היחידה".

את הדעות שלו הוא גיבש לבד, לאט־לאט. רק מאוחר יותר גילה שהוא לא היחידי. שני ספרים השפיעו עליו: "ארץ הצבי" של לובה אליאב ו"מעצר בית" של רימונדה טאוויל. "זה לא ספר שלם", הוא אומר, "כי הוא לא מתאר את הצד המכוער של אש"ף, הטירור, אבל עולה ממנו עם, עם חי עם רגשות לאומיים מובהקים. למעננו, למען היהודים, אנחנו צריכים להינתק מהם".

ה טקסט של ולקין, בעצם, לא מקורי. הוא רץ מחדר האוכל של בית אלפא ועד לסלונים דחוסי ריח נאפאס ברחוב שינקין בתל־אביב. מייחדים אותו, כאן, כרכי התלמוד הבבלי העטופים עור חום כהה שמדיפים אל החדר ריח עמום, אבל מורגש, של ה"חדר" בכתריאליבקה של חיים נחמן. ייחוד שני הם השטחים שמשתרעים לא רק לפנינו אלא גם עשרה קילומטרים מאחורינו.

"האדם הדתי", אומר ולקין, "הוא אדם מאמין אבל גם אדם חושב. יש איזו בעייתיות במיזוג הזה – באדם דתי ששואל שאלות על עצם קיומו, על היחסים שבינו לבין האלוהים, כל תהליך החיפוש. אבל מי שלא עומד בבעייתיות הזו, יש זיוף ברתיות שלו".

ולקין יודע שיש גם איזה זיוף בנסיון לטעון שהיהדות, כמו שהיא נראית היום, פה, בארץ ישראל, אינה נכפפת מדי פעם למושגי הזמן והמקום, וכן, גם לפוליטיקה. לפני פינוי ימית זעקו רבנים בישיבות בכל רחבי הארץ "ימית לא תיפולו אחרת", הזהירו, "יהיה זה סוף הציונות". ולקין מחייך, "כן", הוא אומר, "אבל ימית איננה והציונות קיימת", ולרגע הוא מרוצה מאוד ממשהו. (הערת־אגב, רלבנטית או לא: בשלב הגישושים שלנו, שעה קודם, הוא סיפר שהיה תלמיד לא רע בישיבה, אבל היו לו בעיות משמעת).

אוקיי, אני אומר לולקין, כל זה נחמד מאוד, אבל מי ערב לי שאתה לא "מטורף הכפר" או הבריחה הכי מפורסמת בשומרון? ולקין מחייך ולוקח אותי לחדר האוכל, לאכול פירה סתמי ושני שניצלים מסויה. התרשמות סובייקטיבית: אף אחד לא מתייחס לולקין טוב במיוחד או רע במיוחד. רגיל.

אחרי־כן אנחנו הולכים לבקר את שמואל קידר, 32, שהיה פעם שמואל דרייק, אבל אחרי תבנאדם השלישי שהחליף את ה"יי" שבשמו ב"ע", החליט להחליף את השם. קידר, משפטן, בוגר אוניברסיטת קיימברידג', הוא היום תרס במפעל של כפר עציון. יש לו מבטא אנגלו־סקסי כבד שמזכיר לאוזן לבנטינית את הרבי מברוקלין, אבל הדמיון בהחלט נגמר שם.

"קודם כל", הוא אומר, "שיהיה ברור שאני מוכן לעשות, תמיד, מה שיחליט רוב העם. אני לא אלחם על הגבות. אני גם לא פוסל את הרעיון של מדינה פלשתינית עם הנהגה סבירה". לפעמים קשה קצת להבין את קידר, הקול שלו מתמלמל מתוך זקן שחור, עבה, ובמקום הכיפה הסרוגה המתבקשת הוא חובש כיפת משי שחורה שמכסה חצי ראש. בזמן שהוא מדבר נכנסת רבי, אשתו, עם שני סוגי מרגרינה שנתנו לה במטבח, אחד מאוד כשר והשני הכי כשר, אחרי התייעצות קצרה הם לוקחים את הכי כשר. שיהיה בטוח.

"העניין הדתי"? קידר מצליח להישמע קצת מופתע, אבל זה בכוונה, "אני לא חושב שהוא קשור לנושא. אם הוא היה קשור או, להוגמה, לעולם לא היינו יוצאים מלבנון. מבחינה הלכתית אין הבדל בין שכם וצור. שתהיה שייכות לארץ ישראל הגדולה של ימי שלמה המלך, בטח שזה נוח לשבת ולומר שצריך להחזיק מעמד כי המשיח יבוא. כל הפתרונות המשיחיים הם נוחים. הבעיה היא שהם לא אינטליגנטיים".

קידר, כמו ולקין, טוען שכוחו של השמאל בקרב היהדות הדתית בישראל גדול בהרבה ממה שנדמה למתבונן מבחוץ. אין להם סטטיסטיקות להציג, אבל קידר נסע יומיים קודם לשיחתנו במונית לירושלים, ומתוך חמישה נוסעים שלושה הודו שהם לא מצליחים להבין למה, לעזאזל, אנחנו צריכים את עזה. וולקין מספר שאחרי הפגנת היחיד ההיא שלו שבכל־כך הרגיזה את לוינגר, באו אליו אנשים ושאלו אותו "למה לא אמרת קודם? גם אנחנו היינו באים".

> **"בטח שזה נוח לשבת ולומר שצריך להחזיק מעמד כי המשיח יבוא. כל הפתרונות המשיחיים הם נוחים. הבעיה היא שהם לא אינטליגנטיים".**

דוגמה נוספת, רחבה יותר: כמה שבועות אחרי שהחלה ה"התנערות" בשטחים קיים כנס של תנועת "נתיבות שלום" (המקבילה הדתית של "שלום עכשיו") בחאן הירושלמי. מתוך אופטימיות שנראתה לא מבוססת הוזמנו מקומות ל־500 איש. בסוף נדחסו באולם כ־1500, ואת מספרם של אלה שהלכו הביתה כי לא מצאו מקום אי־אפשר לאמוד.

ר גע, אני אומר לקידר וולקין, אז איפה אתם בהפגנות של "שלום עכשיו"? למה שני הגופים לא משתפים פעולה? הרהיטות הקולחת שלהם נעלמת לרגע. בסוף קידר אומר: "ההבדל בינינו לבינם, אני חושב, הוא שעם הזמן נוצרה ההרגשה שהם יעזבו את האיזור הזה ממש בשמחה. בהקלה. אנחנו נעזוב באותה נכונות, אבל בצום, בבכי. אנחנו לא רוצים לעזוב, אנחנו רק מכירים בכך שבנסיבות מסויימות זו תהיה הברירה היחידה". לקידר קצת לא נעים מעצמו. הוא מסייג את דבריו בהרבה "לא נעים לי", וגם "אולי אני טועה בהרגשה". לפרופ' אוריאל סימון, מראשי "נתיבות שלום", יש סיבות פראקטיות יותר: "איך אנחנו יכולים להפגין איתם, כשאת כל ההפגנות הם מקיימים ביום שבת בצהריים בשביל להספיק להיכנס למהדורת 'מבט' של תשע בערב"?

אחרי הפגישה עם קידר אנחנו יוצאים במכונית לאיזור המטעים של הכפר. שם עומד רן צור, איש ה־101 לשעבר, מחבריו של מאיר הר־ציון, וגוזם בזהירות סבלנית, עדינה, ענפים קטנים עם פרחים ורודים. צור נולד בכפר גלעדי ב־1934 והגיע לכפר עציון ב־1970. איש מסוייג, לא כל־כך נלהב לדבר על עצמו.

למה בעצם באת לגור בכפר עציון?

"טוב, זה היה ככה: עליתי על אוטובוס, ובדיוק פה נגמר לי הכסף".

הוא מושיב אותנו במין קרון קטן, חסר חלונות, שבו מכינים לעצמם הנוטעים/ שותלים/ גוזמים (מחק המיותר, לפי העונה) כוסות קפה מר, חזק. יש משהו מייאש, בימים אלה, בעבודה של צור וחבריו. בבוקר הם מטפלים בעצים, ובלילה באים נערים ערביים וכורתים אותם. עד היום נכרתו בגוש כבר 1800 עצים. אחרי הפעם האחרונה ניגש צור לכפר הערבי הסמוך והציע לזקנים להשתמש בעצים הכרותים להסקה. "אין בנו שום צורך בנקמה", הוא אומר. קצת קשה לשים את האצבע על הדעות שלו. לעתים הוא נשמע מבולבל, לעתים קרובות הוא אומר משהו ואז חוזר בו, במקרים אחרים הוא פשוט שומר את מחשבותיו לעצמו, נותן לך לחלץ אותן ממנו בקושי, אולי מכוון.

הוא איש מפא"י, אבל קשה לו עם מפא"י. הוא אומר בנשימה אחת שיש צורך בהתנחלויות, בהתיישבות, אבל כששואלים אותו על אנשים היושבים בקבר יוסף הוא אומר, בפסקנות פתע, "זוהי קיצוניות לאומנית שאינה במקומה". בסופו של דבר, מתוך הבלבול הזה מצליח צור להסביר את עצמו. ואז הוא נשען לאחור, מרוצה, ועושה עוד קפה אחד.

מ ה שמפריע לצור לפני כל דבר אחר הוא הפראגמטיזם הפוליטי שמסביבו. מוקדם מדי, לדעתו, וויתרנו על ההרפתקה הפראית, הנאדרת, של ההתיישבות. לפי מושגיו היא אינה סותרת אלא משלימה את ההרפתקה השניה – בניית היחסים עם העם השני החי בתוכנו. וגם הוא, בחצי פה, מודה שאם לא יימצא פתרון דמוגרפי אחר, או אולי צריכה להיות לפלשתינים מדינה. אבל נראה, אולי, תלוי בנסיבות, צריך לחשוב, אם יהיה זמן לחשוב, וזה לא בטוח. מאוד לא.

כל דבר שאתה אומר, אתה גם מסייג, למה?

"כשאני שומע מישהו עם פתרונות נוקבים וחד־משמעות – אני מפחד ממנו".

בזמן השיחה ולקין יושב בצד, מחייך, לא אומר מלה. הדבר היחיד שבטוח שכדאי ללמוד בכפר עציון הוא תרבות ההקשבה. כולם, ולקין וקידר וצור, מציינים שאיש מעולם לא הפריע להם לומר את דבריהם. הם עסקו גם בתפקידי חינוך, הציגו את עמדותיהם מול נוער שכבר נולד לתוך השטחים, שלא מכיר מציאות אחרת. "זה משהו", ולקין אומר, "שכל הצדדים היו יכולים ללמוד מאיתנו. הסובלנות לדעות של אחרים".

והסובלנות הזו לא נגמרת בכפר עציון במסגרת המגוננת חמה של הקיבוץ. לא רחוק משם, באלון שבות, יושב ד"ר יעקב כץ, מרצה לחינוך באוניברסיטת בר אילן. גם הדעות שלו רחוקות מלהיות מקובלות על רוב הציבור שסביבו. זה לא מפריע לו לדבר מאוד בחופשיות.

"קודם כל", הוא מתכנן בקול רם, "צריך לצאת מעזה, חד צדדית, בלי לשאול אף אחד ובלי לתבוע כלום". אבל עזה, אני מתלונן בפניו, די קרובה לאשקלון.

"המרחק מעזה לאשקלון זהה למרחק מאשקלון לעזה. אנחנו תמיד יכולים להגיב, ולנו יש יותר כוח".

המבוגר בשבעת ילדיו של כץ משרת בחטיבת "גבעתי" בשטחים. "בטח שאני פוחד עליו", הוא אומר, "כל הזמן". גם בעיניו זו לא בעייה הלכתית אלא בעייה פוליטית. הדתיות שלו, לעיניו, לא סותרת את דעותיו בשום צורה. "מעבר לכל", הוא אומר בקול רם מה שקדמיו ששוחחתי איתם רק רמזו עליו, "אם מספיק אטרח לחפש, תמיד אוכל למצוא רב שיתן איזו הצדקה הלכתית לדעות שלי".

יאיר לפיד

קצת פוליטיקה. כש"השלום יותר חשוב"

ב קרב הציבור שולקין, קידר וכץ שייכים לו תיתח איזו תקווה, רדומה במקצת, שהמפד"ל תחזור להיות מפלגה יונית, עם אוריינטציה "מערכניקית" ברורה. הנצחון של שאקי חרג את התקוות הזאת. עכשיו יש דיונים שונים על הקמת מפלגה דתית יונית, אולי אפילו יונית מאוד.

שתי קבוצות הפועלות יחד ובעצם מופעלות בידי אותם אנשים הן "עוז שלום", שהוקמה ב־1975, ו"נתיבות שלום" שהוקמה בימי מלחמת לבנון. "אנחנו קמנו כתגובה לגוש אמונים. הדרך שלהם היא סטייה", אומר הרב פנחס לדמן, מפעילית המרכזיים של "נתיבות שלום". "לדעתנו שלמות ארץ ישראל היא דבר חשוב, מאוד חשוב, והשלום זה דבר עוד יותר חשוב. חלק מאתנו גם מאמינים שצריך לדבר עם אש"ף. הם האויב ואיתם צריך לשוחח".

הרעיונות האלה, כפי שהם מנוסחים, יכולים כנראה לקסום לציבור רחב, אם כי לא ברור עד כמה. "השאלה הגדולה", אומר פרופ' אוריאל סימון, מראשי ומקימי "נתיבות שלום", "היא האם אנחנו מסוגלים להכניס נציג לכנסת. הבעייה שלנו היא שאין לנו מנהיג. כולנו אינטלקטואלים לא מעשיים וקשה לנו לפעול בלי מנהיג".

האמת היא שיש להם מנהיג, הרב עמיטל, שחלק מכוחו נובע מכך שהוא איש גוש אמונים לשעבר. "במקום שבעלי תשובה עומדים". הצרה עם הרב עמיטל היא שעד כה, נדמה היה שלא כל כך בא לו לשבת עם עוד 119 איש, שרובם לא יכולים להסביר כמו שצריך אפילו פסוק אחד. אם הוא לא ישנה את דעתו, ואם לא יקום מישהו אחר עם מספיק כאריזמה, עלול ציבור שלם להתחלק מבין האצבעות של השמאל הישראלי.

הורוסקופ

חוש ההומור מציל

ב ני השבוע הנוכחי הם ילידי סוף מזל שור. לקרבתם למזל תאומים השפעה על צורתם, אופיים והתנהגותם. הם יהיו רזים ורקים יותר מהשור הממוצע, שהוא בדרך כלל גרמי ומלא. הליכתם תהיה קלה ומהירה. עיניהם סקרניות ומבטם עירני. וזה בניגוד לשור האיטי השליו והרגוע.

הם אימפולסיביים, מגיבים מהר – אולי מהר מדי ולפעמים ללא מחשבה תחילה, אך חוש ההומור שלהם והכושר הדיפלומטי מוציא אותם מכל צרה ואי נעימות. הם אוהבי חברה וזקוקים לאנשים מסביבם. גם עבודתם תהיה קשורה לאנשים. הם אוהבים מגע עם קהל. מקצועות כמו יחסי ציבור, דוברות, קבלת קהל, עתונות יתאימו להם. לא יהיה להם נוח לעבוד במקום מבודד וסגור, אף על פי שלשור המסורתי הדבר אינו מפריע.

הם קושרים קשרים מהר מאוד, אבל רק קשרים שטחיים. ידידות עמוקה צריכה לעבור מבחנים רבים כדי שתוכיח את עצמה. משהוכחה – הם יהיו נאמנים לידידיהם ולא יפקירו חבר בשעת צרה. וזה בדומה לרוב בני השור.

בניגוד לעצלנות המלווה לעיתים את בני השור, בני השבוע אוהבים פעילות גופנית ויהיו עסוקים 20 שעות ביממה, כולל בעבודה פיסית של ממש. הם לא מתעייפים – אולי רק, כפי שהם מעידים על עצמם, אם הם ישנים יותר מדי... הם אוהבי ספורט – וגם ספורט תחרותי, והריקוד הוא הבידור החביב עליהם.

בני השבוע הנוכחי הם השאפתנים ביותר מבין השוורים. איכפת להם להגיע לעמדות מפתח והם מוכנים להשקיע בכך הרבה מרץ, מאמץ ותשומת לב. ואפילו, לעתים, להקריב לשם כך מנוחותם ואהבותיהם השונות. הם מוכנים להישאר בצל ולבצע עבודה חסרת חשיבות במשך זמן ארוך, בתנאי שזו תקדם אותם ברבות הימים – ואפילו ברבות השנים. הם שונים בשקט לשעת כושר וכשזו תופיע – לא יהססו לנצלה. בחוש הם ירגישו מתי זו עומדת להגיע והירות תגובתם לא תאפשר לזו לחמוק מידיהם.

הוויתור בן השנים למען ההישגיות, כולל ויתור על תחביבים, נסיעות, בילויים ואפילו דחיית הקמתה של מסגרת משפחתית. בכלל, לבני השבוע קשה למצוא בן זוג אבל ככל בני השור – משמצאו אותו־אותה, יהיו נאמנים והקשר יהיה יציב. הם מוכנים לשינויים בחייהם האישיים רק בערבון מוגבל: לנסיעות ופרידות קצרות ולהיעדרויות זמניות מהבית. אבל המסגרת המשפחתית חשובה להם ביותר וביחוד קשורים הם לילדים.

וזה הזמן לבשר להם שמי שעדיין לא מצא את בן הזוג המיועד לו – השנה הקרובה ודאי תביא לו אותו. זוהי שנת ההזדמנויות של בני השור בתחום הבינאישי וצפויים שינויים דרמטיים בחייהם. כוכב צדק יביא להם שפע של פגישות ומהן ודאי אחת גורלית שתשנה חייהם. הרווקות והרווקים יכולים לצפות לנישואין, הריון ולידה במשפחה. וזה כולל גם את השוורים העקשנים ביותר. אפילו הם יהיו מוכנים השנה לקשור קשר לחיים.

כוכב צדק אינו אוהב שקרים וחיי שקר, ולכן זוגות נשואים שהקשר ביניהם לא עלה יפה עשויים להחליט שדי להם לחיות כך והם מוכנים לעשות את הצעד המכאיב של פרידה, ובלבד שלא לחיות יותר בשקר.

אך לא רק בתחום הרומנטי צפויות בשורות טובות. גם בתחומים אחרים. הם צפויים להצלחה בתחום המקצועי למשל. צפויים שינויים בתחומי העיסוק, הרחבת סמכויות או שיפור בתנאי העבודה. השוורים יוכלו סוף סוף להגשים את עצמם ללא מיגבלות. אפשרויות הקידום שתעמודנה בפניהם תהיינה רבות והם רק יצטרכו למהר ולהחליט, כדי לא להפסיד הזדמנויות.

רק שלא יתכסכסו עם הבוס בין אוגוסט לנובמבר, וביוני – שינסו לא לריב עם בן הזוג החדש. מריבה זו עלולה לגרום למשקעים לא נעימים בעתיד. על כל פנים החורף הקרוב יהיה הרבה יותר נוח לקשירת קשרים ולגבי השוורים אפשר לומר שהחורף הקר יהיה להם השנה חם מאד.

ולא נפסח על התחום הכספי שגם בו צפויים שינויים לטובה אם כי בהמשך השנה ובעיקר ממארס הבא. ממועד זה צפויות הכנסות ממקורות חדשים ושיפור ניכר במצב חשבון הבנק.

בתחום הבריאות לא צפויות בעיות מיוחדות, פרט לחדשי הקיץ והסתיו, בהם צפויות רגישויות בראש, בגרון ובגב. ישנה נטיה להתפנק השנה ולעלות במשקל, מה שלא מוסיף לבריאות, לכן מן הראוי שבני השור ישמרו יותר מהרגיל על משטר של דיאטה קפדנית. כל תענוגות החיים יבואו להם בשפע השנה, ולא נראה שהם יטו להתנזר מהם, אלא אם כן יפחידו אותם בפגיעה בבריאות. וגם זה לא בטוח. אבל ניסינו.

לא צפויות השנה נסיעות לחו"ל וגם הקשרים עם חו"ל לא יהיו טובים במיוחד. מי שמתכנן עסקים מעבר לים או קשירת קשרים עם אנשים מחו"ל – כדאי שידחה כל זאת לשנה הבאה.

לעומת זה, שיפור תנאי המגורים – החלפת דירה או מכונית וגם הרחבת המשרד במקום העבודה – כל אלה יעלו יפה השנה.

> **בני השבוע רזים ורקים יותר מהשור הממוצע. אימפולסיביים, קושרים קשרים מהר, שאפתנים ביותר ואוהבים פעילות גופנית.**

דליה מזורי

תחזית לשבוע שבין 13 ל־19 במאי

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
פעילות מאחורי הקלעים תקנה לכם עכ־שיו הישגים יפים. בתחום הקריירה, תזכו בתמיכה רבה. השבוע תיתכן נסיעה לצו־רך עסקים. אתם שרויים במצב־רוח מרו־מם ועסוקים בתיכנון תכניות לעתיד הר־חוק.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
תצטרכו לעזוב לפני הזמן אירוע חברתי כלשהו, אך בכל זאת תספיקו להטביע רו־שם עז על הנוכחים במקום. עניינים אי־שיים, הקשורים לתחום העסקים, מטרי־דים אתכם עתה. יש לערוך בדיקה נוספת בעניין השקעה.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
קשרים מסויימים יסייעו לכם השבוע בקידום הקריירה. הבנה חדשה נוצרת עם אישה קרובה, אך יש לטפל גם בהתחייבוי־ות קודמות, כגון שיחות טלפון או מכת־בים. ילד מנסה למשוך את תשומת לבכם.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אתם מתכננים בילוי חופשה מהנה עם מישהו אהוב. הזמנות חברתיות מציפות אתכם בימים אלה, והן עשויות להוביל להזדמנויות עסקיות. בתחום העבודה אתם מצליחים יפה, ותחיו שבעי־רצון מההתקדמות.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם מאוד יעילים בימים אלה, והממונים עליכם יתרשמו מכם בצורה חיובית. בער־בים כדאי לצאת לבלות; תוכניות עלולות להשתנות, אבל רק לטובה. השבוע צפויה התקרבות בין בני משפחה.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
השבוע צפויות חדשות מעודדות בענייני רכוש. אתם מתכוונים לבקש טובה מקרוב משפחה. פגישה חברתית עשויה להוביל להרפתקה רומנטית מהנה. כדאי לשאוף להעמקת שיתוף הפעולה בתחום העס־קים.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אתם מבצעים בימים אלה שינויים בזירה הביתית, והתוצאה משביעה את רצונכם. ענייני שותפויות מאוד מודגשים השבוע. במישור האישי, כדאי לא להתעקש יותר מדי על דעותיכם, אלא לגלות גמישות.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
משמעת עצמית ותושיה יאפשרו לכם להי־גיע השבוע להישגים יפים בעבודה. זה זמן פעיל מאוד גם מבחינה חברתית, רצוף בילויים ורומנטיקה. הזדמנות פיננסית מיוחדת במינה עשויה ליפול לידיכם.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע אתם עתידים לבצע שינויים בת־חום הביתי ולקנות פריטים חדשים. בשי־עות הערב כדאי לעסוק בתחביבים או לבקר במקומות מוכרים, ביחסים עם חבר עלולים להתגלע ויכוחים, אך צפויה התפ־ייסות.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
זה זמן טוב לפעילות יצירתית ולתחבי־בים. אתם מטביעים רושם טוב על הסובי־בים אתכם. את הערבים מוטב לבלות בחוג המשפחה. המחפשים דירה יזכו השבוע בהצלחה. את ענייני הקריירה מו־טב לדחות לפי שעה.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
זה זמן טוב להמשך מציאות בחנויות יד־שניה ובשוק הפישפשים. השבוע תוכלו לצ־פות לביקור־הפתעה חביב. כדאי לשים דגש על פעילויות חברתיות, חדשות טו־בות יתקבלו באמצעות הטלפון, או דרך מכתב.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
הקסם האישי שלכם פועל לטובתכם. צפויה השבוע הכנסה נוספת במסגרת מקום העבודה. אתם מצליחים לתת ביטוי לכשרונותיכם ולהשפיע על הזולת, ובימים אלה אתם עתידים להכיר חברים חדשים.

רוני בחיפוש

(המשך מעמוד 12)

רגיעה בטוחה ביחס שלה לכל ההתרחשות הזאת, שיכלה להיות היסטרית אצל מישהי אחרת. לבן־אפרת יש רוגע של מתכננית. היא מוכנסת לחדר אחד במסדרון הקומה השניה. אחר־כך מוציאים אותה ומעבירים אותה לחדר אחר. במשך שעות המתנה ארוכות רואים המשפחה שלה והחברים מול העיניים שלט מתכת וכתוב עליו: ח. ליטווינסקי, רשם.

מדי פעם פותח מישהו את הדלת. אתי שור נותנת בידיו שקית ניילון עם שסק, שהיא מוציאה מהסל הירוק. אחר־כך היא מוסיפה חבילת בסקוויטים מצופים שוקולד. הים להב אוספת עיתונים מן הימים האחרונים ותוקעת לידי השוטר. מאוחר יותר, כשהחוקר פותח את הדלת, רוני נראית טועמת שסק בנחת, העסיס מטפטף על העיתון שהיא קוראת.

הבת שלה מגיעה בנשימה קטועה מריצה. אמא הגיעה?! היא שואלת נילהבת. מיד אחר־כך היא מקישה בעוז על דלת הרשם. השוטר פותח את הדלת. אני רוצה לראות את אמא שלי, לא הייתי פה כשהיא באה, היא אומרת, מציצה את האיש בכחול עיניה. היא תופס את היד שלה, מושך אותה פנימה במהירות וסוגר את הדלת. אחרי שתי דקות היא נפלטת בחזרה למסדרון, פניה נהרה מסופקת.

השוטר הוציא אותך? היא נשאלת.

"כן. ישבתי על הברכיים של אמא ושאלתי אותה למה לא מגישים בג"ץ גם בשבילה, כמו שהגישו למיכל, כדי שתיפגש עם עורך־דין".

מה אמא אמרה לך?

"שהיא חזקה, חזקה, חזקה".

אתי: "הילדים האלה אינם כמו ילדים אחרים היום. הם מסתפקים במה שיש להם. תמיד שמחים. גם רוני תמיד מאושרת. הם לא רגילים לאכול בשר כל יום, או עוגות. לכל היותר סנדוויץ' עם חצילים או טחינה. כשהם באים לביקור, מה שאני נותנת להם זה בסדר. לא כמו הילדים האמריקנים, שמעקמים הרבה את האף. בבית שלהם אין וידאו, דברים כאלה, אפילו הטלוויזיה שחור־לבן".

שבוע לפני הטיסה העתידית של רוני לאיטליה, או יותר נכון, לפני המעצר שלה, ביקרו אתי ואמנון בדירה החדשה של רוני והילדים. יום מאושר. סוף־סוף יש לרוני דירה משלה. שלושה חדרים פשוטים בשיכון בסן־מרטין בירושלים, אבל משהו שמבשר איזה ביטחון, נורמאליות לחיים. אתי זוכרת את צחות האוויר, יום יפה לטיולים, העציצים הירוקים של רוני, הגאווה של הילדים במקום החדש. כשנסעו בחזרה לכפר מרדכי היתה לאתי הרגשה, אולי לראשונה מאז נגרה בתה, שמעכשיו יהיה טוב יותר.

היא נסעה לחופשה בת שלושה ימים באכסנייה הסקוטית בטבריה. בשבת אחר הצהריים טילפנה לאמנון לשאול מה שלום רוני. הוא אמר שככל הידוע לו היא במטוס לאיטליה. אתי יצאה לטייל בטבריה כשהיא חושבת על החופשה הנעימה שמחכה לבתה אחרי שנים של עבודה מאומצת. "זה היה צריך להיות כנס אנטי־פאשיסטי. היא עמדה להתארח בביתו של חבר סנט איטלקי. לא דאגתי. אחרי המעצר של יעקב, רוני אמרה לי שהיא לא חושבת שיעצרו גם אותה לפני הנסיעה. אולי רק אחר־כך".

אסף אריב אומר שהיה כנראה חשש שרוני תעורר רעש גדול מדי במסיבות העיתונאים באיטליה, נושא של מעצרים לא מוסברים. הוא עניין רגיש אצל האיטלקים. צוות החקירה בחר לעצור את רוני בן־אפרת אחרי שעברה ביקורת דרכונים. היא עמדה לעלות למטוס עם עוד נער ונערה, חברי המשלחת, כשהשוטרים ניגשו אליהם. הנערים שוחררו אחרי חיפוש משפיל ועלו על המטוס. הם לא פגשו שם את רוני. היא נילקחה למעצר. יעקב בן־אפרת אמר אחרי־כן לפליציה לנגר, עורכת הדין של הקבוצה, שרוני ומיכל נעצרו כדי שהלחץ הפסיכולוגי עליו יוגבר. "הם רוצים שאודה בחברות באירגון לא חוקי", אמר.

אמנון שור שמע את הידיעה על המעצר בחדשות של תשע בערב, מוצאי שבת. הוא היה בדרכו לחוג לריקודי־עם בתל־אביב. הוא סובב את המכונית, חזר במהירות הביתה, וטילפן לאתי, לטבריה. אחר כך טילפן לילדים של רוני: "אני רוצה לשמוע על המעצר של אחותי מכם, לא מהרדיו", אמר לבכור הילדים. קבוצת "הניצוץ" מילאה בהרבה מיקרים תפקיד של משפחה. המשפחה האמיתית, במקרה הזה, נותרת לפעמים כצופה זרה מן הצד.

"אני מרגיש שאני נישאר בחוץ, זה מציק לי", אומר אמנון, "אני רוצה לדעת מה קורה לאחותי. אני חש אליה היום קירבה יותר גדולה מאי־פעם. אני מרגיש כלפיה מעין חיבור של כארמה. את יודעת, כאילו בגלגול קודם היינו נשמות קרובות מאוד, ועכשיו, אחרי שנים של ריחוק וניתוק, מצאנו שוב זה את זו. אני מרגיש פגוע עכשיו. אני חושב שאני ישן פחות טוב בלילה מכל אנשי 'הניצוץ'.

"אני מזדהה איתה. אולי לא הייתי הולך ממש בדרכה, אבל אני רואה כמה שהדעות שלה צודקות. דברים שאמרה לי לפני שמונה שנים ונִיראו לי מופרכים להלוטין, מתממשים היום, ניראים הגיוניים. היא אמרה לי שאם לא תקום מדינה פלשתינאית, אם לא יקשיבו לפלשתינאים, תהיה התקוממות. והנה, יש התקוממות. פעם זה נישמע קיצוני לדבר עם אש"ף. היום כבר יש הרבה אנשים שחושבים על האפשרות הזאת".

אמנון, אחיה של רוני, אמר פעם לצבי, האב: "יש לך שלושה ילדים. אחת הומניסטית, אחת קומוניסטית, ואחד ריאליסט".

לפני כמה שנים נתנה לו רוני ספר דק. "הציונות מפי מנהיגיה", מאת פרופ' ישראל שחק. בהקדשה כתבה: "לאמנון, בתקווה שהספר יפתח בפניך אופקים חדשים ומציאותיים, מרוני". תמיד היא לאקונית בכתיבה שלה. לא עורמת גילויי סנטימנטים. גם בתאורי הזוועה שהיא פוגשת במחנות הפליטים, היא לא מגזימה. כדרך לשיכנוע, היא מאמינה בפשטות המסר. מניחה למרואיין לדבר.

אמנון טרח לקרוא את הספר של פרופ' שחק. הוא מצא שם תמונת ציונות, מצוטטת מפי מנהיגיה, שכוונתה מחיקת האוכלוסיה הערבית מעל פני האדמה הזאת.

"נניח שאני לא מכיר ערבים", אומר האח של רוני בן־אפרת, מתכנת במרכז הפדגוגי של "אורט", בחור רגיל, גר עם אמא בכפר, מעבר בידיים שלו 25 דונם פרדס, יצביע לר"צ, או משהו כזה. "אני לא פגשתי מספיק ערבים. אבל אני סומך על רוני שהיא מכירה אותם. שלוש שנים היא מסתובבת בבתים של האדם הפשוט, והיא מאמינה שאפשר לעשות איתם שלום. מרגיז אותי שאני מאמין במה שרוני אומרת, ופוגש אנשים בעבודה שאומרים לי: אתה לא מכיר את הערבים, אנחנו יודעים מה הם באמת רוצים לעשות לנו".

ב־12 בצהריים יוצא החוקר מהחדר. פליציה כבר הגיעה? הוא שואל.

ביוון שמועד הדיון נידחה בכמה שעות, קפצה פליציה (פולה, בפי החברים) לבית המעצר כדי לבקר את יעקב בן־אפרת. אחרי־כן תגיע, מטופחת, חייכנית, חמימה. "יעקב אומר שכל הזמן הוא שומע את רוני שרה מאחד החדרים", היא שמחה לספר למשפחה.

בעודו ממתין לפליציה עומד החוקר ליד הטלפון הציבורי. אתי יושבת על ספסל, שמש הצהריים מכה בגבה.

"אני יכולה להעביר לבת שלי ספר? איזה רומן? משהו לא מזיק?" היא שואלת את החוקר.

רגע אחד עמד חיוך להבקיע אל פניו. ברגע הבא התקשה פיו.

"הבת שלך עצירה. לפי החוק אין לה זכות לקבל ספרים".

"אני לא מבינה, בארץ שממנה באתי, אסיר לא חי בתנאים כאלה".

"הבת שלך היא עצירה, לא אסירה. לאסיר יש יותר זכויות".

"אני לא מבינה, אתה יודע אנגלית? לא איכפת לך על הילדים שלה? תן לה לדבר איתם קצת".

"אני אגיד לך מה שהשופט אמר לבת שלך. היא העלתה לפניו את הבעיה של הילדים. הוא אמר לה: היית צריכה לחשוב על הילדים שלך קודם, לפני מעשה".

"אתה עוד לא יודע מה היא עשתה. עוד לא הוכיחו כלום. אנחנו אפילו לא יודעים במה מאשימים אותה".

"אני יודע. אני יודע היטב מה היא עשתה. זה רק עדיין לא הוכח בבית המשפט".

הם מוחזקים בבידוד. מעצר מהסוג שלהם יכול להתארך שוב ושוב עד שלושים יום, ואחר־כך בעוד 15 יום נוספים, בהמלצת היועץ המשפטי. וכל זאת לפני הגשת כתב אישום. ביום ראשון האחרון ניפגשה רוני, לראשונה מאז נאסרה, עם עורך הדין המייצג אותה, חוסין אבו־חוסין. האיש סיפר להבריה שרוני חזקה ורוחה איתנה באופן מפתיע לאשה שהוחזקה בבידוד במשך 15 יום, תחת לחץ פסיכולוגי כבד.

אמנון שור, במסדרון בית המשפט: "איך רוני נראית לך, אמא? לי היא נראית עייפה".

אתי מציתה עוד סיגריה. "מישהו רוצה לאכול משהו?" היא שואלת.

אחרי זמן מה היא מביטה בדלת הסגורה לפניה, ואומרת באנגלית: "אני כל הזמן חושבת. מה היא עושה שם לבד, כל הזמן? מה יש לה לעשות כל היום והלילה?"

תלמה אדמון

אתי שור, האם: "כשרוני היתה באה לכפר, לעתים רחוקות, כי אין לה זמן, לא הייתי שואלת אותה למעשיה".

אתי ואמנון שור, אמה ואחיה של רוני: "אנחנו אפילו לא יודעים במה מאשימים אותה".

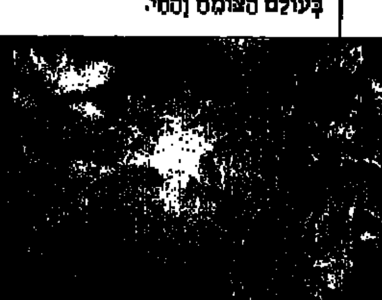

עריכה בת דורה בר | מעצבת חוה מצקין עילם
כ"ו באייר תשמ"ח 13 במאי 1988 גליון 364

אג'ע חובב טבע

מַדּוּעַ שׁוֹנִים הָאַחִים לֹטֶם

נוֹסָף עַל הַיֹּפִי, הָרֵיחַ הַנָּעִים וְהַדְּבַשׁ, מַעֲנִיקִים לָנוּ הַפְּרָחִים אַגָּדוֹת יָפוֹת. הָאַגָּדוֹת מַסְבִּירוֹת כָּל מִינֵי תּוֹפָעוֹת בְּעוֹלַם הַצּוֹמֵחַ וְהַחַי.

הַלֹּטֶם הַשָּׂעִיר – פֶּרַח וְרֹד־סָגֹל, מְקֻמָּט וְלֹא מֻגְהָץ וּלְלֹא רֵיחַ. צִלֵּם: גַּבִּי אֶלְדָּד.

כְּמוֹ, לְמָשָׁל, פִּרְחֵי הַלֹּטֶם. בְּאָבִיב פּוֹרְחִים בְּאַרְצֵנוּ שְׁנֵי מִינִים שֶׁל לֹטֶם: הַלֹּטֶם הַמַּרְוָנִי, כִּי עָלָיו דּוֹמִים לְעָלֵי הַמַּרְוָה – וְהַלֹּטֶם הַשָּׂעִיר, כִּי פִּרְיוֹ שָׂעִיר וְקוֹצָנִי.

מַדּוּעַ שׁוֹנִים פִּרְחֵי הַלֹּטֶם?

שְׁנֵי אַחִים גָּרוּ בִּכְפָר. תְּאוֹמִים הָיוּ וְדוֹמִים לְהַפְלִיא בְּצוּרָתָם, אַךְ שׁוֹנִים בְּהִתְנַהֲגוּתָם:

הָאֶחָד נָקִי, מְסֻדָּר, בְּגָדָיו מְגֻהָצִים, לְחָיָיו מְגֻלָּחוֹת וְרֵיחַ בֹּשֶׂם עָדִין נוֹדֵף מִמֶּנּוּ.

הָאָח הַשֵּׁנִי – עַצְלָן, פָּרוּעַ, בְּגָדָיו מְקֻמָּטִים, לְחָיָיו מְכֻסּוֹת זִיפִים. לְעוֹלָם לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבֹשֶׂם וְעֵינָיו אֲדֻמּוֹת מִשֵּׁנָה מֻפְרַעַת.

יוֹם אֶחָד הִזְמִין הַמֶּלֶךְ אֶת בְּנֵי אַרְצוֹ לְנֶשֶׁף הַגָּדוֹל, הַנֶּעֱרָךְ בְּאָבִיב.

הָאָח הֶחָרוּץ מַקְדִּים לָקוּם בְּיוֹם הַנֶּשֶׁף. רָחַץ גּוּפוֹ, הִתְבַּשֵּׂם, גִּהֵץ אֶת חֻלְצָתוֹ הַלְּבָנָה, גִּלַּח אֶת זְקָנוֹ וְיָצָא מֻקְדָּם לְדַרְכּוֹ. וְאָמְנָם הוּא הִגִּיעַ בֵּין הָרִאשׁוֹנִים.

הָאָח הֶעָצֵל הִמְשִׁיךְ בִּשְׁנָתוֹ עַד לָרֶגַע הָאַחֲרוֹן. אָז הִתְעוֹרֵר בְּבֶהָלָה, חָטַף חֻלְצָה מְקֻמֶּטֶת וּלְבָשָׁהּ. הוּא לֹא הִסְפִּיק לְהִתְגַּלֵּחַ, גַּם לֹא שָׂם בֹּשֶׂם עַל לְחָיָיו. מוּבָן שֶׁהִגִּיעַ מְאֻחָר לַנֶּשֶׁף. רָאוּ אוֹתוֹ הַחוֹגְגִים, בָּזוּ לוֹ וְרִחֲמוּ עָלָיו.

זָעַם הַמֶּלֶךְ וְזָעַק בְּחֵמָה: "בְּצוּרָתְךָ הַמְרֻשֶּׁלֶת תִּשָּׁאֵר לְעוֹלָמִים וְגַם אָחִיךָ הַמְסֻדָּר וְהַנָּאֶה יִשָּׁאֵר כָּזֶה לְעוֹלְמֵי־עַד!" הֶחְמִיק הָאָח הֶעָצֵל וְהִתְבַּיֵּשׁ.

לְאַחַר מוֹתָם הָפְכוּ הָאַחִים לְפִרְחֵי לֹטֶם.

הָאָח הַנָּקִי וְהֶחָרוּץ הָפַךְ לְפֶרַח לָבָן וְעָלֵי הַכּוֹתֶרֶת שֶׁלּוֹ חֲלָקִים וּמְגֻהָצִים וְרֵיחַ נָעִים עוֹלֶה מִן הַפֶּרַח. פִּרְיוֹ שֶׁלּוֹ חָלָק כִּלְחָיַיִם מְגֻלָּחוֹת: הוּא הוּא הַלֹּטֶם הַמַּרְוָנִי. וְאִלּוּ הָאָח הֶעָצֵל הָפַךְ לְפֶרַח הַלֹּטֶם הַשָּׂעִיר. עָלֵי הַכּוֹתֶרֶת שֶׁלּוֹ מְקֻמָּטִים וְלֹא מְגֻהָצִים, צִבְעָם סָגֹל־וָרֹד לְזֵכֶר הַסֹּמֶק שֶׁהֶחְמִיק בְּמִסִּבָּה. לַפֶּרַח מְעַט [illegible] וְאֵין רֵיחַ וְהַפְּרִי שֶׁלּוֹ שָׂעִיר וְעָטוּר שְׂעָרוֹת כְּמוֹ הַזָּקָן שֶׁעָלָה בִּלְחָיָיו.

אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת פֶּרַח – דְּעוּ כֵּיצַד לְהִתְנַהֵג.

הַלֹּטֶם הַמַּרְוָנִי – פֶּרַח לָבָן, מְגֻהָץ וְרֵיחָנִי. צִלֵּם: גַּבִּי אֶלְדָּד.

עמוס בר

קוראים
ספרים שהגיעו למערכת

ספרית פועלים

"כולם ביחד וכל אחד לחוד"

כתב: שמאי גלנדר – מורה בסמינר אורנים – ספרו הראשון לילדים.

איורים: דני קרמן. לינה משותפת בקיבוץ יכולה לשעשע כשיודעים לצחוק, וכשיש ילדים בעלי דמיון והעזה. כאלה הם צחיק וחבריו, החברות שלהם היא פעם עליזה ופעם מותחת ומלאת הפתעות.

"לילה חשוך אחד" אורה אייל

הספר מספר על חנה בננה, הפוחדת בלילה מדמויות חשוכות. מתאים לילדי חגן.

"עלה של זהב" ספריית פועלים

לאה גולדברג בעריכת לאה חובב. הביאה לדפוס: מירה מאיר

קובץ שני של המשוררת לאה גולדברג לילדים. השירים שקובצו בספר זה נועדו לילדים בוגרים – לגיל הנעורים ולתלמידי הכיתות הגבוהות של ביה"ס. השירים הופיעו בשעתם בעיתוני ילדים ובכתבי עת שבהם פירסמה לאה גולדברג את שיריה. הם עוסקים בטבע, ובקולו של העולם הגדול כפי שחוותה אותו המשוררת. סדרת "קרא ושמע" 2 ספרי קלטת לשנת הארבעים.

"עלילות הפיפר חוזק" סיפור תולדות המדינה לילדים. הספר מספר על מטוס נושן, מיועד לפירוק, הנזכר בהשתתפותו במבצעי קרב ועליה לארץ בימי קום המדינה ואחריה.

"החתול דמוקרטוס" הוא סיפורו של עם החתולים שניסה להתארגן במשטרים שונים וסבל קשות עד שכונן את הדמוקרטיה.

מיועדים לכיתות הראשונות. מצורפת קלטת.

"הוצאת מודן"

"סבתא יודעת הכל אבל לא שואלים אותה" מאת: מרי מקברייד – מאנגלית סמדר שיר

ספר הדרכה לסבתות כדי שהנכדים יהיו בטוחים שסבתא שלהם היא הכי־הכי בעולם.

"ימים בלי יהודה" כתבה אסתר קל, הוצאת מודן

ספר נוגע ללב – וכתוב בטוב טעם – על יהודה בחיים ויהודה בזכרונות. לגילאי 12–13. מומלץ.

"התאומים מתאהבים בתאומות". כתבה: סמדר שיר. הוצאת "ספרית מעריב" תומר ועומר מרום בני תשע, מגיעים לכותרות העתונים. בעקבות פירסומם, מגיעה לביתם מעטפה ורודה מ־2 תאומות בנות 9 – גלי וטלי נבון. התאומים הצעירים חשים בפעם הראשונה בטעמה המתוק־מריר של האהבה.

"אחת, שתיים, שלוש" הוצאת עובד. יעוץ חנה ויסקר. עיצוב: יוסי וייס.

הספר מציג בפני הילד את המספרים מ־1–10, מלמד אותו להכיר אותם, לכתוב אותם ולסדר לפי הסדר. כל עמוד מציג מספר אחר ומדריך את הילד לשרטט את המספר בעזרת חיצים.

חָלָב בִּדְבַשׁ

כֶּלֶב הָיָה לְיוֹאָשׁ,
כֶּלֶב חַלָּשׁ,
כֶּלֶב תָּשׁוּשׁ,
כֶּלֶב כָּחוּשׁ,
כְּמוֹ קַשׁ.
אֲבָל, אַל חֲשָׁשׁ
יוֹאָשׁ לֹא אָמַר נוֹאָשׁ
אַדְּרַבָּא, נָתַן לוֹ, לַכֶּלֶב, עֶצֶם,
נָתַן לוֹ חָלָב בִּדְבַשׁ,
עַד שֶׁהִשְׁמִין, הַכֶּלֶב,
עַד שֶׁהִבְרִיא, הַכֶּלֶב,
עַד שֶׁהָיָה, מַמָּשׁ,
כֶּלֶב חָדָשׁ
בְּדִיּוּק, כְּמוֹ זֶה מַה שֶּׁפַּעַם קָרָה לוֹ,
לְיוֹאָשׁ.

ע. הלל

מָה הוֹלֵךְ

סֶקֶר קִנּוּן שֶׁל עוֹפוֹת דּוֹרְסִים נֶעֱרַךְ בָּאַחֲרוֹנָה בַּגּוֹלָן וּבַגָּלִיל.

הַסֶּקֶר, אֲשֶׁר נִמְשַׁךְ שָׁבוּעַ, הוּא רִאשׁוֹן מִסּוּגוֹ מִבְּחִינַת הֶקֵּפוֹ בִּצְפוֹן הָאָרֶץ וְהִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ עֲשָׂרוֹת צְוָתִים מֵהַחֶבְרָה לְהַגָּנַת הַטֶּבַע, רְשׁוּת שְׁמוּרוֹת הַטֶּבַע וְצַפָּרִים מִתְנַדְּבִים.

בְּחִפּוּשׂ אַחַר מִינִים מְקַנְּנִים חֲדָשִׁים וְאִתּוּרֵי קִנּוּן בִּלְתִּי יְדוּעִים, נִסְרְקוּ כָּל הַקִּנְיוֹנִים בַּגּוֹלָן וּבַגָּלִיל הַמִּזְרָחִי.

עִתּוּי הַסֶּקֶר נִקְבַּע עַל־פִּי תְּקוּפַת הַקִּנּוּן, כַּאֲשֶׁר הָעוֹפוֹת הַדּוֹרְסִים בְּחֶלְקָם עֲדַיִן מְקַנְּנִים וּבְחֶלְקָם מְטַפְּלִים בַּגּוֹזָלִים שֶׁבַּקֵּן.

מִמְּצָאֵי הַסֶּקֶר יִתְּנוּ תְּמוּנָה עַל מִסְפַּר הַדּוֹרְסִים בַּצָּפוֹן וְהַזּוּגוֹת בְּשֶׁטַח וִיסַיְּעוּ לְאַתֵּר מְטָרְדִים וְהַפְרָעוֹת בִּתְקוּפַת הַקִּנּוּן.

* * *

אִינְדוֹנֶזִית, אֲשֶׁר סְבוּרִים כִּי הִיא הָאִשָּׁה הַגְּבוֹהָה שֶׁבָּעוֹלָם, אִשְׁפְּזָה בְּבֵית־חוֹלִים בְּאִי זָוָה כְּדֵי לִמְנֹעַ אֶת הֶמְשֵׁךְ גְּדִילָה.

בְּבֵית הַחוֹלִים נִמְדְּדָה הָאִשָּׁה, מוּלְיָה שְׁמָהּ, וְנִמְצָא שֶׁגָּבְהָהּ הוּא 2.33 מֶטֶר.

בְּסֵפֶר הַשִּׂיאִים שֶׁל גִּינֶס רְשׁוּמָה סַנְדִּי אֵלֶן, בַּת 32, מֵאִינְדִיאַנָּה פּוֹלִיס שֶׁבְּאַרְצוֹת הַבְּרִית כָּאִשָּׁה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר: קוֹמָתָהּ 2.31 מֶטֶר וּמִשְׁקָלָהּ 209 ק"ג.

מוּלְיָה, בַּת 32 גַּם הִיא, וּמִשְׁקָלָהּ 75 ק"ג בִּלְבַד. הִיא נִמְדְּדָה בִּשְׁכִיבָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הִיא מְסֻגֶּלֶת לַעֲמֹד מֵאָז 1977. בְּבֵית הַחוֹלִים יְנַסּוּ לִבְלֹם אֶת גְּדִילָהּ, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל שׁוּב לָלֶכֶת. צָרִיךְ הָיָה לַעֲרֹךְ 3 מִטּוֹת כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לִשְׁכַּב.

בְּגִיל 13; כַּאֲשֶׁר נִשְּׂאָה, הָיְתָה קוֹמָתָהּ 1.55 ס"מ וּמִשְׁקָלָהּ 40 ק"ג. הַנִּשּׂוּאִין נִסְתַּיְּמוּ אַחֲרֵי חֹדֶשׁ בִּלְבַד וּשְׁנָתַיִם לְאַחַר מִכֵּן הִתְחִילָה לִצְמֹחַ.

רחל שי

בחסות הנערים מעבירים את הצמחים

צִמְחֵי בָּר מֻגָּנִים בִּנְאוֹת אֲפֵקָה

סְטוּדֶנְטִים וּבְנֵי נֹעַר הִצִּילוּ מֵאוֹת צִמְחֵי בָּר מֻגָּנִים בִּנְאוֹת אֲפֵקָה

מֵאוֹת צִמְחֵי בָּר מֻגָּנִים, וּבֵינֵיהֶם [illegible] הַשָּׁרוֹן, אִירוּס הָאַרְגָּמָן וְסוּגִים [illegible] שֶׁל שׁוּם הֻעַבְרוּ מִנְּאוֹת אֲפֵקָה [illegible] מְטוֹטְנֵי שֶׁל אוּנִיבֶרְסִיטַת תֵּל־אָבִיב [illegible] הַצָּלָה, שֶׁעָרְכוּ סְטוּדֶנְטִים [illegible] וּבְנֵי נֹעַר מִתֵּל־אָבִיב.

[illegible] גִּבְעָה לְיַד צֹמֶת דֶּרֶךְ הַרְצְלִיָּה [illegible] אַבְרָהָם שְׁלוֹנְסְקִי בִּנְאוֹת אֲפֵקָה [illegible] לְהַתְחִיל לִבְנוֹת, וּבְעִקְבוֹת כָּךְ [illegible] סַכָּנָה לִמְאוֹת הַצְּמָחִים הַמֻּגָּנִים [illegible] שָׁם. לְאַחַר שֶׁיַּלְדֵי מִשְׁכוּנָה [illegible] עַל הַסַּכָּנָה הַצְּפוּיָה לַצְּמָחִים, [illegible] לְגַן הַבּוֹטָנִי שֶׁל אוּנִיבֶרְסִיטַת תֵּל־אָבִיב בַּעֲבוֹדַת כַּפַּיִם [illegible] שֶׁל סְטוּדֶנְטִים מִן [illegible] לְמַדְּעֵי הַחַיִּים עַל־שֵׁם ג'וֹרְג' [illegible] בָּאוּנִיבֶרְסִיטָה, שֶׁל תַּלְמִידִים [illegible] יְסוֹדִיִּים בְּאֵזוֹר תֵּל־אָבִיב [illegible] יַלְדֵי מִשְׁכוּנָה.

[illegible] נַעֲשְׂתָה בְּרִשְׁיוֹן שֶׁל רְשׁוּת שְׁמוּרוֹת הַטֶּבַע, בְּמִסְגֶּרֶת הַקּוּרְס "צְמָחִים וְצוֹמֵחַ" וּבְשִׁתּוּף עִם הַיְּחִידָה לְמַעֲרָבוּת חֶבְרָתִית בְּדִקָּנַט הַסְּטוּדֶנְטִים. בַּקּוּרְס מִשְׁתַּלְּמִים הַסְּטוּדֶנְטִים בְּהַכָּרַת הַצּוֹמֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְטִפּוּחַ צְמָחִים. אֶת הַכְשָׁרָתָם מְיַשְּׂמִים הַסְּטוּדֶנְטִים בְּפְעִילוּת חִנּוּכִית עִם תַּלְמִידִים, תּוֹךְ פִּקּוּחַ וְהַנְחָיָה אֲקָדֵמִיִּים.

משתעשעים

גַּם זוֹ עִבְרִית?

יֵשׁ מִלִּים רַבּוֹת בִּשְׂפָתֵנוּ שֶׁאֵינָן שְׁגוּרוֹת בִּשְׂפַת יוֹם יוֹם.

לְהַלָּן שְׁנֵי טוּרִים; בְּאֶחָד רְשִׁימַת מִלִּים וּבַשֵּׁנִי פֵּרוּשָׁן הַיּוֹם יוֹמִי.

הֲתוּכְלוּ לְהַתְאִים כָּל מִלָּה לְפֵרוּשָׁהּ הַנָּכוֹן?

א. אוֹרְלוֹגִין	1. אפור
ב. אַרְיָין	2. כר, מקום עשב
ג. אָטָב	3. מתנה
ד. אָמוּץ	4. מקל כביסה
ה. אָפָר	5. שנה שעברה
ו. אֶשְׁתָּקַד	6. שעון
ז. אֶשְׁכָּר	7. תורה

בין הפותרים יוגרל ספר של אבשלום קור

הוֹסִיפוּ רֹאשׁ!

לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְמִלִּים אֲשֶׁר אִם תּוֹסִיפוּ לָהֶן רֹאשׁ, כְּלוֹמַר – אוֹת רִאשׁוֹנָה, תְּקַבְּלוּ שֵׁם שֶׁל בַּע"ח.

1. הַכְנִיס בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. 2. צוּרָה הַנְדָּסִית (בַּעֲלַת 4 צְלָעוֹת שָׁווֹת). 3. פְּעִילוּת עוֹיֶנֶת לְטוֹבַת מְדִינַת אוֹיֵב. 4. מַשְׁאֵבָה בַּגּוּף. 5. מַרְגִּישׁ. 6. קָסֶץ. 7. הוֹצָא אֲוִירוֹ 8. עָלָיו נוֹסְעוֹת הַמְּכוֹנִיּוֹת.

בין הפותרים יוגרל ספר של אבשלום קור

מִלָּה + מִלָּה = דָּג

לִפְנֵיכֶם שְׁמוֹת שֶׁל דָּגִים שֶׁשְּׁמָם פֹּרַק לְמִלִּים נִפְרָדוֹת. אָנוּ מְבִיאִים אֶת הַהַגְדָּרוֹת לְמִלִּים הַנִּפְרָדוֹת וְאַתֶּם לְאַחַר שֶׁתְּגַלּוּ אוֹתָן – חַבְּרוּ וְגַלּוּ אֶת שְׁמוֹת הַדָּגִים.

1. כּוֹעֵס + חָקִי. 2. אַחַת מֵהַמִּשְׁפָּחָה – אוֹת בָּא"ב. 3. מִשְׁחָן – בֵּית הַצַּוָּאר. 4. צוֹנֵן + הַפֶּה שֶׁלִּי + קִדֹּמֶת לְשֵׁם הוֹלַנְדִּי. 5. הַצֵּל שֶׁלּוֹ + מַלְכֹּדֶת. 6. שָׂמִים עָלָיו אֶת הָרֹאשׁ כְּשֶׁנָּה + נִמְצָא.

בין הפותרים יוגרל עט בלונרף

מימי

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

כיף להתכתב

רוצים להתכתב

עידן לביא, בן 9, סוקולוב 2/14, רחובות. רוצה להתכתב עם בנים/ות מגיל 8 ומעלה. תחביבים: ספורט, טיולים, מערבונים ובניית מטוסים.

אורי ליטה, בן 9, שבטי ישראל 37, קרית ביאליק. רוצה להתכתב עם בני/ות בני 9. תחביבים: שירה, מוסיקה וכיף.

תמר צורף, 10½, ת.ד. 2182, רחובות. רוצה להתכתב עם בנים/ות בגיל 10, על הכל.

תמר בר און, רח' י"א באדר 39, חולון 58313. לכייף ולהתכתב.

תומר בוחבוט, המשחררים 69/13, באר־שבע. גיל כרמל, בן 12, ערבה 23, עומר, באר־שבע, ת.ד. 623, מיקוד: 84065. מעוניין להתכתב עם בני/ות 12–13.

זהרית חלוי, בת 11, רח' הרותם א/15, שער עליה, חיפה. עם בני/ות מגיל 11–12. תחביבים: דיסקו, טיולים, מסיבות.

לימור זך, צייטלין 59/22, קרית חיים מזרחית 26239. רוצה להתכתב עם בני/ות בגיל 11–12, על כל נושא. תחביבים: קריאה, טיולים, טלוויזיה, מחשב, ים וברכה.

יערה רווה, בת 9½, קבוץ מעין צבי, ד.נ. חוף הכרמל 30805. תחביבים: ירדנה ארזי.

איריס שני, בת 13, דרך לוד 156, ת"א 67291. מעוניינת להתכתב עם בני/ות 13. תחביבים: ירדנה ארזי, גלגול נשמות, כרומטיקה וכירולוגיה.

נגה נדלין, בת 10 הוותיקים 13, פ"ת 49389. מעוניינת להתכתב עם ילדים בגיל 10–11 על כל נושא שבעולם.

קרן יפרח, בת 11, קדומים, ד.נ. השומרון. מעוניינת להתכתב עם בנות בגיל 11–12. תחביבים: טלוויזיה, ספורט, ציור.

כל מי שרוצה להצטרף ולשלוח את כתובתו אלינו שישלח לפי הכתובת: "מעריב לילדים" קרליבך 2 ת"א למדור: כיף להתכתב.

כוכב שביט כתב וצייר אורי פינק פרק 31

